

Utlåtande 2007:116 RI+VII (Dnr 325-1113/2007)

Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd godkänns i enlighet med detta utlåtande.
2. Socialtjänstnämnden ges i uppdrag att utreda omfattningen av fusk gällande försörjningsstödet i Stockholm samt att till kommunstyrelsen återkomma med förslag till kontroll och begränsningar i fusket.
3. Tidigare riktlinjer av den 4 juni 2004 upphör därmed att gälla.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

1. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att utreda möjligheterna att minimera de ekonomiska marginaleffekterna vid övergång från bidrag till eget arbete.
2. Regeringen tillskrivs med krav om lagändring för att begränsa för offentlig finansiering av olagligt andrahandsboende.

Föredragande borgarråden Kristina Axén Olin och Ulf Kristersson anför följande.

Ärendet

Förslaget till reviderade riktlinjer innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen och utgår från lagstiftning, rättspraxis och beslut om tillämpningar i kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen.

Syftet med riktlinjerna är likabehandling i staden när det gäller bidragsnivåer, krav på den enskilde och insatser som erbjuds från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för socialtjänstens arbete.

I budget 2007 beslutades att riktlinjerna avseende ekonomiskt bistånd skulle ses över så att krav på motprestation som huvudregel införs. Arbetet ska präglas av arbetslinjen, alla som kan arbeta och försörja sig själva – helt eller delvis – ska på alla vis hjälpas ur bidragsberoende. I budget anges vidare att staden ska arbeta aktivt med att kontrollera fusk med försörjningsstöd, att skärpta krav vid andrahandsboende ska införas samt att kostnaderna för SL-kort ska minskas.

Nu gällande riktlinjer för ekonomiskt bistånd beslutades första gången av kommunfullmäktige den 14 juni 1999 och har sedan dess reviderats ett flertal gånger, senast den 4 juni 2004. Verksamhetsområdet är känsligt för utvecklingen i samhället och det sker kontinuerligt förändringar som påverkar bedömningen av rätten till bistånd och vad som är en skälig levnadsnivå.

Önskemål om förtydliganden kring vissa frågor framförs kontinuerligt från verksamheterna som använder riktlinjerna i sin dagliga verksamhet. Förslaget till reviderade riktlinjer innehåller därför dels nya avsnitt med utgångspunkt i budgetbeslut 2007 och dels nödvändiga revideringar i övrigt.

Beredning

Stadsledningskontoret gav i uppdrag till stadsdelsdirektör Gillis Hammar att omarbota riktlinjerna. I arbetsgruppen har representanter för stadsledningskontorets finans- och juridiska avdelningar, staben vid socialtjänstförvaltningen och Skärholmens stadsdelsförvaltning ingått.

Ärendet har remitterats till socialtjänstförvaltningen, äldreförvaltningen (svar ej inkommit), stadsdelsnämnderna i Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässel-by-Vällingby, Södermalm (vid tillfället för remittering Maria-Gamla stan och Katarina-Sofia), Kista-Rinkeby, Kungsholmen, Norrmalm, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Älvsjö och Östermalm.

Socialtjänstnämnden välkomnar att de nya riktlinjerna reglerar såväl bidragsnivåer som krav på den enskilde och även de insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida. De förtydliganden och preciseringar som har gjorts i riktlinjerna, bland annat när det gäller vissa kostnader och tidsgränser, har enligt nämndens mening varit nödvändiga eftersom ett för stort tolkningsutrymme ofta har medfört att det utvecklats olika lokal praxis i olika situationer, vilket är oförenligt med den kommunala likställigheten. Förutom att krav på motprestation som huvudregel ska införas i riktlinjerna angavs i budgeten att staden ska arbeta aktivt med att kontrollera fusk med försörjningsstöd och att skärpta krav vid andrahandsboende ska införas.

Bromma stadsdelsnämnd delar i huvudsak förslaget att arbetslösa bidragstagare skall vara beredda att söka arbete även utanför hemkommunen och att det är skäligt att flytta dit jobben finns och nämnden instämmer i att det behövs en

skärpning av reglerna kring ekonomiskt bistånd till andrahands- och inneboende hyror för att undvika en oönskad andrahandsmarknad.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd är bra som stöd i handläggningen och att omvärldsfaktorer och behovssituationer har uppdaterats.

Farsta stadsdelsnämnd delar uppfattningen i förslaget till nya riktlinjer som betonar att ekonomiskt bistånd ska vara en tillfällig hjälpinsats. Arbetslinjen innebär att den som kan arbeta ska stå till arbetsmarknadens förfogande och vara aktiv när det gäller att söka arbete.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att förslaget överensstämmer med nämndernas uppfattning om att systematiskt stödja arbetslinjen och att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att det underlättar i klientarbetet att det tydligt uttalas att handläggare dels skall bedriva aktivt förändringsarbete med självförsörjning som mål och dels skall göra noggranna ekonomiska utredningar och kontroller.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att helhetsintrycket av de inledande avsnitten är att de är välskrivna och klagörande på många punkter där det tidigare funnits oklarheter. På ett balanserat sätt visas viljeinriktningen för det ekonomiska biståndet i kommunen. Vikten av likabehandling över staden och den enskildes förstahandsansvar poängteras, samtidigt som vikten av den individuella behovsprövningen framhålls. Krav på motprestationer ska ställas utifrån den enskildes förutsättningar. Det är tydligt vad som åsyftas med att stå till arbetsmarknadens förfogande dvs. arbetslinjen framgår på ett bra sätt.

Kista-Rinkeby stadsdelsnämnd konstaterar att förslaget till reviderade riktlinjer vid handläggning av ekonomiskt bistånd innebär enhetligare riktlinjer med betoning på att hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning. Det är bra att betoning läggs på att arbetssättet ska vara strukturerat och att en arbetsplan alltid skall upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer som socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att de riktlinjer som är föreslagna har en tydlig och konsekvent arbetslinje och på ett sammanfattande vis belyser de intentioner som lagstiftare avsett och som rättspraxis har utformat. Nämnden delar också utgångspunkten att människor både vill och kan ta ansvar för sin försörjning. Det innebär att verksamhetens främsta uppgift, som skrivs i riktlinjerna, blir att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar.

Norrmalms stadsdelsnämnd har inget att invända mot de föreslagna ändringarna i stadens riktlinjer. Däremot delar nämnden inte stadsdelningskontorets uppfattning att fastighetsägarens godkännande ska krävas för att ekonomiskt bistånd till hyreskostnad ska beviljas vid andrahands- eller inneboende. Nämnden anser inte heller att det behövs tydligare regler för att, istället för

kontanta medel, bistå den enskilde med matkuponger eller rekvisitioner om det bedöms att pengarna annars skulle användas för att finansiera missbruk.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd välkomnar att de nya riktlinjerna förtydligar tidigare skrivningar på ett flertal punkter. Bland annat beslut om akut bistånd och tappad plånbok där också kontoutdrag och kontoöversikt begärs in. Vidare förtydligar texten vad som gäller glasögon. De kommenterar också att riktlinjerna pekar på att arbetslinjen ska gälla. Det ska löna sig att arbeta istället för att få bidrag. Individens förmågor sätts i fokus där den enskildes förutsättningar att ta ansvar främjas. Den som inte kan arbeta ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om tidsbegränsad sjukersättning. Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser och ställas inför krav på motprestationer utifrån sina förutsättningar.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att de nya riktlinjerna är bra. De har på flera punkter blivit tydligare jämfört med de gamla. Riktlinjerna ger utgångspunkter för arbetet med ekonomiskt bistånd och beaktar barnperspektivet. Det ekonomiska biståndets två uppdrag tydliggörs, att stödja människor till egen försörjning och att pröva rätten till försörjningsstöd under tiden.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att de föreslagna riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd återfinns många förtydliganden för handläggning riktad till handläggare vilket är bra för en mer enhetlig handläggning av ekonomiskt bistånd över staden. Arbetslinjen skall gälla för alla som kan arbeta och försörja sig själva. Genom att utöka det geografiska område, som man som bidragsmottagare förväntas acceptera ett erbjudande om arbete inom, följer AMS förtydligande av de regler som gäller personer som uppbär a-kassa eller annan arbetslöshetsförsäkring. Det utgör en ökad tydlighet att arbetssökande behandlas mer lika oavsett vilken myndighet som man har störst kontakt med. Om det innebär att ett hushåll måste byta hemort är det självklart att ett barnperspektiv ska finnas, likaså för hushåll där en partner redan har ett arbete.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att förslaget till reviderade riktlinjer är tydligt utformat och ger en bra grund för handläggningen av försörjningsstöd. Det är positivt att man i riktlinjerna tydligt definierar uppdraget och anger generellt vägledande utgångspunkter för arbetet då detta underlättar såväl utveckling av praxis som svårare bedömningar som kan förekomma i enskilda ärenden. Förslaget som helhet innehåller förtydliganden på flera punkter vilka av förvaltningen har uppfattats som något oklara i de tidigare gällande riktlinjerna. Dessa klargöranden stämmer i de flesta fall helt med den praxis som nämnden redan tillämpar.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att tydliga riktlinjer är mycket positivt och kan bidra till en mer enhetlig bedömning i hela staden av hur och när ekonomiskt bistånd beviljas. Ekonomiskt bistånd är inte, och ska inte bli, ett nytt socialförsäkringssystem utan ett skyddsnät som träder i kraft när alla andra försörjningsformer fallerat. Därför är det viktigt att incitamenten är sådana att det lönar sig för människor att gå från bidragsberoende till egen försörjning.

exempelvis att ungdomars arbetsinkomster inte räknas in när försörjningsstödet ska beräknas för en familj.

Våra synpunkter

Att göra färre människor beroende av socialbidrag; att ge fler människor möjlighet att bli självförsörjande och att minska risken för barn att växa upp med föräldrar som aldrig går till jobbet, är några av vår tids största socialpolitiska uppgifter.

Såväl de nya riktlinjerna för socialbidrag som förslaget om jobbtorg i Stockholm bygger på övertygelsen att de flesta människor helt eller delvis kan försörja sig själva på eget arbete och att bidrag alltid ska förenas med stora ansträngningar att återföra den enskilda till egen försörjning.

År 2006 fanns det i Stockholms stad 40 000 personer som någon gång fick socialbidrag för sitt uppehälle. En stor andel av dessa människor är i arbetsför ålder och har inga andra allvarliga hinder för sin försörjning än just det faktum att de saknar arbete.

Sammanläggs de SFI-studerande (svenska för invandrare) med introduktionsersättning och dem med ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet eller SFI-studier, så blir det cirka 7 300 personer varje månad som är aktuella för Jobbtorgen. Beräkningen bygger på statistik gällande ekonomiskt bistånd för juni månad 2007.

Lika uppenbart som socialtjänsten har att göra individuella bedömningar av varje enskild sökande, och lika uppenbart som att barnens situation i familjer som söker försörjningsstöd alltid skall beaktas särskilt – lika uppenbart är att ett stort antal människor i Stockholm skulle kunna försörja sig själva om de bara hade ett arbete att gå till.

Nu föreliggande förslag till nya riktlinjer utgår från arbetslinjen. Förslaget syftar också till att öka likabehandlingen över hela staden och därmed rättssäkerheten. Förslaget skall i alla avseenden ses i ett sammanhang med jobbtorgen. Nya och bättre riktlinjer som kräver att den som får hjälp också hjälper oss att hjälpa honom eller henne, är en av flera förutsättningar för jobbtorgen. Men jobbtorget är också en förutsättning för att dessa nya riktlinjer skall bli meningsfulla. Med kombinationen nya riktlinjer och jobbtorgen ställer vi nya och större krav både på stadens tjänster och på medverkan från de människor som behöver försörjningsstöd för att klara sig.

Som framgår av remissvaren arbetar redan åtskilliga stadsdelar enligt de intentioner som de nya riktlinjerna gör tydliga. Det är bra. Samma sak kommer vi att se när det gäller jobbtorgen. I åtskilliga stadsdelsnämnder prövas åtskilliga av de arbetsformer som vi med jobbtorgen avser att göra gemensamma för hela staden.

Men det är uppenbart att alla inte jobbar så eller är lika framgångsrika. När det gäller försörjningsstödet påpekade Länsstyrelsen nyligen i en granskning

av Stockholm och ett antal andra kommuner att en förskräckande hög andel unga vuxna med försörjningsstöd helt saknade rejäl handlingsplan för att åter bli självförsörjande. Länsstyrelsen pekar i sin granskning på den stora risken med försörjningsstöd som en passiv åtgärd, som rutinartade utbetalningar utan egentligt mål i sikte. Så länge en enda person drabbas av försörjningsstöd på det sättet finns det goda skäl för staden att kritiskt granska sitt eget arbete.

Barnperspektivet är centralt när det gäller familjer i behov av socialbidrag. Både i den självklara meningen att barnens intresse måste bevakas särskilt noga när socialtjänsten överväger att besluta om, eller att avslå, en ansökan om försörjningsstöd. Men också i en mer långsiktig och komplex mening: barn behöver föräldrar som arbetar och försörjer sig. På samma sätt som vi ofta inom socialtjänsten beskriver riskerna för andra- och tredjegerationseffekter när det gäller missbruk och hemlöshet, så är riskerna stora att de barn som aldrig får se sina föräldrar gå till jobbet och tjäna egna pengar växer upp till att bli andra generationens socialbidragsmottagare. Det är ett vitalt socialpolitiskt intresse att minimera antalet barn som upplever socialbidraget som den enda stabila och pålitliga försörjningskällan.

På några områden behöver föreliggande förslag korrigeras. När det gäller den svåra frågan om ersättning för kostnader i andrahandsboende bör formuleringen på sidan i förslaget under rubriken "andrahandsboende", fjärde stycket, ändras från "*... om andrahandskontraktet inte är godkänt av hyresvärden...*" ändras till "*... om andrahandskontraktet inte är godkänt av fastighetsägaren....*".

En annan förändring i detalj är den som handlar om inom vilket geografiskt område en sökande om försörjningsstöd bör vara skyldig att anta ett erbjudet arbete. Där bör formuleringen på sidan under rubriken "*att stå till arbetsmarknadens förfogande*", första stycket, andra meningen som lyder "*detta innebär att vara anmäld på arbetsförmedlingen och söka arbete inom pendlingsavstånd*", preciseras till "*arbete inom pendlingsavstånd i hela Mälardalen*."

Dessutom bör därefter göras tydligt att det kan vara fullt rimligt att också flytta till en ort där chansen till arbete är betydligt större. Därför bör en formulering föras in om detta: "*Det är bra om stadsdelsnämnderna uppmanar till och underlättar för flytt till arbete. Med utgångspunkt i barnens bästa och utifrån kunskapen om att barn med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragstagande familjer, kan det även vara motiverat att även barnfamiljer flyttar för att föräldrarna ska kunna långsiktigt försörja sig genom arbete.*"

Slutligen bör några långsiktiga frågor uppmärksammas separat. Det gäller dels frågan om marginaleffekter i socialbidragssystemet, det vill säga risken att den enskilde inte har några incitament alls att på marginalen öka sin arbetsinkomst. Försörjningsstödet är ju till sin natur sådant att alla inkomster reducerar behovet av offentligt stöd vilket naturligtvis är helt riktigt. För en person som

går från enbart försörjningsstöd till heltidsarbete är det normalt sett inte ett problem, men för en enskild person i ett bidragshushåll eller för en person som får ett deltidsarbete finns en uppenbar risk att marginaleffekten är i det närmaste 100 procent. Extrema marginaleffekter är alltid olyckliga. När det t ex gäller barns och ungdomars sommarinkomster, reducerar dessa inte familjens rätt till försörjningsstöd i övrigt. Något slags system som under en övergångstid undviker mycket höga marginaleffekter i övergången från försörjningsstöd till arbetsinkomster bör utvecklas i Stockholm. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att utarbeta förslag till sådant regelverk.

En annan långsiktig fråga handlar om de legala förutsättningarna att av fastighetsägarna kräva godkänt andrahandskontrakt. Problemet är att stadens försörjningsstöd till del finansierar just det missbruk av olagligt andrahandsboende som stadens bostadsbolag samtidigt försöker begränsa. Olagligt andrahandsboende minskar rörligheten på arbets- och bostadsmarknaden, skapar orimliga kostnader och ökar risken för att barn inte får permanens i sin skolgång. Bostadsbolagen har tydliga instruktioner att vidta långtgående åtgärder för att minimera risken för olagligt andrahandsboende, vilket också har frigjort flera hundra lägenheter för många människor som står i kö och väntar på en ny bostad. Att staden uttryckligen finansierar andrahandsboende med ena handen och försöker motarbeta det med den andra är i längden inte hållbart. Lagen ger idag inget utrymme för staden att gå längre än nuvarande riktlinjer. Staden bör tillskriva regeringen med krav på förändring av lagstiftningen i detta avseende.

För det tredje bör frågan om omfattningen av fusk inom socialbidragssystemet i Stockholm få ett mer exakt svar. Stor osäkerhet råder i vilken mån staden utbetalar oriktiga socialbidragsersättningar. En kartläggning som bättre än idag svarar på riskerna för fusk och vilka åtgärder som kan vidtas för att minimera möjligheterna till fusk inom socialbidragssystemet bör göras.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Förslag till riktlinjer för ekonomiskt bistånd

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådens förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* (s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande.

1. Avslå ärendet

2. Ge socialtjänstnämnden i uppdrag att återkomma med ett förslag efter en bred översyn om skälig levnadsnivå i en modern storstad som Stockholm år 2007 - mot bakgrund av det goda ekonomiska läget, den ojämna servicen i stadsdelarna, segregationen och inte minst för att den tekniska utvecklingen ska komma alla till del.
3. Därutöver därutöver anföra följande

De föredragande borgarrådens förslag på nya riktlinjer av det ekonomiska biståndet är beklämnande och visar på en stor oförståelse för den faktiska situation som bidragstagare lever i. Förslaget bekräftar gång på gång den cyniska inställningen till dessa människor. Grundinställningen tycks vara att en bidragstagare egentligen är arbetsför, men av ren lättja och oföretagsamhet finansierar sin tillvaro med det ekonomiska stödet.

Det är viktigt att inse att den egentliga skillnaden mellan de gamla och nya riktlinjerna är den hårdare ton man nu vill ta mot de mest utsatta i vårt samhälle. Vi socialdemokrater vill ha tydliga men inte omänskliga regler för ekonomiskt bistånd. Utgångspunkten måste vara att alla människor har en inneboende vilja att leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Tyvärr är detta en realitet borgarna ännu inte har kommit till insikt om.

Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är just ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Utgångspunkten *måste* vara att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

Det verkar råda en allmän missuppfattning om vad begreppet "arbetslinjen" innebär, såväl inom de borgerliga partierna som inom Stockholms stad. Enligt nationalencyklopedin definieras arbetslinjen som "En huvudprincip i svensk arbetsmarknadspolitik (alltsedan 1930-talets krisuppgörelse) vilken innebär att arbetssökande i första hand ska erbjudas arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först när sådana åtgärder inte räcker till skall kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas."

Att uteslutande prata om kontroll och ökade krav som lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla de som är arbetslösa och sjuka. Att endast ställa krav utan att ge möjligheter är ingen lösning på de arbetslösas problem. Kort sagt har arbetslinjen två sidor; å ena sidan handlar det om skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att göra sin insats, och å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till ett arbete. Den politik som nu förs av den borgerliga regeringen och av de borgerliga i Stockholms stad, som innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är att frångå arbetslinjen.

Vi anser att det är en självklarhet att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade till försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och det är relevanta insatser som ska erbjudas. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod. Vi anser dock att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga och att de verkligen leder individen framåt, till ett arbete. Vi tror inte att piskan löser allt utan att moroten är att föredra.

Ett nedslående exempel på borgarnas förslag på nya riktlinjer, är när man vill införa att: *"Det är bra om stadsdelarna uppmanar till och underlättar för flytt till arbete. Men utgångspunkt i barnens bästa och utifrån kunskapen om att barn med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragstagande familjer, kan det även vara motiverat att även barnfamiljer flyttar för att föräldrarna ska kunna långsiktigt försörja sig genom arbete."*

I en annan föreslagen "detaljändring" om vad som ingår i att "stå till arbetsmarknadens förfogande", vill borgarna ändra från "...att vara anmäld på arbetsförmedlingen och söka arbete inom pendlingsavtånd" till "...arbete inom pendlingsavtånd i hela Mälardalen".

Å ena sidan menar borgarna att man har tagit hänsyn till barnperspektivet i de nya riktlinjerna, å andra sidan föreslår man de ovan nämnda tilläggen. Det är fundamentalt att ett barns trygga uppväxt uppmuntras med en fast punkt i tillvaron och med närvarande föräldrar. Flyttningar och bortavariande föräldrar på grund av flera timmars pendlande utöver åttatimmars arbetsdag går stick i stäv mot detta.

Vidare är det viktigt att komma ihåg att de borgerliga innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar nu ha förvandlats till en "plan" eller en "insats" inom fem dagar- något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Vi anser att det är tveksamt att ställa generella krav om långa arbetsmarknadspendlingar och krav på att flytta för att få jobb. Det är i sådana lägen oerhört viktigt att ta individuella hänsyn, framför allt till barns situation men även till den övriga familjesituationen.

I ungefär en tredjedel av alla hushåll som får ekonomiskt bistånd i Stockholms stad ingår barn. Det är bara att konstatera att de borgerliga nu när SL-kortet tas bort ur normen drar undan cirka tio procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna för att spara 40 miljoner som kan hjälpa till att finansiera skattesänkningen. Vilka hänsyn tas till barnen i dessa fall? De borgerliga verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard.

Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta etcetera. Därför anser vi att det är viktigt att även SL-kort inkluderas i levnadsomkostnaderna och att de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning inte sätts i stadsdelsarrest.

Dessutom anser vi att det är upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelarna om att inte inkludera SL-kort i normen, trots att de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd ännu inte har beslutats av kommunfullmäktige.

Reservation anfördes av borgarrådet *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. i huvudsak bifalla borgarrådets förslag till beslut
2. alla arbetssökande med försörjningsstöd ska erbjudas verksamheter med individuellt stöd, vägledning och kompetensutveckling. I dessa verksamheter ska även andra aktörer, såsom Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan m. fl. finnas med. Den enskildes eget engagemang, inflytande och delaktighet ska vara ledstjärna i dessa verksamheter
3. krav på motprestation inte ska vara huvudregel för att få försörjningsstöd
4. SL-kortet ska ingå i normen för ekonomiskt bistånd
5. barns behov ska särskilt beaktas när vuxna söker ekonomiskt bistånd
6. vräkningar av barnfamiljer ska förhindras
7. i övrigt anföras följande:

Varje stadsdelsnämnd ska utveckla verksamheter för arbetssökande med försörjningsstöd, med individuellt stöd, vägledning, kompetensutveckling och rehabilitering. Alla med försörjningsstöd som står utanför arbetsmarknaden, oavsett orsak, ska erbjudas deltagande i dessa. Stadens organisation och tjänstemän ska utforma kvalitetskrav för verksamheterna. Ett individuellt bemötande ska ges och den enskildes egna önskemål och förutsättningar beaktas. Alla arbetssökande ska erbjudas vägledning och jobbcoachning samt kompetensutveckling såsom utbildning, arbetsträning m. m. De som av psykiska eller fysiska orsaker helt eller delvis inte förmår arbeta eller studera ska få rehabilitering. En individuell arbetsplan ska utformas för varje person. Förutom stadsdelarnas egna vägledare/coacher ska även Arbetsförmedlingen, Försäkringsskassa m. fl. aktörer vara representerade i verksamheterna, så att en helhetsbedömning kan göras av varje persons förutsättningar. Målet är att komma i egen försörjning, dvs arbete eller utbildning, alternativt försörjning via Försäkringskassans ersättningssystem för de som inte har arbetsförmåga.

I Stockholm kan avstånden vara stora både fysiskt och mänskligt. Att kunna förflytta sig inom staden är en mänsklig rättighet, och risken är stor att människor isoleras om denna möjlighet inskränks. SL-kortet ska därför ingå i normen för ekonomiskt bistånd.

Barns situation ska uppmärksammas när vuxna söker ekonomiskt bistånd. Barnperspektivet är tydligt i stadens riktlinjer och innan beslut fattas ska konsekvenser för varje barn alltid övervägas och dokumenteras. Ett barnperspektiv innebär att det inte ska vara möjligt att vräka barnfamiljer. Att vräkas från sin bostad är en av de svåraste händelser någon kan råka ut för. Att inte längre ha ett eget hem – en fast punkt i tillvaron – blir mycket svårt. I de fall där barn ingår i de vräkt hushållen blir konsekvenserna än värre. Orsaken till att personer vräks från sina bostäder är i de allra flesta fall ekonomiska och sociala förhållanden. Det innebär att en redan svår situation förvärras ännu mer genom vräkning. Därför ska inte familjer med barn avhysas.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd godkänns i enlighet med detta utlåtande.

2. Socialtjänstnämnden ges i uppdrag att utreda omfattningen av fusk gällande försörjningsstödet i Stockholm samt att till kommunstyrelsen återkomma med förslag till kontroll och begränsningar i fusket.
3. Tidigare riktlinjer av den 4 juni 2004 upphör därmed att gälla.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande

1. Stadsledningskontoret ges i uppdrag att utreda möjligheterna att minimera de ekonomiska marginaleffekterna vid övergång från bidrag till eget arbete.
2. Regeringen tillskrivs med krav om lagändring för att begränsa för offentlig finansiering av olagligt andrahandsboende.

Stockholm den 19 september 2007

På kommunstyrelsens vägnar:
KRISTINA AXÉN OLIN

Ulf KristerSSon

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Carin Jämtin, Tomas Rudin, Roger Mogert och Teres Lindberg* (alla s) och *Ann-Margarethe Livh* (v) med hänvisning till reservationen av (s) och (v) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Stefan Nilsson* (mp) med hänvisning till reservationen av (mp) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Därutöver vill vi framföra följande.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka med många försämrings för dem som äger minst, vilket även drabbar barnen.

Riktlinjer för ekonomiskt bistånd är viktiga för att medborgarna ska veta vad som anses vara en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan är unik och alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan medborgarna, eftersom ansökningar kan behandlas på ett mer likvärdigt sätt i staden. Ur demokratisk synvinkel är det viktigt att värna om likställighetsprincipen. För handläggarna kan riktlinjerna vara ett stöd i handläggningen.

Vi vill ha tydliga men inte omänskliga riktlinjer för ekonomiskt bistånd. Vi tar avstånd från att införa krav på motprestation som huvudregel samt att skärpa kraven vid andrahandsboende utan hänsyn till sociala konsekvenser. För var ska bostadslösa bo när allmännyttan säljs ut? Eller när hyresvärdarna inte hyr ut till dem som har ekonomiskt bistånd?

Riktlinjerna ska staka ut principer för handläggning i likartade situationer men det får inte förväxlas med generella ”krav” på alla sökande i en viss grupp. Begreppet krav leder tanken till orubbliga villkor, vilket är oförenligt med skyldigheten att göra en individuell behovsprövning med en helhetssyn på hushållets situation. Begreppet motprestation leder tanken till en marknadsmässig köp- och säljrelation som inte hör hemma i en socialtjänst som byggts upp på humanistiska och solidariska värderingar. Idag känns det som en avlägsen tid.

Enligt statistik från USK hade mer än en tredjedel av hushållen haft bistånd i 10-12 månader under år 2006 och så har det varit de senaste tio åren. Sett i ett längre perspektiv hade 5 900 hushåll eller 26 procent av bidragshushållen år 2006 haft bistånd fem år i följd. Det här är givetvis ett misslyckande för välfärdsstaten men lösningen är inte högers hård politik.

I stället för att slå mot fattiga vill vi fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo otryggt i andrahand. För oss är det självklart att samhället ska stödja människor att bli självförsörjande men också att biståndet ges så att det innebär en skälig levnadsnivå. Människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas insatser av hög kvalitet efter deras förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden och i samhället.

Arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod. Under det senaste året då vi styrde staden lyckades vi - med nuvarande riktlinjer - nå den lägsta nivån på biståndsmottagandet som observerats sedan 1982, när socialtjänstlagen trädde ikraft (USK).

Att biståndet ska vara i nivå med vad låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig var ett av fem viktiga perspektiv i de riktlinjer som vår tidigare majoritet beslutade om. När SL-kortet är borta från normen ser vi istället en sänkning av skälig levnadsnivå med cirka 15 procent av normen för ensamstående och en bristande respekt för värdigheten hos människor som tvingas leva på ekonomiskt bistånd.

Vi motsätter oss att SL-kortet inte längre beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd, vilket har genomförts utan stöd i politiskt beslutade riktlinjer. Det borgerliga styret i Stockholm har blivit en mardröm för fattiga människor. Sedan årsskiftet har stockholmarna som nekats SL-kort blivit fångar i sin stadsdel, utan ekonomisk möjlighet att åka in till city och handla, besöka vänner eller gå på Kulturhuset med sina barn. Människors livsutrymme har inskränkts betydligt och många känner sig djupt kränkta.

Utvecklingen banar väg för att tvinga in människor i låglöneanställningar som skapas genom nedpressning av ersättningen från a-kassan, försämrade sjukförsäkring och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster. Den borgerliga avarten av arbetslinjen riskerar att urholka människors möjlighet att klara sig själva och försörja sig med avtalsenlig lön.

Arbetslösa med ekonomiskt bistånd ska tvingas söka arbete inom pendlingsavstånd i hela Mälardalen, vilket är omöjligt för en ensamstående föräldrar. Nu är vi tillbaka till

60-talets hårda flyttlasspolitik som splittrade familjer och ledde till ohälsa för människor som tvingades lämna sina hemorter. Kravet visar tydligt att barnets bästa sätts på undantag. Att föredragande borgarråden till och med vill tvinga barnfamiljer att flytta visar en total brist på inlevelse i mindre lyckligt lottade människors liv. Det är en helt annan sak om människor vill flytta av egen fri vilja, vilket också många gör. Vi kan återigen konstatera att valfriheten inte gäller alla i de borgerliga partiernas "friare" Stockholm.

Arbetslösa ska enligt nya riktlinjerna hellre ta ett enkelt arbete än att läsa i grundskolan med ekonomiskt bistånd, vilket skulle vara mer i linje med jobbtorgens mål att finna vägar till varaktig försörjning. Här saknas dock det samband mellan riktlinjerna och jobbtorgen som föredragande borgarråden talar om. Vi tar avstånd från riktlinjernas krav att den enskilde måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning, eftersom det är mer i linje med socialtjänstlagens intentioner att förbättra skolunderbyggnad för att få ett varaktigt arbete. Det är också bättre för barnen, eftersom det är väl känt från forskningen att föräldrars utbildningsnivå i hög grad styr skolval och barns framtida möjligheter.

De hårda kraven på arbetssökande lägger skulden för arbetslösheten på individerna och inte på samhället, där det hör hemma. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkel är matematiken. Men med de borgerligas förslag ska krav ställas för att krav ska ställas, inte för att människor ska få jobb, i alla fall inte anständigt betalt. Samma sak gäller indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i vuxenutbildningen. Den borgerliga politiken skapar flaskhalsar i ekonomin och minskar möjligheterna till varaktiga arbeten.

Förslaget innehåller även försämringar som direkt drabbar barnen. Barn i två- och trebarnsfamiljer får mindre chans till eget rum, färre familjer med långvarigt bistånd får rekreation, bistånd minskas vid lägervistelser och det blir svårare att få sl-resor för ungdomar.

Skärpningar föreslås också för tandvård och magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för hemlösa och andra utsatta människor.

En ljuspunkt är att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men vi saknar fortfarande förtydligande av handläggningen av biståndet när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Vi kan konstatera att det inte finns någon mirakelmetod mot fusk, utan det gäller att ha bra rutiner, regelbundna kontroller och att ge tydlig information. Vi motsätter oss att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, eftersom det kan finnas godtagbara förklaringar. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt är skattefusk som undandrar miljarder i skattekronor, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

I stället för de föreslagna riktlinjerna vill vi ge socialtjänstnämnden i uppdrag att göra en bred översyn av skälig levnadsnivå i staden, med hänsyn till den goda ekonomin, den ojämna servicen i stadsdelarna, stadens IT-satsningar samt den tekniska utvecklingen i övrigt.

Enligt förslag i motionen *Rätten till skälig levnadsnivå - Stockholm som en attraktiv stad för alla* vill vi att översynen ska ta hänsyn till barnperspektiv och genusperspektiv och särskilt beakta ensamstående föräldrar och deras barn samt långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. Vi vill bjuda in en referensgrupp med intresseorganisationer ex-

empelvis Makalösa föräldrar, Rädda Barnen, BRIS och hemlösas organisationer för att bredda kunskapsunderlaget för översynen. En parlamentariskt sammansatt referensgrupp tillsätts för att följa arbetet.

ÄRENDET

Förslaget till reviderade riktlinjer innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen och utgår från lagstiftning, rättspraxis och beslut om tillämpningar i kommunfulläktige eller kommunstyrelsen.

Syftet med riktlinjerna är likabehandling i staden när det gäller bidragsnivåer, krav på den enskilde och insatser som erbjuds från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

I budget 2007 beslutades att riktlinjerna avseende ekonomiskt bistånd skulle ses över så att krav på motprestation som huvudregel införs. Arbetet ska präglas av arbetslinjen, alla som kan arbeta och försörja sig själva – helt eller delvis – ska på alla vis hjälpas ur bidragsberoende. I budget anges vidare att staden ska arbeta aktivt med att kontrollera fusk med försörjningsstöd, att skärpta krav vid andrahandsboende ska införas samt att kostnaderna för SL-kort ska minskas.

Nu gällande riktlinjer för ekonomiskt bistånd beslutades första gången av kommunfullmäktige den 14 juni 1999 och har sedan dess reviderats ett flertal gånger, senast den 4 juni 2004. Verksamhetsområdet är känsligt för utvecklingen i samhället och det sker kontinuerligt förändringar som påverkar bedömningen av rätten till bistånd och vad som är en skälig levnadsnivå.

Önskemål om förtydliganden kring vissa frågor framförs kontinuerligt från verksamheterna som använder riktlinjerna i sin dagliga verksamhet. Förslaget till reviderade riktlinjer innehåller därför dels nya avsnitt med utgångspunkt i budgetbeslut 2007 och dels nödvändiga revideringar i övrigt.

BEREDNING

När det gäller stadsövergripande riktlinjer inom socialtjänstområdet är det normalt socialtjänstnämnden som har ansvar för dessa, men i budget angavs att översynen av dessa riktlinjer skulle genomföras under ledning av stadsledningskontoret. Staben inom socialtjänstförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor har ingått i den arbetsgrupp som under ledning av stadsdelsdirektör Gillis Hammar fått i uppdrag av stadsledningskontoret att omarbota riktlinjerna. I arbetsgruppen har även representanter för stadsledningskontorets finans- och juridiska avdelningar och Skärholmens stadsdelsförvaltning ingått.

Ärendet har remitterats till socialtjänstförvaltningen, äldreförvaltningen (ej inkommit), **stadsdelsnämnderna** Bromma, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Hägersten-Liljeholmen, Hässelby-Vällingby, Södermalm (vid tillfället för remittering Maria-Gamla stan och Katarina-Sofia), Kista-Rinkeby, Kungsholmen, Norrmalm, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta, Älvsjö och Östermalm.

Innehållsförteckning

Sid

Socialtjänstnämnden	
Bromma stadsdelsnämnd	
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	
Farsta stadsdelsnämnd	
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	
Södermalms stadsdelsnämnd	
Kista Rinkeby stadsdelsnämnd	
Kungsholmens stadsdelsnämnd	
Norrmalms stadsdelsnämnd	
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	
Skärholmens stadsdelsnämnd	
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	
Älvsjö stadsdelsnämnd	
Östermalms stadsdelsnämnd	

Socialtjänstnämnden

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (v), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Elisabeth Brandt Ygeman (s) *bilaga 1*

R

Reservation anfördes av Gertrud Brorsson (mp), *bilaga 1*.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 23 april 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar att de nya riktlinjerna reglerar såväl bidragsnivåer som krav på den enskilde och även de insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida.

De förtydliganden och preciseringar som har gjorts i riktlinjerna, bland annat när det gäller vissa kostnader och tidsgränser, har enligt förvaltningens mening varit nödvändiga eftersom ett för stort tolkningsutrymme ofta har medfört att det utvecklats olika lokal praxis i olika situationer, vilket är oförenligt med den kommunala likställigheten. Förutom att krav på motprestation som huvudregel ska införas i riktlinjerna angavs i budgeten att staden ska arbeta aktivt med att kontrollera fusk med försörjningsstöd och att skärpta krav vid andrahandsboende ska införas.

Förvaltningen anser att det är viktigt att motverka felaktiga utbetalningar av försörjningsstöd. Rätt person skall ha rätt bistånd vid rätt tillfälle. Felaktiga utbetalningar kan dock uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av medvetet brott mot regel-

systemen, genom okunskap om regelsystemet eller genom brister i förvaltningarnas ärendehantering. Utifrån detta måste problemen angripas med olika metoder. Det kan handla om bättre möjligheter till kontroll, mer information och vägledning till de sökande eller om att handlägningsrutinerna måste förbättras.

I riktlinjerna poängteras att felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd ska motverkas genom noggrann handläggning och kontroller och det anges även att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas. Vissa fel kan dock uppstå på grund av svårigheter att göra önskvärda kontroller, bland annat på grund av begränsningar i lagstiftningen. Det finns en rad omständigheter som kan påverka rätten till ekonomiskt bistånd, där möjligheten att kontrollera är begränsad. Det gäller bland annat att den sökande egentligen är samboende, samtidigt uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun, har svartarbete eller tillgångar. Det gäller även möjligheten att kontrollera andrahandboenden. När det gäller andrahandsboenden vore det önskvärt med en lagändring som gör det möjligt att kontrollera om andrahandshyran är skälig.

För närvarande saknar staden statistik över såväl antal och kostnader som anledningen till felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd. Förvaltningens uppfattning är att det vore värdefullt att utarbeta ett system för att få samlad kunskap om detta för att kunna möta problemen på ett effektivt sätt och för att få möjlighet att följa upp resultatet.

Handläggningen av ekonomiskt bistånd påverkas kontinuerligt av utvecklingen i samhället. Det sker ständigt förändringar som påverkar bedömningen av rätten till bistånd. Det kan exempelvis handla om ändringar inom socialförsäkrings- och arbetsmarknadsområdet eller om att statliga myndigheter inför nya avgifter för vissa tjänster. Över tiden kan också rättspraxis förändras. Det är inte möjligt att revidera stadens riktlinjer i takt med alla förändringar. I samband med att det inträder nyheter som måste beaktas vid handläggningen måste berörda förvaltningar informeras om förändringen. Detta görs i huvudsak av staben inom Socialtjänstförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor genom utbildning, vid de stadsövergripande nätverksmöten som anordnas för ansvariga chefer, eller via utskick av information och material.

För att riktlinjerna ska göras kända och få önskvärd effekt på arbetssätt och likställighet i staden är förvaltningens uppfattning att de nya riktlinjerna måste implementeras ordentligt när de har beslutats. Det är även viktigt att det fortlöpande anordnas utbildning kring riktlinjerna för nyanställda chefer och handläggare.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Lillemor Samuelsson (v), Karin Hanqvist (s) och Eie Herlitz (mp), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 april 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar i huvudsak förslaget att arbetslösa bidragstagare skall vara bered-

da att söka arbete även utanför hemkommunen och att det är skäligt att flytta dit jobben finns.

När det gäller beaktandet av ungdomars inkomster från sommarjobb vid prövningen av familjens rätt till ekonomiskt bistånd så bortser vi redan idag från denna typ av inkomster. Familjens bidrag reduceras alltså inte p.g.a. att något barn i familjen arbetar under sommaren.

Förvaltningen instämmer i att det behövs en skärpning av reglerna kring ekonomiskt bistånd till andrahands- och inneboendehyror för att undvika en oönskad andrahandsmarknad. Man bör dock vara uppmärksam på att personer som har en dålig förankring på bostadsmarknaden i många fall är hänvisade till illegala andrahandskontrakt för att överhuvudtaget få tillgång till en bostad. En fara är därför att socialtjänsten i en del fall kan bli tvingade att ordna andra boendalternativ till dessa personer såsom boende på hotell, vandrarhem, härbärgen och liknande. Detta skulle kunna medföra fördyrade kostnader för staden.

Det är helt uppenbart att många missbrukare använder det ekonomiska biståndet till att finansiera sitt missbruk. Tanken är god att man ska utge det ekonomiska biståndet i annan form än kontanter för att motverka risken att pengarna går till ett destruktivt missbruk. Huruvida ett införande av rekvisitioner/matkuponger skulle komma till rätta med problemet är dock mycket tveksamt. Sannolikt skulle dessa rekvisitioner/matkuponger istället ofta komma att omsättas i kontanter och på så sätt ändå finansiera missbruket. Många människor med svåra missbruksproblem lever i ett utanförskap i förhållande till samhället i stort. Det är sannolikt att den enskilde missbrukaren genom denna form av särbehandling skulle känna sig än mer utpekad och uppleva en påtaglig förstärkning av utanförskapet.

Det är bra att möjligheten finns i vissa situationer, men metoden bör användas med stor restriktivitet.

I övrigt delar förvaltningen stadsdelsledningskontorets olika förslag till preciseringar och förtydliganden.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Rosa Lundmark (v), vice ordföranden Magnus Dannqvist m.fl. (s) och Jonas Eklund (mp), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 maj 2007 har i huvudsak följande lydelse.

I förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd har om-

världsfaktorer och behovssituationer uppdaterats. Det är bra och viktigt för att riktlinjerna ska utgöra det stöd i handläggningen som är stadens avsikt.

Vid jämförelse mellan nuvarande riktlinjer och de föreslagna framstår det klart att större restriktivitet präglar bedömningen i en rad situationer. Tanken med försörjningsstöd är att insatsen ska vara tillfällig och det är en riktig utgångspunkt.

Individuell behovsprövning för att få bidrag till ett SL-kort som föreslås har i praktiken redan införts.

För den stora gruppen som har arbetslöshet som försörjningshinder är det angeläget att Jobbtorg och andra planerade insatser i staden startar för att kunna bidra till att fler personer kommer ut i arbete.

Erfarenheten säger att de som är arbetslösa och har ekonomiskt bistånd inte har tackat nej till erbjudna arbeten utan de har helt enkelt inte fått de jobb som söks. I februari 2007 hade som exempel i Enskede-Årsta 5 hushåll avslutats för att personerna fått jobb och i Vantör var de 19. Detta ska ses i relation till det antal personer, som hade försörjningshinder kopplade till arbetslöshet. De var totalt 806 personer i februari 2007.

I förslaget till riktlinjer tas upp att krav kan ställas på missbrukare, som har ett pågående missbruk men inte är arbetsoförmögna, att delta i arbetsökarverksamhet. Efter som i all handläggning individuell behovsprövning ska göras och den enskildes för måga och förutsättningar är olika, kan de individuella kraven anpassas till den enskildes speciella situation och möjligheter.

I förslaget till reviderade riktlinjer står nu liksom i nuvarande riktlinjer om andrahandsboende:

”Av hyresvärden godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag”. Detta är rimligt och rätt. Den boendesituation som är allmänt förekommande är andrahandsboende utan godkänt andrahandskontrakt. Verkligheten är sådan i Stockholm idag, att människor som inte kan uppvisa fasta inkomster, har stora svårigheter att få godkända kontrakt. Det kan varken den enskilde eller socialtjänsten råda över. Det händer också att människor med fast inkomst och först i kön till en lägenhet med förstahandskontrakt, får nej av hyresvärden på grund av 20 år gamla skulder.

Synpunkter på stadsledningskontorets förslag till tjänsteutlåtande i ärendet

Att arbetslinjen ska gälla alla som kan försörja sig är självklart och inget nytt. Förvaltningens erfarenhet visar att många arbetslösa inte fått de jobb de sökt och det handlar då inte om att de tackat nej till jobberbjudanden. Andra personer som fått erbjudande om att delta i stadsdelsnämndens arbetsverksamheter har uteblivit, vilket talar för att de har sin försörjning ordnad på annat sätt till exempel genom ”svartjobb”. När det gäller att det ska löna sig för människor att gå från bidragsberoende till arbete finns inga tveksamheter. Med den nivå för skälig levnadsnivå som finns, innebär ett arbete och en egen inkomst för ensamstående en förbättring av ekonomin jämfört med det

ekonomiska biståndet. I familjer där bara en av de vuxna fått arbete, påverkas oftast inte ekonomin.

Stadsledningskontoret ger uttryck för en uppfattning om att staden bör skärpa reglerna för ekonomiskt bistånd till hyreskostnader till att bara gälla andra hands- och inneboende med skriftligt medgivande från hyresvärderna. Med den tak- över huvudet garanti som gäller skulle om en sådan ändring genomfördes, kostnader för till exempel hotellboende öka.

Vidare anser förvaltningen att stadsledningskontorets förslag om tydligare regler om att istället för kontanta medel utge ekonomiskt bistånd i form av matrekvisitioner/ matkuponger i de fall som det bedöms att pengarna annars kommer att användas för att finansiera missbruk inte behövs. Den text som finns i föreslagna riktlinjer är tillräcklig för att på ett bra sätt hantera en sådan undantagssituation, som i det längsta försöker undvikas.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 juni 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m fl (s), *bilaga 1*

Reservation anfördes av Patrik Slimane (mp), *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 maj 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Revideringen av stadens riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd görs utifrån förändringar i samhället och därmed socialtjänstens uppdrag. Till stora delar har revideringen av riktlinjerna handlat om att uppdatera omvärldsfaktorer och olika behovssituationer. Utgångspunkten för riktlinjerna är samma lagstiftning som tidigare, härutöver vägleder förvaltningsdomstolarnas utslag och statliga myndigheters beslut.

Sökande med arbetslöshet

Socialtjänstens målgrupper har förändrats mycket de senaste 15 åren. I början av 1990-talet svarade de som i huvudsak var arbetslösa för en mindre andel av de bidragssökande. Därefter har förändringar i samhället, bl. a. lågkonjunktur och ökad invandring, medfört att sammansättningen av sökande förändrats påtagligt. Idag är många av de sökande i huvud-sak arbetslösa och har inte sociala problem i samma utsträckning som tidigare. I det perspektivet är revideringen av riktlinjerna med en tydligare betoning av arbetslinjen högst relevant och enligt förvaltningen ett adekvat förhållningssätt vid handläggningen av försörjningsstöd.

Förvaltningen delar uppfattningen i förslaget till nya riktlinjer som betonar att ekonomiskt bistånd ska vara en tillfällig hjälpinsats. Arbetslinjen innebär att den som kan

arbete ska stå till arbetsmarknadens förfogande och vara aktiv när det gäller att söka arbete. I Farsta liksom på andra förvaltningar tillämpas arbetslinjen sedan några år tillbaka. Den som är arbetslös och ansöker om försörjningsstöd hänvisas till att först ta emot stöd från förvaltningens enhet för arbetsmarknadsinsatser. För den som i praktiken har andra möjligheter att klara sin egen försörjning medför detta krav många gånger att han/hon inte fullföljer processen att söka försörjningsstöd. Således finner dessa sökande andra lösningar för att tillgodose sina försörjningsbehov. De sökande som går vidare till arbetsmarknadsinsatserna får stöd i att söka jobb och hjälp till praktikplatser som ökar deras möjligheter att komma in på arbetsmarknaden. Förvaltningen anser att detta är en offensiv och rimlig metod att arbeta efter när det gäller gruppen arbetslösa som är s.k. "job-ready" och saknar arbetshinder.

Sökande med sociala och medicinska försörjningshinder

Förvaltningen anser således att arbetslinjen ska genomsyra arbetet inom socialtjänsten. Dock vill förvaltningen samtidigt framhålla att arbetslinjen inte är tillräcklig när det gäller alla sökande för att de ska bli självförsörjande. I vissa områden finns en högre andel personer och familjer med en historia av långvarigt beroende av samhällets insatser. För dessa människor är förutsättningarna att uppnå en egen försörjning inte densamma som för dem som aldrig tidigare behövt ansöka om hjälp. Erfarenheten från såväl socialtjänst, arbetsförmedling som psykiatri, är att problemen i dessa fall kan vara mycket djupgående och komplexa och inte alltid lätta att definiera eller diagnostisera. Svåra uppväxtvillkor med missbruk, våld och psykisk ohälsa har medfört ett starkt utanförskap och stora brister vad gäller social förmåga och personliga resurser.

Samhällets ansvar gentemot denna målgrupp är därför att ge stöd och bistånd utifrån ett genomtänkt och långsiktigt förhållningssätt som handlar om att ställa de krav som är rimliga så att biståndet får avsedd verkan. Biståndet till dessa sökande som inte direkt står till arbetsmarknadens förfogande förutsätter framför allt en helhetssyn och en hög grad av professionellt socialt förändringsarbete. Därtill krävs ett utvecklat samarbete mellan enheterna inom individ och familjeomsorgen och med andra myndigheter.

Tillsammans med remissen har också stadsdelningskontorets remissvar sänts ut.

Stadsledningskontoret vill ytterligare understryka inriktningen att tillämpa arbetslinjen.

I Farsta är, som tidigare påpekats, arbetslinjen väl inarbetad. Förslaget att ungdomar under 18 år som feriearbetar får behålla sina inkomster är positivt. Unga människor ska inte onödigtvis ha kontakt med försörjningsstöd. När det gäller utvidgat geografiskt område där arbetslösa förväntas acceptera ett arbete ger det en ökad möjlighet att få ett arbete.

Men, som också påpekats av stadsledningskontoret, är det viktigt att det samtidigt görs en individuell bedömning där hänsyn tas till familjeförhållanden, den sammanboendes arbete, bostad, barnens skola, förskola, etc.

Förslaget i riktlinjerna att eftersträva ordentliga hyreskontrakt är positivt. Stadsledningskontoret anser att staden ska begära intyg på fastighetsägarens medgivande till andrahands-förhyring och inneboende innan ersättning för boendekostnad utges.

Socialtjänsten ska naturligtvis inte bidra till oegentligheter. Samtidigt är bostadslösheten i staden så omfattande att socialtjänsten redan idag har omfattande kostnader för olika mer eller mindre tillfälliga dyra boenden. En fara är därför att socialtjänsten i vissa fall då kan tvingas att ordna andra boendalternativ till dessa personer, t.ex. hotell. Detta skulle kunna innebära ökade kostnader.

Stadsledningskontoret vill införa tydliga regler för att använda matrekvisitioner så att bidrag inte används till att finansiera missbruk. Bistånd till missbrukare bör naturligtvis inte bidra till att vidmakthålla missbruket. Erfarenheten är dock att den som har ett allvarligt missbruk ändå ser till att få tag i alkohol och droger. Matrekvisitioner kan säljas eller bytas direkt mot alkohol. Förvaltningen anser att det är bättre att ge ett personligt stöd och kanske hellre t ex ge möjlighet att äta inom en verksamhet som serverar mat.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl (s), Kjell Marténg (v) och tjänstgörande ersättaren Jimmy Mannung (mp), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 19 april 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningarna har tagit del av förslaget och gör bedömningen att det är väl genomarbetat. Förslaget överensstämmer med förvaltningarnas uppfattning om att systematiskt stödja arbetslinjen och att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Förvaltningarna anser att ekonomiskt bistånd inte är, och inte ska bli, ett nytt socialförstingssystem utan ett skyddsnät som träder i kraft när alla andra försörjningsformer fallerat. Det är därför viktigt att incitamenten är korrekta, att det ska löna sig för människor att gå från bidragsberoende till egen försörjning. Det måste vara ett "respektavstånd" mellan att försörja sig på arbetsinkomster och att leva på ekonomiskt bistånd. Förvaltningarna ser att det i sammanhanget krävs ytterligare förändringar. Nya riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd är inte tillräckligt för att undvika negativa margineffekter av att gå från bidragsberoende till arbete. För att möjliggöra detta är det viktigt att samhällets övriga bidragssystem samordnas.

För att förebygga uppkomsten av hyresskulder föreslås i riktlinjerna att den sökande av ekonomiskt bistånd som huvudregel ska *styrka att föregående månads hyra är betald*. Förvaltningarna anser att förslaget kan vara förebyggande, men att det å andra sidan är ett riktat misstroende mot den enskildes förmåga att ta eget ansvar. Frågan uppkommer om även andra kostnader/räkningar, t ex elräkningen ska styrkas. Förvaltningarna anser att detta inte ligger i linje med den strävan som råder att stärka den enskildes förmåga till eget ansvar. Socialtjänstens arbetsmetoder ska inte utgå från en uppfattning om klienters oförmåga. Förvaltningarna föreslår därför att det ska krävas

särskilda skäl för att ett sådant krav ska kunna ställas.

Avsnittet som behandlar hemutrustning bör i sin helhet förtydligas. Förvaltningarna ifrågasätter i synnerhet den föreslagna tiden *mer än 6 månaders behov av försörjningsstöd* för att bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning ska beviljas. Förvaltningarna anser att bidragstiden inte ska vara avgörande, utan behovet, som fastställs vid hembesök, ska ligga till grund för beslut.

För att arbetsoförmåga vid sjukdom ska godkännas, enligt förslaget, ska en person ha ett *relevant läkarutlåtande* som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetssökaraktiviteter, helt eller delvis. Förvaltningarna anser att det är ogörligt att kräva ett läkarutlåtande för att styrka arbetsoförmåga under en begränsad tid. Ett läkarutlåtande är oftast mycket omfattande och tidskrävande för en läkare. Detta gör att det är svårt för den enskilde att få ett läkarutlåtande med kort varsel. Förvaltningarna föreslår därför ett krav på *läkarintyg* bör räcka för att styrka sin arbetsoförmåga under en begränsad tid.

Förvaltningarna anser att förslaget i sin helhet är bra och att det kommer att bli ett gott stöd vid handläggningen av ekonomiskt bistånd. Förvaltningarna ser också att den nuvarande handläggningen stämmer väl överens med de föreslagna riktlinjerna.

Stadsdelsförvaltningarna föreslår att stadsdelsnämnden Hägersten-Liljeholmen att godkänna svaret på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Berit Kruse m fl (s) och ledamot Leif Karlsson (v), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Thomas Melin (mp), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 april 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning anser det positivt att riktlinjerna revideras och att tydligare krav på motprestation anges. I praktiken arbetar handläggarna i stadsdelen sedan tidigare enligt ett sådant förhållningssätt och i enlighet med de handläggningsrutiner som beskrivs i de nya riktlinjerna.

Det underlättar i klientarbetet att det tydligt uttalas att handläggare dels skall bedriva aktivt förändringsarbete med självförsörjning som mål och dels skall göra noggranna ekonomiska utredningar och kontroller. Utifrån likhetsprincipen är det viktigt att det finns gemensamma tydliga riktlinjer för arbetet i hela staden. Annars finns det en risk att de olika stadsdelarna formar egna förhållningssätt och egna rutiner som kan skilja sig åt från den ena stadsdelen till den andra.

Generellt är de nya riktlinjerna bättre strukturerade än tidigare. Dispositionen är bättre och rätt avsnitt finns på rätt plats. Även språket har förbättrats. Vidare är det bra

med kapitelinledningar med generella förklaringar kring hur handläggaren skall förhålla sig. De reviderade riktlinjerna torde ge både handläggare och arbetsledare ett tydligare stöd i det dagliga arbetet.

Behov av förtydliganden och justeringar i riktlinjerna

Förvaltningen vill framhålla behovet av förtydliganden och justeringar på vissa punkter i riktlinjerna:

Utgångspunkter för arbetet, sidan 5 stycke 5

....” Därför ska den som är arbetslös och söker bidrag erbjudas strukturerat stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning. Det är detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.”

Kommentar: Det finns en lång rad andra förhållningssätt och insatser som leder till att stärka den enskildes resurser att leva ett självständigt liv som är aktuella i arbetet med ekonomiskt bistånd. Förvaltningen vill som exempel nämna budget och skuldrådgivning, att verka för att familjer erbjuds trygga boenden till rimliga kostnader (första handskontrakt, godkända andrahandsavtal etc). Dessa står på intet sätt i motsatsförhållande till egen försörjning genom arbete.

Barnperspektivet, sidan 5 stycke 7

”... barn och ungdomar...”

Kommentar: Förvaltningen anser att det bör tydliggöras om det åsyftas ungdomar över 18 år? I så fall bör åldersgräns anges i texten.

Hjälp till självförsörjning, sidan 7 stycke 4

” Detta innebär att individen kan få välja bort...”

Kommentar: Förvaltningen menar att detta behöver förtydligas; Om den enskilde har möjlighet att ta ett arbete är det alltid denna lösning som ska väljas även om det finns tillgång till utbildningar eller andra insatser som kan medverka att på sikt undanröja arbetshindret och som är av intresse för den enskilde?

Boendekostnader

Hyresrätt, sidan 13 stycke 9

” Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn”

Kommentar: Enligt förvaltningen har vanligtvis låginkomsttagare i Stockholm inte råd med den nivån på boendet. Om man väljer denna boendestandard skulle det innebära för hög standard. En familj med tre barn t.ex. skulle enligt riktlinjerna ha rätt till boendestandard med fem rum och kök. Det finns ett begränsat antal stora lägenheter och familjer som har minst tre barn skulle betraktas som trångboddade i de flesta befintliga lägenheterna. Hur skall dessa familjers trångboddhet lösas? Skall de ha rätt att hyra två lägenheter under tiden de är socialbidragstagare, vilket de förmodligen inte skulle ha råd med om de är låginkomsttagare.

Boendekostnaden påverkar i mycket stor utsträckning familjens självförsörjningsförmåga. Höga boendekostnader låser fast familjer i bidragsberoende och minskar inci-

tamentet för arbete. Försörjningsstöd ska betraktas som ett tillfälligt behov och inte som ett permanent tillstånd, varför det är rimligt att familjer har en lägre boendestandard under bidragstiden för att sedan kunna byta upp sig.

Andrahandsboende, sidan 14 stycke 8

”Ett av hyresvärden godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas utom i de fall då hushållet genom hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag.”

Kommentar: Denna formulering är densamma som i de tidigare riktlinjerna. Förvaltningen anser att skrivningen borde specificeras mer. Det finns behov att pröva rättsläget. Hyresvärdens godkännande bör krävas för bistånd till bostäder i andra hand. De är helt orimligt att socialtjänsten ska medverka till olaglig andrahandsuthyrning. Det leder till stagnation på bostadsmarknaden och stor otrygghet för de familjer som bor utan hyresvärdens godkännande. Noteras bör dock att för inneboende krävs inte hyresvärdens godkännande.

Grundutrustning, sidan 24

Kommentar: Förvaltningen anser att biståndsnivåerna är generösa och höga, framförallt när det gäller mer kortvariga bidragsbehov. 2007 år basbelopp är 40.300kr. Låginkomsttagare måste välja det billigaste alternativet, vilket innebär begagnade möbler eller billigaste Ikea standard.

Personer med psykisk ohälsa, sidan 38 stycke 1

” När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan socialtjänsten tar ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga.”

Kommentar: Förvaltningen anser att formuleringen om att utreda de grundläggande problemen är tveksam. Den kan uppfattas så att utredningsansvaret är större än man har kompetens till. Socialtjänsten har inte kompetens och inte heller i uppdrag att göra psykiatriska bedömningar. Ekonomiskt bistånd har självfallet ett uppdrag att samverka med andra enheter inom förvaltningen och landstinget. I praktiken kan det dock vara svårt att aktualisera omotiverade klienter som saknar diagnos vid andra enheter eller landstinget.

Kurslitteratur, sidan 38, stycke 7

Samma formulering som tidigare för kurslitteratur: ”Om ekonomiskt stöd ges av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet.”

Kommentar: Förvaltningen anser att det inte tydligt framgår om extra bistånd ska beviljas eller ej. Förslagsvis kunde meningen omformas med följande innehåll: Om ekonomiskt stöd ges av socialtjänsten för studier bör även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet beviljas.” Annars finns det risk för feltolkning och att man tolkar riktlinjer som så detta bistånd ingår i normen.

Utländska medborgare

Utan uppehållstillstånd, sidan 4, stycke 1

Förvaltningen anser att texten behöver kompletteras med förtydligande om hur gruppen utländska medborgare som gifter sig med svenska medborgare skall handläggas. Det bör framgå tydligare, när man har rätt till ersättning enligt LMA. Annars finns det risker att bistånd enligt LMA betalas ut till personer som inte har rätt till ersättning enligt LMA. Staden erhåller inte heller stadsbidrag om ersättning betalas till personer som inte har rätt att vistas i landet.

Handläggning –bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning, sidan 6, 1 stycket

”varje biståndsbeslut kodas på ansökningsblanketten och i utbetalningssystemet”

Kommentar; Förvaltningen vill påpeka att det inte längre på ansökningsblanketten finns plats för kodning och därför bör denna mening omformuleras.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Maria Palme m.fl. (s), tjänstgörande ersättaren Heinz Spira (v) och ledamoten Birger Jeansson (mp), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 april 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Helhetsintrycket av de inledande avsnitten är att de är välskrivna och klargörande på många punkter där det tidigare funnits oklarheter. På ett balanserat sätt visas viljeinriktningen för det ekonomiska biståndet i kommunen. Vikten av likabehandling över staden och den enskildes förstahandsansvar poängteras, samtidigt som vikten av den individuella behovsprövningen framhålls. Krav på motprestationer ska ställas utifrån den enskildes förutsättningar. Det är tydligt vad som åsyftas med att stå till arbetsmarknadens förfogande dvs. arbetslinjen framgår på ett bra sätt.

I de nuvarande riktlinjerna finns lagtext för ekonomiskt bistånd i direkt anslutning till det avsnitt som inleder riktlinjerna, vilket inte finns i det nya förslaget. Det är önskvärt med lagtexten då detta är grunden för biståndsbeslutet.

I slutet av inledningen, i avsnittet Lagstiftning, hänvisas till [www.jpinfo.net.se](http://www.jpinfo.net/se) som ett exempel på rättsdatabas. Frågetecknen kan sättas för att kommunen pekar ut ett företag i sina riktlinjer. Många stadsdelar har valt att anlita andra företag som har likvärdiga tjänster. Kanske borde man istället för att nämna ett specifikt företag peka på möjligheten av att använda sig av rättsdatabaser i arbetet för att få ny kunskap och vägledning i arbetet med ekonomiskt bistånd.

Försörjningsstöd

Vad gäller de fördjupade avsnitten av hanteringen av vanligt förekommande beslut kan kortfattat sägas att mycket av det som utvecklats i staden nu tydliggjorts och skrivits in i riktlinjerna. Det är bra att det inte längre lämnas utrymme för oklarheter. För den enskilde innebär det en större rättssäkerhet samt att likabehandling över staden säkerställs.

Bra att riktlinjerna poängterar att man ska utgå från det friska och att individens förhållanden sätts i fokus. Det är också bra att det klart framgår att klienterna måste medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Det är bra att det finns en precisering av vad rimlig elförbrukning är.

Under rubriken Avslagsbeslut och överklagande anges både avslagskoder och text för avslaget. Det innebär dels att beslutsfattaren får det lättare att formulera likartade avslagsbeslut, dels en större säkerhet i stadens statistik.

Kista-Rinkeby stadsdelsnämnd

Kista-Rinkeby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Abebe Hailu m.fl (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Gunilla Buhr (v), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Jakob Dencker (mp), *bilaga 1*.

Kista-Rinkeby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Rinkeby och Kista stadsdelsförvaltningars synpunkter på det förslag som överlämnats för yttrande och på SLK:s synpunkter presenteras nedan.

Förvaltningarna kan konstatera att förslaget till reviderade riktlinjer vid handläggning av ekonomiskt bistånd innebär enhetligare riktlinjer med betoning på att hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning. Det är bra att betoning läggs på att arbetssättet ska vara strukturerat och att en arbetsplan alltid skall upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer som socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Genom att riktlinjerna anger att arbetsplanen regelbundet skall följas upp och utvärderas ställs krav på att socialtjänsten måste bli bättre på att mäta effekter av beslutade insatser och därigenom också kvalitetssäkra verksamheten.

Barnperspektivets betydelse vid handläggning av ekonomiskt bistånd anges sammanfattande i kapitel ett. Förvaltningarna anser dock att ett resonemang om detta specifikt kunde införas i kapitel fem under rubriken Att stå till arbetsmarknadens förfogande,

med utgångspunkt i krav i förhållande till barnperspektivet. En fråga som har kommit upp i anslutning till detta är huruvida man ska anses stå till arbetsmarknadens förhållande om man inte kan jobba kvällar eller helger p.g.a. att man inte har barnomsorg att tillgå.

Arbetsresor

Riktlinjerna för rätten till bistånd till arbetsresor har förtydligats vilket anses underlätta en mer enhetlig bedömning. I förslaget till reviderade riktlinjer anges beträffande rimligt gångavstånd, att ca tre km kan tjäna som utgångspunkt vid bedömning av rätten till bistånd till SL-kort .

Förvaltningarna anser dock att en individuell bedömning alltid måste göras ifråga om bistånd till SL-kort när behov finns av andra skäl, t.ex. att kunna delta i behandling och rehabiliteringsinsatser. I förslaget anges i samband med rätten till bistånd till ej arbetsrelaterade resor att behovet av att resa ska vara regelbundet. Förvaltningarna har dock inte funnit något förtydligande om vad som menas med regelbundna resor utifrån en tidsaspekt. Förvaltningarna utgår därför ifrån att individuell bedömning skall göras i det enskilda fallet. Detta kan dock föranleda olika bedömningar både inom de egna förvaltningarnas verksamheter som övriga förvaltningar i staden.

Söka arbete utanför det geografiska området

Personer som söker arbete via arbetsförmedlingen är i princip skyldiga att ta erbjudet relevant arbete oavsett om det ligger i hemkommunen eller ej. Principen innebär, att kan man inte finna arbete inom sin egen bransch nära sin bostad och man vill fortsätta inom sitt yrke, får man enligt arbetsförmedlingens regler flytta dit där jobbet/en finns.

Förvaltningarna instämmer i SLK:s remissvar att staden mycket tydligare måste ställa krav på att personer som uppbär ekonomiskt bistånd ska ta arbeten som är belägna på pendlingsavstånd från hemmet eller till och med flytta till annan ort där jobb finns. Hårdare krav på detta skall ställas på ensamstående utan barn. Hänsyn skall dock alltid tas till barns och eventuell partners situation i familjen. Förvaltningarna vill dock peka på ett par faktorer som kan behöva övervägas i och med ett starkare krav om att pendla långt till ett arbete eller att flytta till en annan ort där jobb finns. En faktor är om kravet på att pendla långt eller flytta till en annan ort ska gälla oavsett anställningsvillkor, t.ex. vikariat eller korttids jobb. Den andra faktorn är att det kan behöva övervägas hur tillgången till flexibel barnomsorg ser ut på bostadsorten vid krav om att pendla längre sträckor.

Marginaleffekter

Det är nödvändigt att betona värdet av eget arbete och de inkomster som ett arbete ger. I hushåll med ungdomar, som under sommaren arbetar, anser förvaltningarna att ungdomar ska få behålla sina inkomster vid bedömning av hushållets behov av försörjningsstöd.

Det är viktigt att ungdomar tidigt förstår vikten av försörjning genom eget arbete. Det är angeläget att ungdomar inte upplever en försämring i sin ekonomiska situation när individen går från bidrag till försörjning genom eget arbete.

Förvaltningarna instämmer i SLK:s remissvar att det finns skäl att staden ytterligare överväger hur systemen skall utformas för att förebygga negativa marginaffekter av att gå från bidragsberoende till arbete.

Bistånd till boendekostnad

Enligt förslaget till reviderade riktlinjer för ekonomiskt bistånd anges att godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas men kan inte krävas. Undantag ska dock göras om hushållet genom ett icke godkänt kontrakt går miste om bostadsbidrag. I SLK:s remissvar anges hårdare krav som innebär att staden bör överväga att begära intyg från fastighetsägaren om medgivande till andrahandsförhyrning och inneboende innan försörjningsstöd för boendekostnad utges.

Förvaltningarna instämmer i att illegal andrahands- och inneboende i hyresfastigheter är ett stort problem inom Stockholm och även inom stadsdelsområdet.

Med hårdare krav på medgivande från fastighetsägaren om andrahandsförhyrning och inneboende blir det tydligare bedömningar inom staden. Utifrån barnperspektivet bör dock alltid en individuell bedömning göras för barnfamiljer. Ett övervägande om vistelsebegreppet enligt socialtjänstlagen (SoL) måste dock göras och detta kan troligen ge upphov till diskussioner inom staden. Förvaltningen anser att vistelsebegreppets innebörd inom Stockholms stad med fördel kan tydliggöras även under avsnittet i riktlinjerna som gäller bistånd till boendekostnad.

Förvaltningarna vill dock påtala att en följd effekt som kan bli aktuell vid hårdare krav om medgivande vid andrahandsförhyrning och inneboende är att fler personer kan komma att behöva beviljas bistånd enligt tak över huvudet garantin, TÖG.

Förvaltningarna vill även i samband med frågan om bistånd till boendekostnad lämna ett par övriga synpunkter. Förvaltningarna anser att en översyn bör göras vad gäller hyresnivåerna för inneboende, idag anges riktlinjen vara kostnaden för hotellhem eller studentrum vilket anses vara en för hög nivå. Förvaltningarna anser också att det kan tydliggöras att huvudregeln är att man inte kan skaffa sig en egen bostad under period då man inte har inkomst.

Flyktingar med placering i en annan kommun

Förvaltningarna anser att den illegala andrahandsmarknaden på bostadsområdet också ger upphov till att flyktingar med placering i en annan kommun kan söka sig till stadsdelsområdet utan att bostad och arbete är ordnat. Idag kan alltså flyktingar få sina boendekostnader betalda av socialtjänsten, trots att de lämnat ett ordnat boende på ursprungsorten.

Ekonomiskt bistånd i form av rekvisitioner/matkuponger

Förvaltningarna anser att skrivningen i förslaget till reviderade riktlinjer för ekonomiskt bistånd väl följer förvaltningens uppfattning kring hur prövning av ekonomiskt bistånd till personer som har ett pågående missbruk skall handläggas. Idag har redan socialtjänsten möjlighet att använda sig av rätten att istället för kontanta medel utge

ekonomiskt bistånd i form av rekvisitioner/matkuponger eller hänvisa till speciell restaurang. Möjligheten ska användas restriktivt. Förvaltningarna håller således inte med SLK:s hårdare krav på skrivning av riktlinjerna.

Övriga synpunkter

Förvaltningarna anser att förslaget till nya riktlinjer förtydligar och mer enhetligt beskriver prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Som exempel, är det bra att riktlinjerna anger en mer likartad bedömning av skälig kostnad för hur bistånd till elförbrukning, lösöresbelopp i hemförsäkring och bostadsstorlek skall handläggas. I riktlinjerna för bistånd till elkostnad anges endast riktlinjer för förbrukningen av el, förvaltningarna anser att ett tillägg behöver göras gällande den fasta kostnaden som elbolagen debiterar.

Förslaget innehåller också en tidsgräns vid bistånd i form av magasineringskostnad. Detta innebär ett förtydligande i jämförelse med nuvarande riktlinjer. Tidsgränsen underlättar handläggningen av försörjningsstöd till denna kostnad.

Förvaltningarna uppskattar formuleringen av uppdraget i kapitel två som tydliggör att uppdraget för Ekonomiskt bistånd omfattar både handläggning och utredning av ansökningar om ekonomiskt bistånd samt att stödja och motivera personer till självförsörjning.

Förvaltningarna anser att skrivningen om Försörjningsstöd vid vistelse på institution tydliggör hur egenavgift ska hanteras.

Förvaltningarna anser att det är viktigt att beakta att bedömningen av rätten till bistånd ska ske utifrån vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. I förslaget anges detta bland annat i inledningen till kapitel fyra Bistånd till livsföring i övrigt. Förvaltningarna anser dock att man närmare skulle kunna belysa vid vilken omfattning t.ex. kostnaden för tandvård är jämförbar med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig. Det är förvaltningarnas uppfattning att de kostnader som idag beviljas i många fall vida överstiger en låginkomsttagares ekonomiska möjligheter. I de aktuella riktlinjerna samt i förslaget anges endast omfattning utifrån vårdens omfattning dvs. vilken tandstatus som kan anses skälig.

Förslaget till nya riktlinjer anger en starkare koppling till Paraplysystemet i jämförelse med nuvarande riktlinjer.

Förvaltningarna anser att riktlinjerna för ekonomiskt bistånd skall finnas tillgängliga på stadens hemsida. Detta ger medborgarna i staden en möjlighet att ta del av det styrdokument som ligger till grund för hur stadens tjänstemän skall handlägga prövning av ekonomiskt bistånd.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Håkan Wahlén m.fl (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Ingegerd Akselsson Le Douaron (mp), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (v), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 maj 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen kan konstatera att de riktlinjer som är föreslagna har en tydlig och konsekvent arbetslinje och på ett sammanfattande vis belyser de intentioner som lagstiftare avsett och som rättspraxis har utformat. Förvaltningen delar också utgångspunkten att människor både vill och kan ta ansvar för sin försörjning. Det innebär att verksamhetens främsta uppgift, precis som skrivs i riktlinjerna, blir att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar.

Förvaltningen tillstyrker de föreslagna riktlinjerna, men vill ändå peka på ett par otydligheter av handläggningskaraktär.

På sidan 8 högst upp står ”För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Sammanfattningsvis innebär detta att den enskilde är inskriven på arbetsförmedling, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i arbets-sökarverksamhet, praktik, av kommunen anordnad arbetsverksamhet, svenskundervisning eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad arbetsplan.” Ett problem med en sådan formulering är att de personer som har ersättning från arbetslöshetskassan (akassan) eller den fristående ALFA-kassan måste ha godkänt från respektive håll för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet. I annat fall riskerar de att förlora sin ersättning och då får försörjningsstöd stå för hela uppehållet. Detta problem har aviserats i olika sammanhang, men ännu inte fått sin lösning.

De föreslagna riktlinjerna som berör begravningskostnader skulle enligt förvaltningen vinna på att bli tydligare avseende vem som kan söka försörjningsstöd till begravning. Om det ska gå att ansöka om bistånd måste det finnas en dödsbodelägarare. Om det inte finns en dödsbodelägarare rör det sig om ett verksamhetsbeslut som ska fattas av den tjänsteman som är delegat och kostnaderna ska belasta anslag 1, som vid alla verksamhetsbeslut.

När det gäller stadsledningskontorets yttrande om att överväga att vidga det geografis-

ka område som bidragstagare förväntas acceptera erbjudande om arbete inom kan detta förmodligen synkroniseras med arbetsförmedlingens och a-kassans krav, om inte rättspraxis talar emot.

Att begära intyg från fastighetsägare om godkänd andrahandsuthyrning tillämpas idag enligt rättspraxis för den som har rätt till bostadsbidrag, d.v.s. ungdomar och barnfamiljer. Flertalet av de personer som hyr i andra hand – och som uppbär försörjningsstöd - har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden p.g.a. skulder eller andra sociala problem. De har svårigheter att godkännas som hyresgäster i såväl första som andra hand. Om de nekas ekonomiskt bistånd för boendekostnaden i sitt andrahandsboende får med största sannolikhet socialtjänsten bekosta annat boende, såsom härbärgen och inackorderingshem alternativt vandrarhem och hotell i mån av tillgång, istället. Detta riskerar att totalt sett bli en högre kostnad för staden och egentligen ett felutnyttjande av insats då flertalet av dessa personer inte behöver den form av tillsyn som vissa boendeformer innebär.

Stadsledningskontoret efterfrågar tydligare regler om att kunna utge rekvisitioner/matkuponger i stället för kontanta medel om det bedöms att pengarna annars kommer att användas för att finansiera missbruk. Redan idag kan socialtjänsten enligt riktlinjerna (för personer som är förvirrade eller har ett pågående missbruk) bevilja matlådor, matrekvisition eller hänvisning till speciell restaurang om man är förvissad om att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål. Detta ska tillämpas restriktivt och ses som ett akut bistånd, i enlighet med gällande rättspraxis. Förvaltningen använder sig av den egna arbetsverksamheten Restaurang Frida för detta ändamål.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Jan Valeskog m.fl. (s), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Yildiz Kafkas (mp), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Hans Enroth (v), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande har i huvudsak följande lydelse.

Av förslaget framgår klart att ekonomiskt bistånd ska vara en tillfällig hjälpinsats i de fall den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov. Socialtjänstens främsta uppgift är därför att skapa förutsättningar för att den enskilde ska klara sin försörjning på egen hand.

Förvaltningen har inget att invända mot de föreslagna ändringarna i stadens riktlinjer.

Däremot delar förvaltningen inte stadsledningskontorets uppfattning om att fastighets-ägarens godkännande ska krävas för att ekonomiskt bistånd till hyreskostnad ska beviljas vid andrahands- eller inneboende. Förvaltningen anser inte heller att det behövs tydligare regler för att, istället för kontanta medel, bistå den enskilde med matkuponger eller rekvisitioner om det bedöms att pengarna annars skulle användas för att finansiera missbruk. Förändrade riktlinjer föreslås vad gäller ekonomiskt bistånd till SL-kort, vilket innebär

att bistånd ska beviljas för skäligena kostnader för arbetsresor. I praktiken betyder detta att SL-kort beviljas om man bedömer att det behövs för att kunna resa till arbetet eller delta i regelbundna aktiviteter i syfte att komma ut på arbetsmarknaden. Bistånd till SL-kort kan också beviljas om det av andra sakliga skäl bedöms finnas behov av regelbundna resor, exempelvis för att kunna delta i behandling och rehabiliteringsinsatser. I detta sammanhang föreslås ett rimligt gångavstånd på ca 3 km tjäna som utgångspunkt.

I syfte att uppnå mer likartade bedömningar föreslås preciseringar när det gäller att godkänna vissa kostnader för t.ex. elförbrukning och lösöresbelopp i hemförsäkringen. Vidare föreslås en tidsgräns på tre månader för bistånd till kostnader för magasinering av bohag.

Riktlinjerna för ekonomiskt bistånd till egenavgifter vid institutionsboende och avgift vid sjukhusvård har förtydligats liksom riktlinjerna för ekonomiskt bistånd till begravningskostnad. Vad gäller tandvård har ett förtydligande gjorts som innebär att kostnader för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. När det gäller telefonabonnemang föreslås mobiltelefon med telefonkort kunna ersätta stationär telefon om inte särskilda skäl föreligger.

Nya avsnitt har införts vad gäller personer som tillfälligt vistas i kommunen samt för kontraktsvård och bistånd för behandling av spelberoende. Slutligen har avsnittet om EU-medborgare omarbetats enligt de nya EU-reglerna.

Stadsledningskontoret anser att staden bör skärpa reglerna för ekonomiskt bistånd till hyreskostnader vid andrahands- och inneboende och att bistånd till hyreskostnad endast ska beviljas i de fall det finns ett skriftligt medgivande till uthyrningen från fastighetsägaren.

Enligt stadsledningskontorets uppfattning bör också tydligare regler införas om att istället för kontanta medel utge ekonomiskt bistånd i form av rekvisitioner/matkuponger i de fall det bedöms att kontanta medel kommer att användas för att finansiera missbruk.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 april 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens förslag

Försörjningsstöd är ett tvådelat uppdrag där samhället ska hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning och pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden.

Riktlinjerna pekar på att arbetslinjen ska gälla. Det ska löna sig att arbeta istället för att få bidrag. Individens förmågor sätts i fokus där den enskildes förutsättningar att ta ansvar främjas. Den som inte kan arbeta ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om tidsbegränsad sjukersättning. Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser och ställas inför krav på motprestationer utifrån sina förutsättningar.

Förvaltningen välkomnar att de nya riktlinjerna förtydligar tidigare skrivningar på ett flertal punkter. Bland annat beslut om akut bistånd och tappad plånbok där också kontoutdrag och kontoöversikt begärs in. Vidare förtydligar texten vad som gäller glasögon.

Riktlinjerna tar fram att;

”Arbetssättet ska vara strukturerat och en arbetsplan ska alltid upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Arbetsplanen ska regelbundet följas upp och insatsens resultat ska utvärderas. Planen ska justeras utifrån resultat och framgång. Nya insatser kan då beslutas.”

Förvaltningen anser att det är bra med arbetsplaner. Idag skrivs en överenskommelse mellan den enskilde och förvaltningen. För förvaltningen innebär arbetssättet med arbetsplaner ett nytt arbetssätt där staden måste ta fram en enhetlig mall för hur en arbetsplan ska se ut. Den ska finnas som dokument i PARAPLY-systemet.

För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är ett allvarligt missbruk och svår psykisk ohälsa. Enligt riktlinjerna ska arbetslösa som är sjuka, om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt, erbjudas rehabiliterande insatser. Förvaltningen har ett samarbetsprojekt kallat Skarpsam som fungerar bra, där vårdcentralen, arbetsförmedlingen, försäkringskassan och socialpsykiatrien samverkar.

Arbetsförmedlingen har tidigare fått resurser för att arbeta med arbetslösa och rehabiliteringsinsatser. Frågan är om inte dessa resurser ska följa med till socialtjänsten i och med ansvaret att erbjuda rehabiliteringsinsatser.

Riktlinjerna anger att fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret. Detta innebär att när en person kontaktar socialtjänsten och ansöker om försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ska denne omgående hänvisas till socialtjänstens arbetssökarverksamhet för att få stöd i att ordna ett arbete i avvaktan på en besöks tid hos socialsekreterare för att göra en bidragsansökan. För rätt till försörjningsstöd ska den som uppmanats att delta i arbetssökarverksamhet ha gjort detta. Förvaltningen arbetar efter denna princip då de hänvisar arbetslösa till arbetsforum sydost AFSO och jobbsökarverksamheten "arbete.nu".

Vidare skrivs i riktlinjerna att:

"Den som är arbetslös och bedöms som arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete aktivt. Detta innebär att vara anmäld på arbetsförmedlingen och söka arbete inom pendlingsavstånd. Krav ska ställas på att den arbetslöse som saknar försörjning ska söka vilket arbete som helst som han eller hon anses kunna klara av. Det kan även gälla tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående ska kunna ta."

Förvaltningen anser att det är rimligt krav och tillämpar det i viss mån redan. Pendlingsavstånd får tolkas som Mälardalen, Uppsalaregionen och Södertäljeregionen. Förvaltningen har anställda som bor i dessa områden.

När det gäller andrahandsboende anger riktlinjerna följande:

"Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägnings tid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Förstahandskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd."

Förvaltningen tillämpar rutinen att förstahandskontrakt eller hyresspecifikation begärs in och har även gjort hembesök för att kontrollera om de verkligen bor där.

Förvaltningen anser att det behövs fler förtydliganden eller omskrivningar i texten. Kring egenavgift vid vård och behandling behövs det en tydligare skrivning. Sista meningen bör stå först. "Försörjningsstöd ska ej beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling."

"Till personer som är förvirrade eller har ett pågående missbruk och där socialtjänsten är förvisade om att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan matlådor, matrekvisition eller hänvisning till speciell restaurang vara lämpligt bistånd. Denna möjlighet ska tillämpas restriktivt. I dessa situationer kan det också behövas hjälp till kontakt med hälso- och sjukvården."

Förvaltningen ser rutinen med matrekvisitioner som ett föråldrat verktyg med social stämpling som följd. Matrekvisitioner kan även de bytas mot pengar för att finansiera

missbruk. Förvaltningen tillämpar hänvisning till speciell restaurang som fakturerar förvaltningen kostnaden.

Skrivningen att "Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under vistelse utomlands, om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom." Bör ändras eller strykas. Meningen öppnar upp för vidare tolkning och en osäkerhet i vad som gäller. Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse.

Förvaltningen beviljar grundavgift på 360 kronor när det gäller färdtjänst. Enligt nya riktlinjerna ska färdtjänst beviljas med faktisk avgift vilket blir en alltför generös tillåtelse.

När det gäller studeranden som har familj är skrivningen luddig. Texten följer inte konsekvent arbetslinjen då den anser att det är olämpligt att avbryta studierna under pågående termin. Studeranden ska vända sig till centrala studiemedelsnämnden för att få medel beviljat. Första meningen i stycket bör räcka. "Försörjningsstöd beviljas inte under pågående studier."

Stycket under gifta men ej sammanboende har en avslutande mening som enligt förvaltningen kan tolkas för vid. Grunden är att gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Meningen bör utgå eller sättas ihop med andra stycket på ett förklarligt sätt.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Rebwar Hassan (mp), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Margareta Johansson (v), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Liliane Svensson (s), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 26 april 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att de nya riktlinjerna är bra. De har på flera punkter blivit tydligare jämfört med de gamla. Riktlinjerna ger utgångspunkter för arbetet med ekonomiskt bistånd och beaktar barnperspektivet. Det ekonomiska biståndets två uppdrag tydliggörs, att stödja människor till egen försörjning och att pröva rätten till försörjningsstöd under tiden. I avsnittet om uppdraget framhålls viktiga perspektiv som att se och arbeta med människors resurser snarare än tillkortakommanden, att ge ett starkare stöd i samband med avslagsbeslut samt se de olika stegen i prövningen av försörjningsstöd och slutligen noggrannhet i handläggningen. Det är olika delar som behövs för ett gott

arbete med ekonomiskt bistånd. Genom att förvaltningen varit representerad i arbetsgruppen har förvaltningens synpunkter blivit beaktade av arbetsgruppen.

Själva riktlinjerna beskriver vad försörjningsstöd är och vad som är skälig levnadsnivå. Det finns ett avsnitt om bistånd till livsföring i övrigt och olika gruppers rätt till försörjningsstöd. Handläggningsrutinerna är noggrant beskrivna. Förvaltningens uppfattning är att riktlinjerna är en utmärkt vägledning i arbetet med ekonomiskt bistånd.

Av statsledningskontorets tjänsteutlåtande framgår att ekonomiskt bistånd inte är, och inte ska bli, ett nytt socialförsäkringssystem utan ska vara samhällets yttersta skyddsnät. Stadsledningskontoret ser att marginaleffekter kan påverka övergången från bidrag till arbete, och vill se över detta. Från staten har propåer kommit om en lagändring i Socialtjänstlagen, som ett förslag att motverka marginaleffekterna (SOU 2007:2 Från bidrag till arbete). Lagändringen innebär förenklat att en person som söker försörjningsstöd ska få behålla upp till 1500 kronor av en löneinkomst vid beräkningen av normen. Förvaltningen anser att det skulle vara olyckligt att göra en lagändring som innebär att socialtjänstlagens funktion som samhällets yttersta skydd ändras till att bli en lagstiftning som parerar marginaleffekter. Marginaleffekternas konsekvenser bör mötas av andra insatser – utanför socialtjänstlagen. Den berörda gruppen är troligtvis liten och förvaltningens bedömning är att en lagändring är väl stor i förhållande till konsekvenserna. Vilken grupp står sedan på tur för en särbehandling i lagstiftningen?

När det gäller lagändringar och arbetslinjen har förvaltningen undringar när det gäller gymnasiestudierande barn i bidragsfamiljer. Sommarlov betraktas av lagstiftaren inte som uppehåll i studier. Föräldrar är försörjningspliktiga till dess den unge gått ut gymnasiet, dock längst till den unge fyllt 20 år. Det innebär att om föräldrarna inte kräver att ungdomen ska sommarjobba så kan den unge i lugn och ro vara hemma medan familjen har försörjningsstöd under sommaren. I det sammanhanget är incitamentet för att arbeta oklart. Det vore rimligt att ungdomen ska stå till arbetsmarknadens förfogande under sommaren för att familjen/ungdomen ska ha rätt till försörjningsstöd. Detta med tanke på hur viktigt det är att ungdomar får tidiga arbetslivserfarenheter och referenser.

Stadsledningskontoret framför även synpunkter på andrahandsförhyrning med krav på intyg om medgivande från fastighetsägaren. Förvaltningen tycker att det är rimligt att kräva fastighetsägarens medgivande. Kampen om bostad är stark i Stockholm. Det är naturligtvis inte bra att familjer får försörjningsstöd till svarta hyror. Alternativet är hotellkostnad. Hotellboende är inte bra ur barnperspektiv eller ur ett ekonomiskt perspektiv. Kommunen har det yttersta ansvaret och Stockholm har ”tak över huvudetgaranti”. Bostadsbristen påverkar våra medborgare och handläggarna vid enheterna för försörjningsstöd/enheter för nyanlända flyktingar varje dag. Bostadsfrågan har många ingångar och är komplicerad utifrån den lagstiftning vi har idag. Minskar den svarta marknaden ökar den vita i motsvarande grad.

Sammanfattningsvis är förvaltningen nöjd med förslaget om riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd och föreslår att stadsdelsnämnden lämnar denna skrivelse som sitt remissvar i frågan.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Adbo Goriya (s), Jonas Ljungstedt (v), Awad Hersi (mp), Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Ornina Younan (s), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 maj 2007 har i huvudsak följande lydelse.

I de föreslagna riktlinjerna för handläggning av ekonomiskt bistånd återfinns många förtydligande för handläggning riktad till handläggare vilket är bra för en mer enhetlig handläggning av ekonomiskt bistånd över staden.

Arbetslinjen skall gälla för alla som kan arbeta och försörja sig själva. Genom att utöka det geografiska område, som man som bidragsmottagare förväntas acceptera ett erbjudande om arbete inom, följer AMS förtydligande av de regler som gäller personer som uppbär a-kassa eller annan arbetslöshetsförsäkring. Det utgör en ökad tydlighet att arbetssökande behandlas mer lika oavsett vilken myndighet som man har störst kontakt med. Om det innebär att ett hushåll måste byta hemort är det självklart att ett barnperspektiv ska finnas, likaså för hushåll där en partner redan har ett arbete.

Riktlinjerna om att ha rehabiliteringsansvar för alla arbetssökande, i likhet med det som gäller arbetsgivare, ställer stora personella krav och ett nära samarbete med försäkringskassor och landsting. Svårigheter finns idag då dessa myndigheter främst arbetar med personer som är inskrivna i sjukförsäkringssystemet. Här behövs en förändring så att även socialtjänstens bidragstagare på ett bättre sätt kan komma i åtnjutande av deras insatser på lika villkor.

Med anledning av den bostadssituation som råder i Stockholm, med många personer hänvisade till en andrahandsmarknaden och till inneboenden, ger riktlinjer om skärpta krav på godkänt andrahandsboende för bidragstagare ytterligare svårigheter att tillgodo det primära behovet av bostad. Kommunens yttersta ansvar ställs många gånger på sin spets vid just bostadsfrågan. Genom att ytterligare skärpa kraven på godkända andrahandskontrakt är risken allt för stor att det leder till ökade svårigheter för många bidragstagare, t.ex. för personer med tidigare hyresskuld och personer som står utan arbete, stora barnfamiljer mfl. Kostnaden för temporära jourboenden eller tillfälliga boenden kommer att öka med tex. hotellkostnader eller andra former av dyra boenden. Tak över huvudgarantin behöver därmed ses över och en likställighet bör finnas för alla kommuninvånare med risk för ökade kostnader för stadsdelarna.

Matrekvisitioner /matkuponger till missbrukare ges redan idag restriktivt. Det finns svårigheter i enskilda fall att bedöma om erhållet bidrag verkligen används till det bidraget avser.

Förändringen när det gäller bidrag till SL-kort följer det som anges i 4 kap 3 § socialtjänstlagen om ekonomiskt bistånd. Oklarheter råder om alla som deltar i arbetssökarverksamhet också skall erhålla SL-kort för resor i samband med deltagande där och att detta jämföras med arbetsresor. Detta bör förtydligas i de reviderade riktlinjerna eftersom stadsdelarna idag gör olika tolkningar.

Ett mer förtydligande om vad som anses utgöra regelbundenhet i regelbundna resor, som bedöms av andra skäl, är önskvärt för att minimera skillnader mellan stadsdelar.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Maj-Len Eklund (v) och Kenneth Rönquist (mp), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Majvi Andersson m fl (s) , *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 maj 2007 har i huvudsak följande lydelse.

Förslaget till reviderade riktlinjer är tydligt utformat och ger en bra grund för handläggningen av försörjningsstöd. Det är positivt att man i riktlinjerna tydligt definierar uppdraget och anger generellt vägledande utgångspunkter för arbetet då detta underlättar såväl utveckling av praxis som svårare bedömningar som kan förekomma i enskilda ärenden. Förslaget som helhet innehåller förtydliganden på flera punkter vilka av förvaltningen har uppfattats som något oklara i de tidigare gällande riktlinjerna. Dessa klargöranden stämmer i de flesta fall helt med den praxis som förvaltningen redan tillämpar. I några enskilda delar har förvaltningen synpunkter på förslaget vilka redovisas i det följande.

Förvaltningen instämmer inte i den beskrivning av målgruppen arbetslösa försörjningsstöddagare som ges på sidan 7 i avsnitt 2. Där anges att den största andelen av dessa personer är arbetsföra och obehindrade att börja arbeta direkt. I Älvsjö stadsdelsområde får i princip alla arbetsföra personer idag arbete på den öppna marknaden. De flesta arbetslösa som uppbär försörjningsstöd i dagsläget har tvärtom relativt omfattande arbetshinder och är i behov av olika insatser innan de kan få ett arbete alternativt försörja sig på annat sätt.

I riktlinjerna för rätten till försörjningsstöd för SL-kort framgår att bistånd kan beviljas till arbetsresor men också av andra sakliga skäl. Förvaltningen har uppfattningen att man i riktlinjerna bör specificera vad som här avses med sakliga skäl. Annars finns det en risk för att stadsdelsförvaltningarnas bedömningar av rätten till bistånd i dessa ärenden kan skifta på ett icke önskvärt sätt.

När det gäller bistånd till boendekostnader anges i förslaget att sökande som är andrahandsboende alltid ska uppvisa avtalet med förstahandshyresgästen. Vidare ska förstahandskontrakt eller hyresspecifikation begäras in, men detta kan inte uppställas som krav för rätten till försörjningsstöd. Förvaltningen menar att avtalet med förstahandshyresgästen givetvis alltid ska uppvisas, men att det inte är rimligt att regelmässigt begära in förstahandskontraktet eller hyresspecifikationen. Detta bör istället avgöras i varje enskilt fall med hänsyn till den enskildes situation samt omständigheter kring förhyrningen.

Riktlinjerna anger att bistånd till rekreationsresor kan beviljas för barnfamiljer med särskilda behov som har haft försörjningsstöd minst tre år. Förvaltningen menar att en tidsgräns på tre år inte är helt förenligt med barnperspektivet som ska beaktas i bedömningen av dessa biståndsansökningar. Exempelvis kan det oaktat denna tidsgräns för ett enskilt tillfälle vara rimligt att bevilja en barnfamilj bistånd till stughyra i samband med en rekreationsresa, utifrån jämförelsen vad en låginkomsttagare normalt har råd med.

Den enskilde arbetslöse bidragstagaren förväntas enligt riktlinjerna söka arbete och därmed också acceptera erbjudande om arbete inom pendlingsavstånd. Det kan finnas anledning att förtydliga vilket pendlingsavstånd eller vilken restid som den enskilde rimligen måste acceptera. På denna punkt menar förvaltningen att riktlinjerna ska stämma med vad som anges i de nationella bestämmelserna för rätten till arbetslöshetskassa.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 maj 2007 godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Rolf Lindell (s), Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornekrantz Diaz (v) *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Berit Bornecrantz Dias (v), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att tydliga riktlinjer är mycket positivt och kan bidra till en mera enhetlig bedömning i hela staden av hur och när ekonomiskt bistånd beviljas. Ekonomiskt bistånd är inte, och ska inte bli, ett nytt socialförsäkringssystem utan ett skyddsnät som träder i kraft när alla andra försörjningsformer fallerat. Därför är det viktigt att incitamenten är sådana att det lönar sig för människor att gå från bidragsberoende till egen försörjning, exempelvis att ungdomars arbetsinkomster inte räknas in när försörjningsstödet ska beräknas för en familj.

Det måste finnas en skillnad i krontal mellan att försörja sig på arbetsinkomster och att leva på ekonomiskt bistånd. Riktlinjerna bör kompletteras i detta avseende, exempelvis bör det utredas om en något förhöjd normberäkning är lämpligt under en övergångstid för den som arbetar, också med hänsyn till merkostnader utöver resor till och från arbetet. Nya riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd är dock inte tillräckligt för att undvika negativa marginaleffekter av att gå från bidragsberoende till arbete. Det är nödvändigt att ekonomiskt bistånd samordnas med samhällets övriga bidragssystem.

Förvaltningen instämmer i förslaget att socialtjänsten ska få ställa andra krav på sökande av ekonomiskt bistånd, än de krav som ställs på arbetslösa, t.ex. när det gäller vid *allvarligt missbruk eller svår psykisk ohälsa*. Då kan insatser från andra enheter eller från landstinget behövas. Likaså kan andra insatser behövas vid ett avslagsbeslut.

Förvaltningen instämmer även i förslaget att avståndet 3 km kan tjäna som en utgångspunkt för *rimligt gångavstånd vid ansökan om SL-kort*, liksom i förslaget att *vägledande boendestandard* är ett rum per person, vuxen eller barn.

Vid *andrahandsuthyrning* bedömer förvaltningen att ett andrahandskontrakt ska styrkas av fastighetsägaren, och inte enbart av förstahandshyresgästen. Det framgår inte av förslaget vad som menas med "hyresvärden". Är det inte möjligt med ett sådant styrkande bör hembesök göras. Försäkringskassans norm för genomsnittshyra ska vara vägledande.

I syfte att förebygga uppkomsten av hyresskulder föreslås att den sökande av ekonomiskt bistånd som huvudregel ska *styrka att föregående månads hyra är betald*. Förslaget kan mycket väl ge avsedd effekt, men å andra sidan kan det också uppfattas som ett ifrågasättande av den enskildes förmåga att ta eget ansvar. Frågan uppkommer om även betalning av andra kostnader/räkningar, t ex elräkningen ska styrkas. Förvaltningen befärar att detta kan stå i motsättning till att en strävan att stärka den enskildes förmåga till eget ansvar, vilket är riktlinjeförslagets tydliga utgångspunkt. Socialtjänstens arbetsmetoder ska inte utgå från en uppfattning om bidragssökandes oförmåga. Tvärtom ska ansvaret överlämnas till den enskilde, om inget motsäger att denne har förmågan. Utifrån *barnperspektivet* är det särskilt angeläget att uppmärksamma en hyresskuld, som kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrars sida, vilket nämns i förslaget.

I avsnittet som behandlar *hemutrustning* föreslås att bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov till sökande med *mer än 6 månaders behov av försörjningsstöd*. Detta kan vara en bra vägledning, men bidragstiden bör inte vara avgörande, utan det behov som fastställs vid hembesök ska ligga till grund för beslut.

I avsnittet om *begravningskostnad* anser förvaltningen att det behövs en komplettering med avseende på den faktiska kostnaden för balsamering och arvode till begravningsbyrån.

I förslaget framgår att bistånd till stämpelavgifter inte ska beviljas – förvaltningen anser att det ska framgå i riktlinjerna att inte heller *bistånd till pass* ska beviljas.

Vad gäller *läkemedel* stödjer förvaltningen förslaget att endast kostnader för av staten rabatterade läkemedel ska godkännas. I avsnittet om *tillgångar* sägs att alla former av bospärande och även dyrbara konst- eller samlarföremål är realiserbara tillgångar, vilket förvaltningen stödjer.

I avsnittet om *resor i samband med umgänge med barn* anser förvaltningen att högst en resa per månad som huvudregel ska godkännas inom Norden. Vid bedömning av *skolkort hos SL för barn i grundskolan* anser förvaltningen att socialtjänsten bör ha samma bedömningsgrunder som grundskolan.

När en sökande aktualiseras ska fokus ligga på att undanröja arbetshindret enligt förslaget. En sökande ska omgående hänvisas till socialtjänstens *arbetssökarverksamhet* för att få stöd i att ordna ett arbete i avvaktan en besökstid hos en socialsekreterare. Förvaltningen bedömer att detta tillvägagångssätt är bra men att det också ställer krav på såväl en välfungerande mottagningsverksamhet som en arbetssökarverksamhet/jobbtorg för nya sökande.

Om en sökande har sagt upp sitt arbete och arbetslöshetskassan bedömer att det inte finns synnerliga skäl för detta, anser förvaltningen att den sökande *inte ska beviljas försörjningsstöd* om det inte är relevant av andra skäl.

Angående *EU-medborgare* bedömer förvaltningen att det behövs ytterligare förtydligande, exempelvis vad gäller för EU-medborgare som saknar inkomst, inte söker arbete men vistas i Sverige genom äktenskap med svensk medborgare.

I förslaget sägs att för att arbetsoförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett *relevant läkarutlåtande* som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter. Ett läkarutlåtande kräver en mer omfattande utredning av läkaren, vilket gör det är svårt för den enskilde att få ett sådant med kort varsel. Förvaltningen anser att ett krav på *läkarintyg* initialt bör räcka för att styrka arbetsoförmåga under en kortare tid. För den som är sjuk är det dock bra som förslaget säger; att insatser ska erbjudas i form av samverkan med konsultläkare, vårdcentral, psykiatrimottagning och försäkringskassa, och att den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas och medverka till arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om tidsbegränsad sjukersättning.

I förslaget framgår tydligt vad det innebär att stå till arbetsmarknadens förfogande. Förvaltningen stödjer förslaget att personer som får försörjningsstöd ska acceptera att pendla inom Mälardalen. Krav på att pendla eller flytta bör ställas hårdare på ensamstående personer utan barn. Hänsyn ska tas till partner i familjen. Förvaltningen instämmer i att hänsyn till barns situation *alltid* ska tas utifrån barnperspektivet, vilket ska finnas med och *dokumenteras* i allt arbete med försörjningsstöd, även vid beslut om avslag.

Att försörjningsstöd kan utbetalas i matkuponger till missbrukare i vissa fall är rimligt. Förvaltningen stödjer förslaget gällande omprövningsklausul vid bistånd till tandvård som gäller för flera månader. Klausulen föreslås läggas till alla beslut som sträcker sig över en månad.

Förvaltningen stödjer även riktlinjernas förtydligande av landstingets ansvar för psykisk ohälsa, som kan medföra olika former av beroende, som inte avser alkohol- och drogmissbruk, exempelvis spel- eller matmissbruk.

Vid utredning om *misstänkt bedrägeri* anser förvaltningen att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, enligt förslaget, men förvaltningen bedömer att polisens utredning ska belysa omständigheterna kring det misstänkta bedrägeriet.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänstnämnden

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (v) enligt följande

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Socialtjänstnämnden beslutar att avslå förvaltningens förslag till yttrande över förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd.
2. Socialtjänstnämnden beslutar att socialtjänstförvaltningen får i förnyat uppdrag att anpassa riktlinjerna till Stockholms stads program för kvinnofrid.
3. Därutöver vill vi framföra följande.

Stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd är viktiga ur flera perspektiv. För medborgarna är det angeläget att veta vad som anses vara en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan är unik och alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan medborgarna, eftersom deras ansökningar kan behandlas på ett mer likvärdigt sätt i staden. Ur demokratisk synvinkel är det viktigt att upprätthålla likställighetsprincipen. För handläggarna kan riktlinjerna underlätta arbetet genom att vara ett stöd i handläggningen.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende. På en rad områden föreslås försämringar för de mest utsatta.

Vi vill ha tydliga regler för ekonomiskt bistånd men inte omänskliga regler. Vi tar därför avstånd från att införa krav på motprestation som huvudregel samt att skärpa kraven vid andrahandsboende, eftersom hårda krav ställs på utsatta människor utan hänsyn till konsekvenserna. För var ska bostadslösa bo när allmännyttan säljs ut och då privata värdar och allmännyttan i vissa områden inte hyr ut till dem som har ekonomiskt bistånd?

I stället för att slå mot fattiga människor vill vi fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo i otrygga andrahandslägenheter. Under sista året på vår mandatperiod hade staden, hör och häpna, med nuvarande riktlinjer den lägsta nivån på biståndsmottagandet som observerats sedan 1982, när socialtjänstlagen trädde ikraft (USK, utrednings- och statistikkontoret).

I de nya riktlinjernas beskrivning av det tvådelade uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd tiger man om att många människor trots försök inte kan få arbete eller

sin försörjning genom socialförsäkringen. Det bistånd som är tänkt som tillfälligt stöd kan bli mycket långvarigt.

Enligt färsk statistik från USK hade mer än en tredjedel av hushållen haft bistånd i 10-12 månader under år 2006 och så har det varit de senaste tio åren! Sett i ett längre perspektiv hade 5 900 hushåll eller 26 procent av bidragshushållen år 2006 haft bistånd fem år i följd! 3 700 hushåll hade permanent behov av bistånd.

För oss är det självklart att uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd även omfattar kommunens skyldighet att tillförsäkra sökande en skälig levnadsnivå och möjligheten att röra sig fritt i sin egen stad, vilket naturligtvis är viktigast för de som tvingas leva i flera år på försörjningsstöd.

Vi motsätter oss förslaget att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. Sedan årsskiftet har människor som nekats SL-kort blivit fångar i sina stadsdelar utan ekonomisk möjlighet att ta sig därifrån. Med SL-kort tillbaka i normen ser vi inga skäl att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd.

Kraven för andrahandsboende skärps utan insatser för att hjälpa till att hitta en bostad om ett boende inte godkänns. Stadsledningskontorets förslag om ytterligare skärpningar utöver det som föreslagits i de nya riktlinjerna tar vi helt avstånd från. Om bara godkända andrahandskontrakt accepteras som underlag för ekonomiskt bistånd kommer människor att ställas på gatan. Det är hjärtlöst av de borgerliga partierna att ta bort anvisningarna i nuvarande riktlinjer, när villkoren inte uppfylls, om att göra en individuell bedömning utifrån den sociala situationen och möjligheterna att skaffa ett annat boende.

Biståndet ska vara i nivå med vad låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig var ett av fem viktiga perspektiv i nuvarande riktlinjer, men det avsnittet är borttaget i de nya riktlinjerna. Vi tolkar det som en ökning av det så kallade respektavståndet mellan bidrag och lön, sänkning av skälig levnadsnivå och bristande respekt för värdigheten hos människor som tvingas leva på ekonomiskt bistånd. Det banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb som skapas genom nedpressning av ersättningen från a-kassan och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster. Denna politik missgynnar även låginkomsttagare.

Det särskilda avsnittet om individuell behovsprövning har tagits bort i de nya riktlinjerna, vilket tillsammans med kravretoriken kan tolkas som en nedtoning av individprövningen. Visserligen berörs den individuella behovsprövningen i inledningen, men med svagare skrivningar än förut och med luddiga anvisningar om prövning utifrån ”vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag”.

Bistånd över norm ska utges restriktivt enligt förslaget, men vi menar att om biståndet är motiverat i enskilda fall ska det beviljas enligt lagens intentioner utan ytterligare restriktioner.

Det är bra att de nya riktlinjerna beskriver förutsättningar för ekonomiskt bistånd och insatser för sökande i olika situationer, men vi motsätter oss det som kallas "krav på motprestation som huvudregel". Riktlinjerna ska ange principer för handläggning av likartade situationer, vilket inte får förväxlas med generella "krav" på alla sökande i en viss grupp. Begreppet krav leder tanken till orubbliga villkor, vilket är oförenligt med skyldigheten att göra en individuell behovsprövning med en helhetssyn på den enskildes eller hushållets situation. Begreppet motprestation leder tanken till en köp- och säljrelation som inte hör hemma i socialtjänsten.

Att barnperspektivet får en egen rubrik i de nya riktlinjerna kan på ytan verka positivt men när man granskar detaljerna blandas retoriken med många och stora försämringar. Barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks.

Vuxna ska nu söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket är omöjligt för ensamstående föräldrar. Självklart drabbas barnen och det kan vi inte gå med på. Arbetslösa ska hellre ta ett enkelt arbete än att läsa in grundskolan med försörjningsstöd, vilket drabbar även föräldrar. Det rimmar illa med tjuguså händelser till forskningen om att barn i bidragstagande familjer får sämre förutsättningar. Vi och även de borgerliga partierna vet nämligen att föräldrarnas utbildningsnivå i hög grad styr skolval och barnens framtida möjligheter.

Rekreativ resor för barnfamiljer har kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen till minst tre år. Ytterligare krav införs, nu räcker det exempelvis inte med att vara en barnfamilj, utan familjen måste ha "särskilda behov". Vid lägervistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar, vilket inte gjorts förut. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Enligt de nya riktlinjerna ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 § SoL kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Vi ifrågasätter om detta är förenligt med lagens intentioner. Enligt Socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder. Är mannen den borttagna åldersgränsen ett område där alliansen vill pröva gränserna för lagstiftningen och tvinga människor att överklaga för att söka sin rätt?

Kraven på arbetssökande lägger i hög grad skulden för arbetslösheten på individerna och inte på samhället, där det hör hemma. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkel är matematiken. Men med de borgerligas förslag ska krav ställas för att krav ska ställas, inte för att människor ska få jobb, i alla fall inte anständigt betalt. Samma sak gäller indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i vuxenutbildningen, vilket skapar flaskhalsar i ekonomin och minskar möjligheterna för människor att få ett riktigt arbete.

Vi anser att alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas insatser av hög kvalitet som är anpassade efter deras individuella förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden. Det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod.

Vi tar avstånd från kraven om att den enskilde alltid måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning. Det är mer i linje med socialtjänstens intentioner att arbeta för en varaktig självförsörjning, exempelvis genom att öka människors skolunderbyggnad. Stadsledningskontorets förslag att gå längre än förslaget i de nya riktlinjerna och kräva att människor ska flytta för att vara berättigade till ekonomiskt bistånd är en tillbakagång till 60-talets förödande flyttlasspolitik fast tvärtom, som vi självfallet inte kan acceptera.

En av få ljuspunkter i förslaget är att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och att det betonas att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men vi beklagar att nämndens uppdrag till socialtjänstförvaltningen 2006-04-25 att anpassa riktlinjerna inom socialtjänstområdet till Stockholms stads program för kvinnofrid inte har fullföljts. Vi saknar fortfarande förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få ekonomiskt bistånd för att söka svenskt medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort. Det skäms vi för.

Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vräkts från sina bostäder.

Även möjligheten till tandvård begränsas kraftigt. När personer med försörjningsstöd tidigare kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling kan man i alliansens friare Stockholm bara få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov. När man tidigare jämfört omfattningen av nödvändig tandvård med vad människor med ordinära inkomster kan kosta på sig ska man nu jämföra omfattningen av nödvändig uppehållande tandvård med vad en låginkomsttagare kan kosta på sig. Fler exempel på skärpningar finns föreslagna.

Vi tar även avstånd från stadsledningskontorets förslag att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Den här möjligheten finns enligt socialtjänstlagen och ska användas restriktivt, vilket vi anser att staden ska stå fast vid. En ändring enligt stadsledningskontorets förslag vore att gå emot lagens intentioner.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas menar majoriteten och det håller vi med om. Vi motsätter oss dock förslaget att alla misstankar om be-drägeri ska polisanmälas, eftersom det kan finnas förklaringar som är godtagbara. Anvisning-

arna är dessutom oklara när det gäller utredningen. Å ena sidan ska alla misstankar om bedrägeri polisanmälas, å andra sidan ska en ingående utredning göras som bland annat omfattar omständigheter som kan vara förmildrande.

Vi kan konstatera att det inte finns någon mirakelmetod mot fusk, utan det handlar om att ha bra rutiner, regelbundna kontroller samt att ge tydlig information till de sökande. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt är skattefusk som undandrar miljarder i skattekronor, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

Reservation anfördes av Elisabeth Brandt Ygeman (s) enligt följande

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Socialtjänstnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut.
2. Därutöver anföras följande.

Alla människor har en inneboende vilja att leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Utgångspunkten måste vara att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

Det verkar råda en allmän missuppfattning om vad begreppet "arbetslinjen" innebär, såväl inom de borgerliga partierna som inom Stockholms stad. Enligt nationalencyklopedin definieras arbetslinjen som "En huvudprincip i svensk arbetsmarknadspolitik (alltsedan 1930-talets krisuppgörelse) vilken innebär att arbetssökande i första hand ska erbjudas arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först när sådana åtgärder inte räcker till ska kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas."

Att uteslutande prata om kontroll och ökade krav som lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla de som är arbetslösa och sjuka. Att endast ställa krav utan att ge möjligheter är ingen lösning på de arbetslösas problem. Kort sagt har arbetslinjen två sidor; å ena sidan handlar det om skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att göra sin insats, och å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till ett arbete. Den politik som nu förs av den borgerliga regeringen och av de borgerliga i Stockholms stad, som innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är att frånga arbetslinjen.

Vi anser att det är en självklarhet att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade till försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och det är relevanta insatser som ska erbjudas. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod. Vi anser dock att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga och att

de verkligen leder individen framåt, till ett arbete. Vi tror inte att piskan löser allt utan att moroten är att föredra.

Det är viktigt att komma ihåg att de borgerliga innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar nu ha förvandlats till en "plan" eller en "insats" inom fem dagar - något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Vi anser att det är tveksamt att ställa generella krav om långa arbetsmarknadspendlingar och krav på att flytta för att få jobb. Det är i sådana lägen oerhört viktigt att ta individuella hänsyn, framför allt till barns situation men även till den övriga familjesituationen.

I ungefär en tredjedel av alla hushåll som får ekonomiskt bistånd i Stockholms stad ingår barn. Det är bara att konstatera att de borgerliga nu när SL-kortet tas bort ur normen drar undan cirka tio procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna för att spara 40 miljoner som kan hjälpa till att finansiera skattesänkningen. Vilka hänsyn tas till barnen i dessa fall? De borgerliga verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard.

Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta etcetera. Därför anser vi att det är viktigt att även SL-kort inkluderas i levnadsomkostnaderna och att de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning inte sätts i stadsdelsarrest.

Dessutom anser vi att det är upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelsförvaltningarna om att inte inkludera SL-kort i normen, trots att de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd ännu inte har beslutats av kommunfullmäktige.

Reservation anfördes av Gertrud Brorsson (mp) enligt följande

Socialtjänstnämnden föreslås besluta följande.

1. Socialtjänstnämnden beslutar att inga ökade krav avseende motprestation ska ställas.
2. Socialtjänstnämnden beslutar att den motprestation som i nödfall kan vara befogad ska ske i form av morot.
3. Socialtjänstnämnden beslutar att SL-kortet ska gälla i normen för ekonomiskt bistånd.

4. Socialtjänstnämnden beslutar att särskilt beakta barns behov och att förhindra att barnfamiljer vräks.
5. Därutöver anför följande.

De allra flesta människor vill kunna klara sig själva och inte behöva vara någon till last oavsett om det handlar om familj, vänner eller samhällets bidragssystem. Trots det finns människor det som av en eller annan anledning är tvungna att uppbära socialbidrag. En anledning kan vara att man trots upprepade försök inte får något arbete på den gängse arbetsmarkanden och på så sätt hamnar utanför möjligheten till egenförsörjning.

Ett respektfullt och empatiskt bemötande är grundläggande i en god socialtjänst. Att känna sig ratad på arbetsmarknaden och vara tvungen att gå till socialtjänsten kan kännas kränkande för många - att därutöver hamna i ett motprestationskrav kan kännas förnedrande. Socialbidrag är det yttersta skyddsnätet och ska så vara utan alltför orimliga krav.

För att på bästa sätt hjälpa människor till arbete bör den arbetssökande erbjudas verksamheter med individuellt stöd. Individuellt bemötande och bedömning ska naturligtvis vara självklart i alla bidragsbedömningar. Den enskildes eget engagemang, inflytande och delaktighet ska vara ledstjärna i socialtjänstens verksamhet.

De flesta människor vill och kan arbeta i någon form. Kommunen bör satsa resurser till att bidra till t.ex. socialt företagande så att även de som inte efterfrågas i den privata och offentliga sektorn får en möjlighet till arbete. Målet måste vara allas möjlighet till egenmakt.

Det får inte heller bli så att vi får ett samhälle där barn till föräldrar som erhåller bidrag får en känsla av att de skulle ha mindre frihet och möjligheter än andra. Att peka ut socialbidragstagare genom motprestation strider mot strävandet att alla barn ska ha lika möjligheter. Att överhuvudtaget ifrågasätta boendet för en barnfamilj är oacceptabelt.

Att SL-kortet ska ingå som norm i socialbidraget för de i Stockholms stad som uppbär socialbidrag är självklart. Stockholm är en stor kommun i sig och ofta så söker stockholmarna jobb även i länets kommuner vilket kräver ett busskort. Det kan ju också finnas en möjlighet att man får ett tillfälligt vikariat på kort varsel som kräver att man måste åka med SL för att komma dit. Ska man tacka nej för att man inte har pengar att ta sig dit och att man inte hinner få sin sak prövad hos sin handläggare?

Man måste också ställa kostnaden för ett månadskort i relation till timkostnad för att göra enskilda prövningar för varje socialbidragssökande. Med detta resonemang finns det ingen annan rimlighet än att SL-kortet ska ingå i socialbidragsnormen.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Lillemor Samuelsson (v), Karin Hanqvist (s) och Eie Herlitz (mp) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden borde ha beslutat att avslå förvaltningens förslag till yttrande över förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd
2. Därutöver vill vi framföra följande

Stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd är viktiga ur flera perspektiv. För medborgarna är det angeläget att veta vad som anses vara en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan är unik och alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan medborgarna, eftersom deras ansökningar kan behandlas på ett mer likvärdigt sätt i staden. Ur demokratisk synvinkel är det viktigt att upprätthålla likställighetsprincipen. För handläggarna kan riktlinjerna underlätta arbetet genom att vara ett stöd i handläggningen.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende. På en rad områden föreslås försämringar för de mest utsatta.

Vi vill ha tydliga regler för ekonomiskt bistånd, men inte omänskliga regler. Vi tar därför avstånd från att införa krav på motprestation som huvudregel samt att skärpa kraven vid andrahandsboende, eftersom hårda krav ställs på utsatta människor utan hänsyn till konsekvenserna. För var ska bostadslösa bo när allmännyttan säljs ut och då privata värdar och allmännyttan i vissa områden inte hyr ut till dem som har ekonomiskt bistånd?

I de nya riktlinjernas beskrivning av det tvådelade uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd tiger man om att många människor trots försök inte kan få arbete eller sin försörjning genom socialförsäkringen. Det bistånd som är tänkt som tillfälligt stöd kan bli mycket långvarigt.

Vi motsätter oss förslaget att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. Sedan årsskiftet har människor som nekats SL-kort blivit fångar i sina stadsdelar utan ekonomisk möjlighet att ta sig därifrån. Med SL-kort tillbaka i normen ser vi inga skäl att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd.

Kraven för andrahandsboende skärps utan insatser för att hjälpa till att hitta en bostad om ett boende inte godkänns. Stadsledningskontorets förslag om ytterligare skärpningar utöver det som föreslagits i de nya riktlinjerna tar vi helt avstånd från. Om bara godkända andrahandskontrakt accepteras som underlag för ekonomiskt bistånd kommer människor att ställas på gatan. Det är hjärtligt av de borgerliga partierna att ta bort anvisningarna i nuvarande riktlinjer när villkoren inte uppfylls om att göra en indivi-

duell bedömning utifrån den sociala situationen och möjligheterna att skaffa ett annat boende.

Biståndet ska vara i nivå med vad låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig var ett av fem viktiga perspektiv i nuvarande riktlinjer, men det avsnittet är borttaget i de nya riktlinjerna. Vi tolkar det som en ökning av det så kallade respektavståndet mellan bidrag och lön, sänkning av skälig levnadsnivå och bristande respekt för värdigheten hos människor som tvingas leva på ekonomiskt bistånd. Det banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb som skapas genom nedpressning av ersättningen från a-kassan och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster. Denna politik missgynnar även låginkomsttagare.

Det särskilda avsnittet om individuell behovsprövning har tagits bort i de nya riktlinjerna, vilket tillsammans med kravretoriken kan tolkas som en nedtoning av individprövningen. Visserligen berörs den individuella behovsprövningen i inledningen, men med svagare skrivningar än förut och med luddiga anvisningar om prövning utifrån ”vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag”.

Bistånd över norm ska utges restriktivt enligt förslaget, men vi menar att om biståndet är motiverat i enskilda fall ska det beviljas enligt lagens intentioner utan ytterligare restriktioner.

Det är bra att de nya riktlinjerna beskriver förutsättningar för ekonomiskt bistånd och insatser för sökande i olika situationer, men vi motsätter oss det som kallas ”krav på motprestation som huvudregel”. Riktlinjerna ska ange principer för handläggning av likartade situationer, vilket inte får förväxlas med generella ”krav” på alla sökande i en viss grupp. Begreppet krav leder tanken till orubbliga villkor, vilket är oförenligt med skyldigheten att göra en individuell behovsprövning med en helhetssyn på den enskildes eller hushållets situation. Begreppet motprestation leder tanken till en köp- och säljrelation som inte hör hemma i socialtjänsten.

Att barnperspektivet får en egen rubrik i de nya riktlinjerna kan på ytan verka positivt, men när man granskar detaljerna blandas retoriken med många och stora försämrings. Barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks.

Vuxna ska nu söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket är omöjligt för ensamstående föräldrar. Självklart drabbas barnen och det kan vi inte gå med på. Arbetslösa ska hellre ta ett enkelt arbete än att läsa in grundskolan med försörjningsstöd, vilket drabbas även föräldrar. Det rimmar illa med tjugoså hänvisningar till forskningen om att barn i bidragstagande familjer får sämre förutsättningar. Vi och även de borgerliga partierna vet nämligen att föräldrarnas utbildningsnivå i hög grad styr skolval och barnens framtida möjligheter.

Rekreationsresor för barnfamiljer har kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen till minst tre år. Ytterligare krav införs, nu räcker det

exempelvis inte med att vara en barnfamilj, utan familjen måste ha "särskilda behov". Vid lägrvistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar, vilket inte gjorts förut. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Enligt de nya riktlinjerna ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 § SoL kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Vi ifrågasätter om detta är förenligt med lagens intentioner. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder. Är mannen den borttagna åldersgränsen ett område där alliansen vill pröva gränserna för lagstiftningen och tvinga människor att överklaga för att söka sin rätt?

Kraven på arbetssökande lägger i hög grad skulden för arbetslösheten på individerna och inte på samhället, där det hör hemma. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkel är matematiken. Men med de borgerligas förslag ska krav ställas för att krav ska ställas, inte för att människor ska få jobb, i alla fall inte anständigt betalt. Samma sak gäller indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i vuxenutbildningen, vilket skapar flaskhalsar i ekonomin och minskar möjligheterna för människor att få ett riktigt arbete.

Vi anser att alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas insatser av hög kvalitet som är anpassade efter deras individuella förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden. Det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod.

Vi tar avstånd från kraven om att den enskilde alltid måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning. Det är mer i linje med socialtjänstens intentioner att arbeta för en varaktig självförsörjning, exempelvis genom att öka människors skolunderbyggnad.

Stadsledningskontorets förslag att gå längre än förslaget i de nya riktlinjerna och kräva att människor ska flytta för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd är en tillbakagång till 60-talets förödande flyttlasspolitik, fast tvärtom, som vi självfallet inte kan acceptera.

En av få ljuspunkter i förslaget är att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och att det betonas att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men vi beklagar att riktlinjerna inte anpassats till Stockholms stads program för kvinnofrid. Vi saknar fortfarande förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få ekonomiskt bistånd för att söka svenskt

medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort. Det skäms vi för.

Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vräkts från sina bostäder.

Även möjligheten till tandvård begränsas kraftigt. När personer med försörjningsstöd tidigare kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling kan man i alliansens friare Stockholm bara få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov. När man tidigare jämfört omfattningen av nödvändig tandvård med vad människor med ordinära inkomster kan kosta på sig ska man nu jämföra omfattningen av nödvändig uppehållande tandvård med vad en låginkomsttagare kan kosta på sig. Fler exempel på skärpningar finns föreslagna.

Vi tar även avstånd från stadsledningskontorets förslag att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Den här möjligheten finns enligt socialtjänstlagen och ska användas restriktivt, vilket vi anser att staden ska stå fast vid. En ändring enligt stadsledningskontorets förslag vore att gå emot lagens intentioner.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas menar majoriteten och det håller vi med om. Vi motsätter oss dock förslaget att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, eftersom det kan finnas förklaringar som är godtagbara. Anvisningarna är dessutom oklara när det gäller utredningen. Å ena sidan ska alla misstankar om bedrägeri polisanmälas, å andra sidan ska en ingående utredning göras som bland annat omfattar omständigheter som kan vara förmildrande.

Vi kan konstatera att det inte finns någon mirakelmetod mot fusk, utan det handlar om att ha bra rutiner, regelbundna kontroller samt att ge tydlig information till de sökande. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt är skattefusk som undandrar miljarder i skatte kronor, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Rosa Lundmark (v), vice ordföranden Magnus Dannqvist m.fl. (s), ledamoten Jonas Eklund (mp) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden beslutar att delvis bifalla förvaltningens förslag till yttrande över förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd.
2. Därutöver vill vi framföra följande.

En allvarlig brist i remissen från kommunstyrelsen är att förklaringar saknas till vad som är tillåtet i nuvarande lagstiftning, vad som är i gråzonen och vad som kräver att lagen ändras. Vi får därför ge förvaltningen en eloge för att man har gjort vissa jämförelser av förändringar i olika behovssituationer, vilket underlättar beslutsfattandet.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende. På en rad områden föreslås försämringar för de mest utsatta.

Istället vill vi fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd. Vi ser inte nuvarande riktlinjer som ett hinder i det arbetet. Förra året hade staden med nuvarande riktlinjer den lägsta nivån på biståndsmottagandet som observerats sedan 1982, när socialtjänstlagen trädde ikraft (USK, utrednings- och statistikkontoret).

Alla människor har en inneboende vilja att leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard.

Det verkar råda en allmän missuppfattning om vad begreppet ”arbetslinjen” innebär. Enligt nationalencyklopedin definieras arbetslinjen som ”En huvudprincip i svensk arbetsmarknadspolitik (alltsedan 1930-talets krisuppgörelse) vilken innebär att arbetsökande i första hand ska erbjudas arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först när sådana åtgärder inte räcker till skall kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas.”

Att endast ställa krav utan att ge möjligheter visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för arbetslösa. Arbetslinjen har två sidor - skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och rätten till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till arbete. Den politik som nu förs av de borgerliga innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, vilket är att frångå arbetslinjen.

Alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas insatser av hög kvalitet anpassade efter deras förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden. Så arbetade vi förra mandatperioden och då genomförde vi även omfattande arbetsmarknadsinsatser. Vi tror inte på generella krav på långa arbetsmarknadspendlingar och krav på att flytta för att få jobb. Vi tar avstånd från att man alltid måste ta snabbaste väg till egen försörjning. Det är mer i linje med socialtjänstens intentioner att arbeta för varaktig försörjning. Där viktigt att komma ihåg att de borgerliga innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön, som nu har förvandlats till en ”plan” eller ”insats” inom fem dagar - något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Även personer med ekonomiskt bistånd behöver röra sig utanför sitt bostadsområde för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta. Därför anser vi att även SL-kort ska inkluderas i levnadsomkostnaderna och att de som får ekonomiskt bistånd inte ska sättas i stadsdelsarrest. Dessutom är det upprörande att direktiv har gått ut om att inte

inkludera SL-kort i normen, trots att de nya riktlinjerna inte har beslutats av kommunfullmäktige.

I ungefär en tredjedel av alla hushåll som får ekonomiskt bistånd i staden ingår barn. När de borgerliga tar bort SL-kortet ur normen dras cirka tio procent av inkomsten undan för de fattigaste, för att bidra med 40 miljoner till skattesänkningen. Att barnperspektivet får en egen rubrik i de nya riktlinjerna kan verka positivt men när man granskar detaljerna ser vi flera försämringar. Barn i två- och trebarnsfamiljer ges sämre chans till eget rum. Skärpningar föreslås för rekreationsresor för barnfamiljer, lägervistelse och tilläggskort för ungdomar. Arbetslösa ska hellre ta ett enkelt arbete än att läsa in grundskolan med försörjningsstöd, vilket även drabbar föräldrar.

Det är bra att förvaltningen har beskrivit verkligheten för människor som tvingas bo i andra hand. Hemlösheten och hotellkostnaderna skulle öka om stadsledningskontorets förslag att bara acceptera godkända andrahandskontrakt med hyresvärden går igenom. Nuvarande riktlinjer har balans mellan kontroll och individuell prövning för andrahandsboende medan det nya förslaget bara ökar kontrollen. Skärpningarna drabbar bland annat flyktingar hårt. Möjligheten att i undantagsfall få ekonomiskt bistånd för att söka svenskt medborgarskap tas helt bort, vilket vi också tycker är fel.

Förslaget till nya riktlinjer tonar ner den individuella prövningen. Bistånd över norm ska utges restriktivt, men vi menar att om biståndet är motiverat i enskilda fall ska det beviljas enligt lagens intentioner. Det är bra att beskriva förutsättningar för bistånd och insatser i olika situationer, men vi motsätter oss ”krav på motprestation som huvudregel”. Riktlinjerna ska ange principer för handläggning av likartade fall, men inte generella ”krav” på alla i en viss grupp.

En av få ljuspunkter är att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men vi beklagar att förtydliganden inte har gjorts av handläggningen när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller vid hedersrelaterat våld. En viktig faktor för att svensk jämställdhet har kommit långt är att det tidigt blev viktigt att kvinnor själva kunde bestämma om och när de ville föda barn. Med det nya förslaget till riktlinjer ingår inte preventivmedel i normen vilket vi ser som i högsta grad oroväckande. Tillgången till preventivmedel är en förutsättning för att själv kunna planera sin familjesituation och en förutsättning för sexuell hälsa. Vi föreslår därför att Stockholms stad inkluderar preventivmedel i levnadskostnaderna genom en förhöjd norm för vuxna och ungdomar över 15 år.

Vi tar i likhet med förvaltningen avstånd från stadsledningskontorets förslag att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Den möjligheten finns enligt socialtjänstlagen och ska användas mycket restriktivt, vilket vi anser att staden ska stå fast vid. En ändring vore att gå emot lagens intentioner. Fusk med försörjningsstöd är – liksom t.ex. skattefusk – osolidariskt och undergräver tilltron till välfärdssamhället. Fusk ska därför aktivt motverkas, men vi motsätter oss att utan undantag polisanmäla varje misstanke om bedrägeri. Först bör det undersökas om den som misstänks har en godtagbar förklaring’.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Gunnar Sandell m fl (s) enligt följande

1. Farsta stadsdelsnämnd godkänner delvis förvaltningens förslag till beslut samt anför därutöver följande

Vi vill först konstatera att det var ett svårt ärende att läsa och analysera då det i rapporten av den 2 april inte framgår vad som är ändrat jämfört med tidigare riktlinjer.

Alla människor har en inneboende vilja att leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Riktlinjerna för ekonomiskt bistånd är viktiga. För invånarna är det viktigt att veta vad som är en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan invånarna, eftersom deras ansökningar kan behandlas på ett likvärdigt sätt i staden. Rent demokratiskt är det viktigt att upprätthålla likställighetsprincipen. För handläggarna utgör riktlinjerna ett stöd i handläggningen.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende. På en rad områden föreslås försämringar för de mest utsatta.

Istället för att slå mot fattiga människor vill vi fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo i otrygga andrahandslägenheter. Under sista året på vår mandatperiod hade staden med nuvarande riktlinjer den lägsta nivån på biståndsmottagandet som mätts sedan 1982, när socialtjänstlagen trädde ikraft (USK).

Det särskilda avsnittet om individuell behovsprövning har tagits bort i de nya riktlinjerna, vilket tillsammans med kravretoriken kan tolkas som en nedtoning av individprövningen. Visserligen berörs den individuella behovsprövningen i inledningen, men med svagare skrivningar och med luddiga anvisningar om prövning utifrån ”vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag”. Det kan tolkas som en påbörjad väg bort från riksnorm och en bakväg till det förslag som tidigare framförts av moderaterna om att Stockholm ska ha en egen norm för Stockholm, vilket är i strid med lagstiftningen.

De nya riktlinjerna beskriver förutsättningar för ekonomiskt bistånd och insatser för sökande i olika situationer, men vi motsätter oss det som kallas ”krav på motprestation som huvudregel” på individnivå. Riktlinjerna ska ange principer för handläggning av

likartade situationer. Det får inte förväxlas med generella "krav" på alla sökande i en viss grupp. Sådana orubbliga villkor kan bli oförenligt med skyldigheten att göra en individuell behovsprövning med en helhetssyn på den enskildes eller hushållets situation.

Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Det verkar dock råda en allmän missuppfattning om vad begreppet "arbetslinjen" innebär, såväl inom högeralliansen som inom Stockholms stad. Nationalencyklopedin definierar arbetslinjen som "En huvudprincip i svensk arbetsmarknadspolitik (allt sedan 1930-talets krisuppgörelse) vilken innebär att arbetssökande i första hand ska erbjudas arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först när sådana åtgärder inte räcker till skall kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas."

Att uteslutande prata om kontroll och ökade krav som lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla de som är arbetslösa och sjuka. Att endast ställa krav utan att ge möjligheter är ingen lösning på de arbetslösas problem. Kort sagt har arbetslinjen två sidor; å ena sidan handlar det om skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att göra sin insats, och å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till ett arbete. Den politik som nu förs av den borgerliga regeringen och av högeralliansen i Stockholms stad, som innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är att frånga arbetslinjen.

Vi anser att det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade till försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och det är relevanta insatser som ska erbjudas. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera även fortsättningsvis. Vi anser dock att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga och att de verkligen leder individen framåt, till ett arbete. Vi delar förvaltningens synpunkt om att vissa invånare har problem som är mycket djupgående och komplexa vilka har medfört ett starkt utanförskap och stora svårigheter att få arbete. Särskilda insatser måste då riktas till dessa. Vi tror inte på piskan utan moroten.

Det är viktigt att komma ihåg att högeralliansen innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar nu ha förvandlats till en "plan" eller en "insats" inom fem dagar, vilket är något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Vi anser att det är tveksamt att ställa generella krav om långa arbetsmarknadsspendingar och krav på att flytta för att få jobb. Det är i sådana lägen oerhört viktigt att ta individuella hänsyn, framför allt till barns situation men även till den övriga familjesituationen. Stadsledningskontoret går betydligt längre än rapportens förslag och föreslår att man ska kräva att människor ska flytta "dit jobben finns" om man uppbär ekonomiskt bistånd. Det är inte förenligt med lagstiftningen som ju ger människor rätt att

få ansökan om ekonomiskt bistånd prövad där man vistas och lever utifrån de behov man har där och då. Möjligheten till krav om flytt finns inte i socialtjänstlagen.

Kraven på arbetssökande lägger i hög grad skulden för arbetslösheten på individerna och inte på samhället, där den hör hemma. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkelt är det. Men med högeralliansens förslag ska krav ställas för att krav ska ställas, inte för att människor ska få jobb, i alla fall inte anständigt betalda sådana. Samma sak gäller indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i vuxenutbildningen, vilket skapar flaskhalsar i ekonomin och minskar möjligheterna för människor att få ett riktigt arbete.

Enligt de nya riktlinjerna ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 § SoL kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruks-problem eller psykisk ohälsa. Vi ifrågasätter om det är förenligt med lagens intentioner. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder. Är den borttagna åldersgränsen ett område där alliansen vill pröva gränserna för lagstiftningen och tvinga fram överklaganden för att skapa ny praxis?

För oss är det självklart att arbetet med ekonomiskt bistånd även innefattar kommunens skyldighet att tillförsäkra sökande en skälig levnadsnivå. Bistånd ska vara i nivå med villkoren för låginkomsttagare i allmänhet. Det var ett av fem viktiga perspektiv i nuvarande riktlinjer. Det avsnittet är nu borttaget. Vi tolkar det som en ökning av det s k respektavståndet mellan bidrag och lön, sänkning av skälig levnadsnivå och bristande respekt för de människor som tvingas leva på ekonomiskt bistånd. Det banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb som skapas genom nedpressning av ersättningen från a-kassan och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster. Denna politik missgynnar även låginkomsttagare.

Vi är lite frågande till vad som står under ”anvisningar för handläggningen - rättigheter och skyldigheter”. Kan tolkas som att förvaltningen ska skrämja sökande så de ej söker då så mycket registreras. Sekretess måste gälla för individens uppgifter.

Vi motsätter oss att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen. Vi ser SL-kortet som en mänsklig rättighet. Även personer som har ekonomiskt bistånd måste kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta etcetera. SL-kortet ska inkluderas i levnadsomkostnaderna, de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning ska inte sättas i stadsdelsarrest. Med SL-kort tillbaka i normen ser vi inga skäl att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd. Det är upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelsförvaltningarna om att inte inkludera SL-kort i normen trots att de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd ännu inte har beslutats av kommunfullmäktige. Av förvaltningens svar på frågor från vänsterpartigruppen framgår att ca 550 av 950 aktuella hushåll har fått avslag på SL kort varje månad sedan behovsprövningen startade i februari 2007. Det är bara att konstatera att högeralliansen nu när SL-kortet tas bort ur normen drar undan cirka tio

procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna för att spara 40 miljoner som kommer att användas till att finansiera skattesänkningen.

Högeralliansen verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard. Därför vänder vi oss mot att barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks. Rekreativresor för barnfamiljer har tidigare kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen till minst tre år. Ytterligare krav införs, det räcker inte med att vara en barnfamilj, utan familjen måste ha "särskilda behov". Vid läservistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Kraven för andrahandsboende skärps - utan att det görs klart att insatser ska göras för att hjälpa till att hitta en bostad om ett boende inte godkänns. Stadsledningskontorets förslag om ytterligare skärpningar utöver det som föreslagits i de nya riktlinjerna tar vi helt avstånd från. Om bara godkända andrahandskontrakt accepteras som underlag för ekonomiskt bistånd kommer människor att ställas på gatan. I det sammanhanget föreslås också skärpningar när det gäller kostnader för magasinering, vilket ytterligare försämrar för de som har vräkts från sina bostäder.

I förslaget sägs att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och det betonas att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men tyvärr är inte riktlinjerna anpassade till Stockholms stads program för kvinnofrid. Vi saknar förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få bistånd för att söka svenskt medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort. Det skäms vi för.

Möjligheten till tandvård begränsas kraftigt. Tidigare har personer med försörjningsstöd kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling. Nu föreslås att man bara kan få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov.

Vi tar, liksom förvaltningen, avstånd från stadsledningskontorets förslag att matkuponer och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Möjligheten finns enligt SoL och ska användas restriktivt, vilket vi anser att staden ska stå fast vid. En ändring enligt stadsledningskontorets förslag vore att gå emot lagens intentioner. Rutiner som matrekvisitioner är ett föråldrat verktyg med social stämpling som följd.

Det finns ingen mirakelmetod mot fusk. Det handlar om att ha bra rutiner, regelbundna kontroller och att ge tydlig information om vad som gäller. Fusk undergräver tilltron till väl-färdssamhället. Särskilt osolidariskt är skattefusk som undandrar miljarder årligen, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas, det är självklart. R Förslaget till iktlinjer är dock mycket oklara när det gäller utredningen av eventuellt fusk. Å ena sidan ska alla misstankar om bedrägeri polisanmälas vilket innebär att en förundersökning inleds, å andra sidan ska socialtjänsten göra en ingående utredning som bland annat ska omfatta omständigheter som kan vara förmildrande.

Reservation anfördes av Patrik Slimane (mp) enligt följande

Stadsdelsnämnden beslutar att

1. i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till remissyttrande
2. förorda att alla arbetssökande med försörjningsstöd ska erbjudas verksamheter med individuellt stöd, vägledning och kompetensutveckling. Den enskildes eget engagemang, inflytande och delaktighet ska vara ledstjärna i dessa verksamheter.
3. förorda att krav på motprestation som huvudregel för att få försörjningsstöd inte ska införas
4. förorda att SL-kortet ska ingå i normen för ekonomiskt bistånd
5. förorda att barns behov ska beakta särskilt när vuxna söker ekonomiskt bistånd
6. förorda att vräkningar av barnfamiljer ska förhindras

Varje stadsdelsnämnd ska utveckla verksamheter för individuellt stöd, vägledning och kompetensutveckling för arbetssökande som har försörjningsstöd. Stadens organisation och tjänstemän ska utforma kvalitetskrav på verksamheterna. I dessa ska ett individuellt bemötande ges och den enskildes egna önskemål och förutsättningar beaktas. I verksamheterna ska alla arbetssökande erbjudas vägledning och jobbcoachning samt kompetensutveckling såsom utbildning, arbetsträning mm. En individuell arbetsplan ska utformas för varje arbetssökande person. Personer som av psykiska eller fysiska orsaker inte förmår arbeta eller studera ska få rehabilitering och inte nekas försörjningsstöd.

Att tvingas ut i en slags kommunala beredskapsarbeten efter fem dagars socialbidrag är ett ovärdigt system där människor riskerar att hamna i ett läge utan rättssäkerhet. I de fall försörjningsstödtagare utför arbete t ex i en verksamhet som kommunen anordnar så ska lön för arbete utgå. Myndigheterna lever inte alltid upp till Socialtjänstlagens krav på individuella bedömningar före avslag. Familjer ska inte behöva riskera att få en hel månads försörjning indragen därför att man t. ex. har varit sjuk ett par dagar utan att hinna meddela detta i tid. I stället behövs bra verksamheter med individuellt stöd och vägledning. Stadens organisation och tjänstemän ska ha kvalitetskrav på sin verksamhet, för att kunna ge ett individuellt bemötande där den enskildes egna önske-

mål och förutsättningar beaktas. Vi behöver arbeta för att skapa ett mänskligare arbetsliv där alla människor får plats. Idag finns inte arbete för alla dem som är utan jobb.

I Stockholm kan avstånden vara stora både fysiskt och mänskligt. Att kunna förflytta sig inom staden är en mänsklig rättighet, och risken är stor att människor isoleras om denna möjlighet inskränks. SL-kortet ska därför ingå i normen för ekonomiskt bistånd.

Barns situation ska uppmärksammas när vuxna söker ekonomiskt bistånd. Barnperspektivet är tydligt i stadens riktlinjer och innan beslut fattas ska konsekvenser för varje barn alltid övervägas och dokumenteras. Ett barnperspektiv innebär att det inte ska vara möjligt att vräka barnfamiljer. Att vräkas från sin bostad är en av de svåraste händelser någon kan råka ut för. Att inte längre ha ett eget hem – en fast punkt i tillvaron – blir mycket svårt. I de fall där barn ingår i de vräkt hushållen blir konsekvenserna än värre. Orsaken till att personer vräks från sina bostäder är i de allra flesta fall ekonomiska och sociala förhållanden. Det innebär att en redan svår situation förvärras ännu mer genom vräkning. Därför ska inte familjer med barn avhysas.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få bistånd för att söka svenskt medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort. Det skäms vi för.

Möjligheten till tandvård begränsas kraftigt. Tidigare har personer med försörjningsstöd hade kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling. Nu föreslås att man bara kan få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov.

Vi tar avstånd från stadsledningskontorets förslag att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Möjligheten finns enligt SoL och ska användas restriktivt, vilket vi anser att staden ska stå fast vid. En ändring enligt stadsledningskontorets förslag vore att gå emot lagens intentioner. Rutiner som matrekvisitioner är ett föråldrat verktyg med social stämpling som följd.

Det finns ingen mirakelmetod mot fusk. Det handlar om att ha bra rutiner, regelbundna kontroller och att ge tydlig information om vad som gäller. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt är skattefusk som undandrar miljarder årligen, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas, det är självklart. Riktlinjerna är dock mycket oklara när det gäller utredningen av eventuellt fusk. Å ena sidan ska alla misstankar om bedrägeri polisanmälas vilket innebär att en förundersökning inleds, å andra sidan ska socialtjänsten göra en ingående utredning göras som bland annat ska omfatta omständigheter som kan vara förmildrande.”

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl (s), ledamoten Kjell Marténg (v) och tjänstgörande ersättaren Jimmy Mannung (mp) enligt följande

Alla människor har en inneboende bevilja att leva sitt liv på egna premisser, att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är det ekonomiska biståndet från socialtjänsten. Syftet att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Utgångspunkten måste vara att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

I mer än hälften av de hushåll som får ekonomiskt bistånd i Stockholms stad ingår barn. Det är bara att konstatera att de borgerliga nu när SL-kortet tas bort ur normen drar undan cirka 10 procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna för att spara 40 miljoner som kan hjälpa till att finansiera skattesänkningen. Vilka hänsyn tas till barnen i dessa fall? De borgerliga verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard.

Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta etcetera. Därför anser vi att det är viktigt att även SL-kort inkluderas i levnadsomkostnaderna och att de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning inte sätts i stadsdelsarrest.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Berit Kruse m fl (s) och ledamot Leif Karlsson (v) enligt följande

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Stadsdelsnämnden anför följande

Alla människor har en inneboende vilja att leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Utgångspunkten måste vara att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

Det verkar råda en allmän missuppfattning om vad begreppet "arbetslinjen" innebär, såväl inom de borgerliga partierna som inom Stockholms stad. Enligt nationalencyklopedin definieras arbetslinjen som "En huvudprincip i svensk arbetsmarknadspolitik (alltsedan 1930-talets krisuppgörelse) vilken innebär att arbetssökande i första hand ska erbjudas arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först när sådana åtgärder inte räcker till skall kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas."

Att uteslutande prata om kontroll och ökade krav som lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla de som är arbetslösa och sjuka. Att endast ställa krav utan att ge möjligheter är ingen lösning på de arbetslösas problem. Kort sagt har arbetslinjen två sidor; å ena sidan handlar det om skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att göra sin insats, och å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till ett arbete. Den politik som nu förs av den borgerliga regeringen och av de borgerliga i Stockholms stad, som innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är att frånga arbetslinjen.

Vi anser att det är en självklarhet att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade till försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och det är relevanta insatser som ska erbjudas. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod. Vi anser dock att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga och att de verkligen leder individen framåt, till ett arbete. Vi tror inte att piskan löser allt utan att moroten är att föredra.

Det är viktigt att komma ihåg att de borgerliga innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar nu ha förvandlats till en "plan" eller en "insats" inom fem dagar - något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Vi anser att det är tveksamt att ställa generella krav om långa arbetsmarknadspendlingar och krav på att flytta för att få jobb. Det är i sådana lägen oerhört viktigt att ta individuella hänsyn, framför allt till barns situation men även till den övriga familjesituationen.

I Dagens Nyheter kunde vi igår 2007-05-14 läsa om "Fattiga barn" i Stockholm. Antalet barn som lever i en familj som har haft ekonomiskt bistånd en längre tid har blivit fler. Den största ökningen finns i vår stadsdel, Hässelby-Vällingby. Detta är en situation som drabbar barnen hårt.

Det är bara att konstatera att de borgerliga nu när SL-kortet tas bort ur normen drar undan cirka tio procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna för att spara 40 miljoner som kan hjälpa till att finansiera skattesänkningen. Vilka hänsyn tas till barnen i dessa fall? De borgerliga verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt

när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard.

Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta etcetera. Därför anser vi att det är viktigt att även SL-kort inkluderas i levnadsomkostnaderna och att de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning inte sätts i stadsdelsarrest.

Dessutom anser vi att det är upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelarna om att inte inkludera SL-kort i normen, trots att de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd ännu inte har beslutats av kommunfullmäktige.

Särskilt uttalande gjordes av Thomas Melin (mp) enligt följande

”Urklipp ur Miljöpartiets förslag till budget Stockholms stad 2007:

Varje stadsdelsnämnd ska utveckla verksamheter för individuellt stöd, vägledning och kompetensutveckling för arbetssökande som har försörjningsstöd. Stadens organisation och tjänstemän ska utforma kvalitetskrav på verksamheterna. I dessa ska ett individuellt bemötande ges och den enskildes egna önskemål och förutsättningar beaktas. I verksamheterna ska alla arbetssökande erbjudas vägledning och jobbcoachning samt kompetensutveckling såsom utbildning, arbetsträning mm. En individuell arbetsplan ska utformas för varje arbetssökande person. Personer som av psykiska eller fysiska orsaker inte förmår arbeta eller studera ska få rehabilitering och inte nekas försörjningsstöd.

Att tvingas ut i en slags kommunala beredskapsarbeten efter fem dagars socialbidrag är ett ovärdigt system där människor riskerar att hamna i ett läge utan rättssäkerhet. I de fall försörjningsstöddagare utför arbete t ex i en verksamhet som kommunen anordnar så ska lön för arbete utgå.

Myndigheterna lever inte alltid upp till Socialtjänstlagens krav på individuella bedömningar före avslag. Familjer ska inte behöva riskera att få en hel månads försörjning indragen därför att man t. ex. varit sjuk ett par dagar utan att hinna meddela detta i tid. I stället behövs bra verksamheter med individuellt stöd och vägledning. Stadens organisation och tjänstemän ska ha kvalitetskrav på sin verksamhet, för att kunna ge ett individuellt bemötande där den enskildes egna önskemål och förutsättningar beaktas. Vi behöver arbeta för att skapa ett mänskligare arbetsliv där alla människor får plats. Idag finns inte arbete för alla dem som är utan jobb.

Barnperspektivet ska vara vägledande Barns situation ska uppmärksammas när vuxna söker ekonomiskt bistånd. Barnperspektivet är tydligt i stadens riktlinjer och innan beslut fattas ska konsekvenser för varje barn alltid övervägas och dokumenteras. Ett

barnperspektiv innebär att det inte ska vara möjligt att vräka barnfamiljer. Att vräkas från sin bostad är en av de svåraste händelser någon kan råka ut för. Att inte längre ha ett eget hem – en fast punkt i tillvaron - blir mycket svårt. I de fall där barn ingår i de vräktas hushållen blir konsekvenserna än värre. Orsaken till att personer vräks från sina bostäder är i de allra flesta fall ekonomiska och sociala förhållanden. Det innebär att en redan svår situation förvärras ännu mer genom vräkning. Därför ska inte familjer med barn avhysas.

SL-kortet ska ingå i normen för försörjningsstöd I Stockholm kan avstånden vara stora både fysiskt och mänskligt. Att kunna förflytta sig inom staden är en mänsklig rättighet, och risken är stor att människor isoleras om denna möjlighet inskränks. SL-kortet skall därför ingå i normen för ekonomiskt bistånd.

Miljöpartiets förslag:

- Att erbjuda verksamheter med individuellt stöd, vägledning och kompetensutveckling åt alla arbetssökande med försörjningsstöd. Den enskildes eget engagemang, inflytande och delaktighet ska vara ledstjärna i dessa verksamheter.
- Att inte införa krav på motprestation som huvudregel för att få försörjningsstöd
- Att förhindra att barnfamiljer vräks
- Att låta SL-kortet ingå i normen för ekonomiskt bistånd
- Att särskilt beakta barns behov när vuxna söker ekonomiskt bistånd”

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Maria Palme m.fl. (s), tjänstgörande ersättaren Heinz Spira (v) och ledamoten Birger Jeansson (mp) enligt följande

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar

att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
att därutöver framföra följande:

Stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd är viktiga ur flera perspektiv. För medborgarna är det angeläget att veta vad som anses vara en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan är unik och alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan medborgarna, eftersom deras ansökningar kan behandlas på ett mer likvärdigt sätt i staden. Ur demokratisk synvinkel är det viktigt att upprätthålla likställighetsprincipen. För handläggarna kan riktlinjerna underlätta arbetet genom att vara ett stöd i handläggningen.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till

nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende. På en rad områden föreslås försämringar för de mest utsatta.

Vi vill ha tydliga regler för ekonomiskt bistånd men inte omänskliga regler. Det handlar inte om att förvara bidrag som ett sätt att leva. Det handlar om att inte förlänga vägen tillbaka. Forskning visar att en välutbyggd välfärdsstat är det bästa sättet att minska andelen långvarigt fattiga människor.

Arbetsmarknaden går nu för högvarv, men det är en trend som startades av och när vänster-partierna satt vid makten.

En oroande mottrend som vi dock ser nu när den nya regeringens ”jobbpolitik” har sjösatts är att de långtidsarbetslösa ungdomarna har ökat.

Det är knappast ett läge som kommer att bli bättre av att Navigatorcenter bommas igen den 1:a juli, stadens sommarjobbssatsning skärs ned till hälften och av att man även skär ned på komvux. De ungdomar som tappas bort här är förstås de som senare kommer att ge genomslag i statistiken.

Istället för att slå mot fattiga människor vill vi fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo i otrygga andrahandslägenheter. Under sista året på vår mandatperiod hade staden med nuvarande riktlinjer den lägsta nivån på biståndsmottagandet som mätts sedan 1982, när socialtjänstlagen trädde ikraft (USK, utrednings- och statistikkontoret).

I de nya riktlinjernas beskrivning av det tvådelade uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd tiger man om att många människor trots försök inte kan få arbete eller sin försörjning genom socialförsäkringen. Det bistånd som är tänkt som tillfälligt stöd kan bli mycket långvarigt. Enligt färsk statistik från USK hade mer än en tredjedel av hushållen haft bistånd i 10-12 månader under år 2006 och så har det varit de senaste tio åren! Men 3 700 hushåll hade permanent behov bistånd.

För oss är det självklart att uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd även omfattar kommunens skyldighet att tillförsäkra sökande en skälig levnadsnivå och möjligheten att röra sig fritt i sin egen stad, vilket naturligtvis är viktigast för dem som tvingas leva i flera år på försörjningsstöd. Därför motsätter vi oss förslaget att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. Sedan årsskiftet har människor som nekats SL-kort blivit fångar i sina stadsdelar utan ekonomisk möjlighet att ta sig därifrån. Med SL-kort tillbaka i normen ser vi inga skäl att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd.

Kraven för andrahandsboende skärps utan insatser för att hjälpa till att hitta en bostad, om ett boende inte godkänns. Stadsledningskontorets förslag om ytterligare skärpningar tar vi helt avstånd från. Om bara godkända andrahandskontrakt accepteras som underlag för ekonomiskt bistånd kommer människor att ställas på gatan. Det är hjärtlöst av de borgerliga partierna att ta bort anvisningarna i nuvarande riktlinjer när villkoren inte uppfylls om att göra en individuell bedömning utifrån den sociala situationen och möjligheterna att skaffa ett annat boende.

Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vränts från sina bostäder.

Att biståndet skulle vara i nivå med vad låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig var ett av fem viktiga perspektiv i nuvarande riktlinjer, men det avsnittet är borttaget i de nya riktlinjerna. Vi tolkar det som en ökning av det så kallade respektavståndet mellan bidrag och lön, sänkning av skälig levnadsnivå och bristande respekt för värdigheten hos människor som tvingas leva på ekonomiskt bistånd. Det banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb som skapas genom nedpressning av ersättningen från a-kassan och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster. Denna politik missgynnar även låginkomsttagare.

Det särskilda avsnittet om individuell behovsprövning har tagits bort i de nya riktlinjerna, vilket tillsammans med de skärpta kraven kan tolkas som en nedtoning av individprövningen. Visserligen berörs den individuella behovsprövningen i inledningen, men med svagare skrivningar än förut och med luddiga anvisningar om prövning utifrån ”vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag”.

Bistånd över norm ska utges restriktivt enligt förslaget, men vi menar att om biståndet är motiverat i enskilda fall ska det beviljas enligt lagens intentioner utan ytterligare restriktioner.

Kraven på arbetssökande lägger i hög grad skulden för arbetslösheten på individerna och inte på samhället, där det hör hemma. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkel är det. Men med de borgerligas förslag ska krav ställas för att krav ska ställas, inte för att människor ska få jobb, i alla fall inte anständigt betalda sådana. Samma sak gäller indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i vuxenutbildningen, vilket skapar flaskhalsar i ekonomin och minskar möjligheterna för människor att få ett riktigt arbete.

Att barnperspektivet får en egen rubrik i de nya riktlinjerna kan på ytan verka positivt men när man granskar detaljerna blandas retoriken med många och stora försämrings. Barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks.

Vuxna ska nu söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket är omöjligt för ensamstående föräldrar. Självklart drabbas barnen och det är orimligt. Arbetslösa ska hellre ta ett enkelt arbete än att läsa in grundskolan med försörjningsstöd, vilket drabbar även föräldrar. Det rimmar illa med tjusiga hänvisningar till forskningen om att barn i bidragstagande familjer får sämre förutsättningar. Vi och även de borgerliga partierna vet nämligen att föräldrarnas utbildningsnivå i hög grad styr skolval och barnens framtida möjligheter.

Rekreatiionsresor för barnfamiljer har kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen till minst tre år. Ytterligare krav införs, nu räcker det exempelvis inte med att vara en barnfamilj, utan familjen måste ha ”särskilda behov”. Vid läservistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar, vilket

inte gjorts förut. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Enligt de nya riktlinjerna ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 § SoL kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Vi ifrågasätter om detta är förenligt med lagens intentioner. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder. Är mannen den borttagna åldersgränsen ett område där alliansen vill pröva gränserna för lagstiftningen och tvinga människor att överklaga för att söka sin rätt?

Vi anser att alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas insatser av hög kvalitet som är anpassade efter deras individuella förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden. Det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod. Men vi tar avstånd från kraven om att den enskilde alltid måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning. Det är mer i linje med socialtjänstens intentioner att arbeta för en varaktig självförsörjning, exempelvis genom att öka människors skolunderbyggnad.

En av få ljuspunkter i förslaget är att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och att det betonas att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men vi beklagar att riktlinjerna inte anpassats till Stockholms stads program för kvinnofrid. Vi saknar fortfarande förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få ekonomiskt bistånd för att söka svenskt medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort. Det är en skam!.

Även möjligheten till tandvård begränsas kraftigt. När personer med försörjningsstöd tidigare kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling kan man i alliansens friare Stockholm bara få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov. När man tidigare jämfört omfattningen av nödvändig tandvård med vad människor med ordinära inkomster kan kosta på sig ska man nu jämföra omfattningen av nödvändig uppehållande tandvård med vad en låginkomsttagare kan kosta på sig. Fler exempel på skärpningar finns föreslagna.

Vi motsätter oss också stadsledningskontorets förslag att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Den här möjligheten finns enligt socialtjänstlagen och ska användas restriktivt, vilket vi anser att staden ska stå fast vid. En ändring enligt stadsledningskontorets förslag vore att gå emot lagens intentioner.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas menar majoriteten och det håller vi med om. men anvisningarna är oklara när det gäller utredningen. Å ena sidan ska alla misstankar om bedrägeri polisanmälas, å andra sidan ska en ingående utredning göras som bland annat omfattar omständigheter som kan vara förmildrande.

Vi kan konstatera att det inte finns någon mirakelmetod mot fusk, utan det handlar om att ha bra rutiner, regelbundna kontroller samt att ge tydlig information till de sökande. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt skattefusk som undandrar miljarder i skattekonor och som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Abebe Hailu m.fl (s) enligt följande

- att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut samt
- att därutöver anförda följande

Bekämpa arbetslösheten – inte arbetslösa

”Påhittade jobb” ska ersätta utbildning och praktik i moderaternas Stockholm.

- Istället för att stärka människors ställning på arbetsmarknaden vill borgarna i stadshuset med moderaterna i spetsen hitta på låtsasjobb för att hålla arbetslösa med försörjningsstöd sysselsatta. Inte ett enda nytt jobb skapas av en sådan politik. Om detta är vad moderaterna i valrörelsen utlovade jobbgaranti i praktiken innebär är det oerhört cyniskt.
- De människor som står längst från arbetsmarknaden behöver inte låtsasjobb. Man behöver en ny utbildning för att kunna ta de nya jobb som kommer eller en praktikplats för att få in en fot på arbetsmarknaden.
- Samtidigt som moderaterna vill hitta på låtsasjobbskär man ner Komvux med 58 miljoner kronor och lägger ner arbetsmarknadsinsatser för de som står längst från arbetsmarknaden, som till exempel Navigatorcentrum eller Lunda Nova.
- Vi socialdemokrater står för arbetslinjen; å ena sidan har man skyldighet att stå till arbetsmarknadens förfogande och ta ansvar för sin egen försörjning, å andra sidan har man rätt till stöd för att åter komma i arbete när man av olika skäl blivit arbetslös.
- Det ska självklart ställas krav på den enskilde som får försörjningsstöd. Men de krav som ställs ska syfta till att stärka personens möjlighet att få ett arbete. Det blir inte fler jobb när moderaterna tar bort SL-kortet från bidragsnormen eller vill tvinga barnfamiljer ut på landsbygden. Att tvingas jobba långt ifrån sitt bostadsområde har en förödande effekt speciellt för en ensamstående föräldrar.

- I grund och botten handlar det om att vi har väldigt olika människosyn. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig är ekonomiskt bistånd från samhället. Syftet är att människor alltid ska vara garanterad en viss miniminivå för levnadsstandard. Vi socialdemokrater tror att alla människor vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

Att uteslutande prata om kontroll och ökade krav som lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla de som är arbetslösa och sjuka. Kort sagt har arbetslinjen två av samma mint, å ena sidan handlar det om skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att göra sin insats, å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till ett arbete.

- Riktlinjerna fastställer en kilometergräns för rimligt gångavstånd. Om moderaternas förslag gäller fågelväg är medborgarna som bor i Rinkeby, Akalla, Husby och Kista illa ute när de korsar fram och tillbaka oktober till mars månad genom Järva Fältet.
- Kraven för andrahandsboende skärps utan insatser för att hjälpa till att hitta en bostad om ett boende inte godkänns av bostadsföretaget. Stadsdelskontoret föreslår ytterligare skärpningar. Man tar bort anvisningarna i nuvarande riktlinjer att när villkoren inte uppfylls göra en individuell bedömning utifrån den sociala situationen och möjligheten att skaffa ett annat boende.

Vi socialdemokrater vill minska klyftorna – inte öka dem

- Man tar bort avsnittet om att biståndet ska vara i nivå med vad låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Vi tycker att det banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb so skapas genom nedpressning av ersättningen av a-kassan och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster.
- Det görs försämringar för barn trots att barnperspektivet lyfts i vissa texter. Te x – Barn i två och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks. Rekreatiönsresor för barnfamiljer har tidigare kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen tillminst tre år. Ytterligare krav införs, det räcker inte med att vara en barnfamilj, utan familjen måste ha "särskilda behov". Vid lägrvistelse för barn ska kostnaden reduceras med bistånden för matpengar. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort. Ändå i mer än hälften av de hushåll som får ekonomiskt bistånd om sin försörjning i allmänhet i Stockholms stad och i synnerhet Rinkeby-Kista stadsdel ingår barn.

Det är väldigt många barn som nu drabbas när SL-kortet inte längre ska ingå i socialbidragsnormen. Det är bara att konstatera att de borgerliga i stadshuset drar undan

cirka tio procent av inkomsten från de allra fattigaste stockholmarna för att spara 40 miljoner kronor som kan hjälpa till att finansiera skattesänkningen för de välbärgade.

- Vuxna ska nu söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket är omöjligt för ensamstående föräldrar. Stadsledningskontorets förslag att gå längre än förslaget i de nya riktlinjerna och anser att människor ska avkrävas flytt från kommunen för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd. Ekonomiskt bistånd kan bara utges av den kommun där den sökande vistas, att då avkräva flytt rimmar illa med lagen.
- Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 SoL kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Frågan är om det är förenligt med lagens intentioner. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder.
- Stadsledningskontoret föreslår att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Den här möjligheten finns enligt socialtjänstlagen och ska enligt lagen användas restriktivt. En ändring enligt stadsledningskontorets förslag vore att gå emot lagens intentioner.
- Människor som invandrat och vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få ekonomiskt bistånd för att söka svenskt medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort.
- Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som vräkts från sina bostäder.
- Möjligheten till tandvård begränsas kraftigt. Personer med försörjningsstöd har tidigare kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling ska man nu bara få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov.
- Det är viktigt att komma ihåg att de borgerliga innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebär att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar nu ha förvandlats till en "plan" eller en "insats" inom fem dagar – något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Det är upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelarna om att inte inkludera SL-kort i normen, trots att de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd ännu inte har beslutats av kommunfullmäktige.

Reservation anfördes av Gunilla Buhr (v) enligt följande

- Att avslå förvaltningens förslag till yttrande över förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd.
- Att där utöver framföra

Stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd är viktiga ur flera perspektiv. För medborgarna är det angeläget att veta vad som anses vara en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan är unik och alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan medborgarna, eftersom deras ansökningar kan behandlas på ett mer likvärdigt sätt i staden. Ur demokratisk synvinkel är det viktigt att upprätthålla likställighetsprincipen. För handläggarna kan riktlinjerna underlätta arbetet genom att vara ett stöd i handläggningen.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd.

Vi vill fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo i otrygga andrahandslägenheter. Under sista året på vår mandatperiod hade staden hör och häpna med nuvarande riktlinjer den lägsta nivån på biståndsmottagandet som observerats sedan 1982, när socialtjänstlagen trädde ikraft (USK, utrednings- och statistikkontoret).

I de nya riktlinjernas beskrivning av det tvådelade uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd tiger man om att många människor trots försök inte kan få arbete eller sin egen försörjning genom socialförsäkringen.

Vi motsätter oss förslaget att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. Sedan årsskiftet har människor som nekats SL-kort blivit fångar i sina stadsdelar utan ekonomisk möjlighet att ta sig därifrån. Med SL-kortet tillbaka i normen ser vi inga skäl att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd.

Det särskilda avsnittet om individuellt behovsprövning har tagits bort i de nya riktlinjerna, vilket tillsammans med kravretoriken kan tolkas som en nedtoning av individprövningen. Visserligen berörs den individuella behovsprövningen i inledningen, men med svagare skrivningar än förut och med luddiga anvisningar om prövning utifrån ”vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag”.

Enligt de nya riktlinjerna ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 § SoL kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Vi ifrågasätter om detta är förenligt med lagens intentioner. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen vid 28 års ålder. Är mannen den borttagna åldersgränsen ett område där alliansen vill pröva gränserna för lagstiftningen och tvinga människor att överklaga för att söka sin rätt?

Kraven på arbetssökande lägger i hög grad skulden för arbetslösheten på individerna och inte på samhället, där det hör hemma. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkel är matematiken. Men med de borgerligas förslag ska krav ställas för att krav ska ställas, inte för att människor ska få jobb, i alla fall inte anständigt betalt. Samma sak gäller indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i

vuxenutbildningen, vilket skapar flaskhalsar i ekonomin och minskar möjligheterna för människor att få ett riktigt arbete.

Vi anser att alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas insatser av hög kvalitet som är anpassade efter deras individuella förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden. Det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod.

Vi tar avstånd från kraven om att den enskilde alltid måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning. Det är mer i linje med socialtjänstens intentioner för att arbeta för en varaktig självförsörjning, exempelvis genom att öka människors skolunderbyggnad.

En av få ljuspunkter i förslaget är att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och att det betonas att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men vi beklagar att riktlinjerna inte anpassats till Stockholms stads program för kvinnofrid. Vi saknar fortfarande förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vräkts från sina bostäder.

Vi tar även avstånd från stadsledningskontorets förslag att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Den här möjligheten finns enligt socialtjänstlagen och ska användas restriktivt, vilket vi anser att staden ska stå fast vid. En ändring enligt stadsledningskontorets förslag vore att gå emot lagens intentioner.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas menar majoriteten och det håller vi med om. Vi motsätter oss dock förslaget att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, eftersom det kan finnas förklaringar som är godtagbara. Anvisningarna är dessutom oklara när det gäller utredningen. Å ena sidan ska alla misstankar om bedrägeri anmälas, å andra sidan ska en ingående utredning göras som bland annat omfattar omständigheter som kan vara förmildrande.

Vi kan konstatera att det inte finns någon mirakelmetod mot fusk, utan det handlar om att ha bra rutiner, regelbundna kontroller samt att ge tydlig information till de sökande. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt är skattefusk som undandrar miljarder i skattekonor, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

Reservation anfördes av Jakob Dencker (mp) enligt följande

Att

1. delvis bifalla förvaltningens förslag som svar på remissen
2. förorda kommunstyrelsen att vid beviljandet av ekonomiskt bistånd ska inget godkännande från fastighetsägaren krävas
3. förorda kommunstyrelsen att kontant ekonomiskt bistånd inte ersätts med matkuponger och rekvisitioner utom i extrema fall
4. förorda kommunstyrelsen att låta SL-kortet ingå i normen för ekonomiskt bistånd
5. förorda kommunstyrelsen att inte införa tvångsarbete som motprestation som huvudregel för de som söker försörjningsstöd

6. därutöver anför följande:

Vi anser att det sociala välfärds- och trygghetssystemet är tänkt för att vara behjälpligt för människor som av olika anledningar hamnat i ekonomiskt trångmål. De flesta biståndsbehövande vänder sig inte i första hand till sociala myndigheter utan de försöker lösa sitt problem på annat sätt. När de till slut hamnar dit ska de inte behöva bemötas av kränkande behandling.

Biståndsmedlen är våra gemensamma tillgångar som finansieras via skatter. Det borde vara självklart att man inte utsätts för kränkande behandling när man verkligen behöver samhällets stöd.

En svår ekonomisk situation i sig är betungande nog och detta ska inte förvärras genom en inhuman behandling av myndigheter. Vi anser därför att kravet på att begära fastighetsägarens godkännande för hyresbidrag är olämplig. Det är också fel att fastighetsägarna överhuvudtaget kan neka människor boende i sin fastighet, bara för att hyran betalas genom ekonomiskt bistånd. Det borde inte vara avgörande om man betalar sin hyra genom bidrag eller genom egna inkomster för att betraktas som lämplig hyresgäst eller inneboende, så länge man sköter sig.

Lika ovärdigt är förslaget att ersätta det kontanta ekonomiska biståndet med matkuponger eller rekvisitioner. Detta förfarande är en omyndighetsförklaring av individen. Om det är ett allvarligt problem med den enskildas missbruk är det frågan om den berörda personen behöver en annan typ av stöd, nämligen vård och inte dra alla biståndstagare över en kam och omyndighetsförklara.

SL-kortet behövs inte bara när man söker jobb. Många biståndstagare brukar även hamna i en social isolering som bör brytas. Det kan man inte om man inte ens får resa fritt och ta del av samhällets olika aktiviteter. Därför bör SL-kortet ingå i normen för ekonomiskt bistånd, utan skälighetsutredning.

Försörjningsstödet ska inte heller kopplas till krav på tvångsarbete. Personer som av psykiska eller fysiska orsaker inte förmår arbeta eller studera ska få rehabilitering och inte nekas försörjningsstöd.

Det är högst önskvärt att behovet av ekonomiskt bistånd är kortvarigt, men allt hänger ihop med samhället. Hur länge man behöver försörjningsstöd beror på vad samhället annars kan erbjuda som alternativ. Om samhällets andra stödåtgärder fallerar, om arbetslösheten är hög och den arbetssökande inte får tillräcklig vägledning samtidigt som arbetslöshetsstödet dras in finns det inte många alternativ för människor, särskilt för dem som redan tidigare har svag ställning och svårt att ta sig in på arbetsmarknaden.

Att göra det ännu svårare för dessa människor skapar ännu större problem i samhället i form av psykosociala problem eller kriminalitet. Särskilt allvarlig blir situationen om det drabbar även barn och ungdomar i den biståndssökandes närhet.

Att skärpa kraven på biståndsbehövande löser inga problem, däremot kanske förstärkt stöd i form av hjälp att på rätt sätt söka arbete eller rehabilitering som är värt namnet. Här har både arbetsförmedlingarna och vårdpersonalen mycket att göra och det är dit insatserna borde riktas.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Håkan Wahlén m.fl. (s) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Stadsdelsnämnden anför därutöver följande

Alla människor har en inneboende vilja att leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Utgångspunkten måste vara att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

Det verkar råda en allmän missuppfattning om vad begreppet ”arbetslinjen” innebär, såväl inom de borgerliga partierna som inom Stockholms stad. Nationalencyklopedin definierar arbetslinjen som ”En huvudprincip i svensk arbetsmarknadspolitik (allt sedan 1930-talets krisuppgörelse) vilken innebär att arbetssökande i första hand ska erbjudas arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först när sådana åtgärder inte räcker till skall kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas.”

Att uteslutande prata om kontroll och ökade krav som lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla de som är arbetslösa och sjuka. Att endast ställa krav utan att ge möjligheter är ingen lösning på de arbetslösas problem. Kort sagt har arbetslinjen två sidor; å ena sidan handlar det om skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att göra sin insats, och å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till ett arbete. Den politik som nu förs av den borgerliga regeringen och av de borgerliga i Stockholms stad, som innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är att frånga arbetslinjen.

Vi anser att det är en självklarhet att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade till försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och det är relevanta insatser som ska erbjudas. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera även fortsättningsvis. Vi anser dock att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga och att de verkligen leder individen framåt, till ett arbete. Vi tror inte att piskan löser allt utan att moroten är att föredra.

Jobbgarantin

Det är viktigt att komma ihåg att den borgerliga alliansen innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar

nu ha förvandlats till en "plan" eller en "insats" inom fem dagar, vilket är något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Vi anser att det är tveksamt att ställa generella krav om långa arbetsmarknadspendlingar och krav på att flytta för att få jobb. Det är i sådana lägen oerhört viktigt att ta individuella hänsyn, framför allt till barns situation men även till den övriga familjesituationen.

I mer än hälften av de hushåll som får ekonomiskt bistånd i Stockholms stad ingår barn. Det är bara att konstatera att de borgerliga nu när SL-kortet tas bort ur normen drar undan cirka tio procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna för att spara 40 miljoner som kommer att användas till att finansiera skattesänkningar.

Vilka hänsyn tas till barnen?

De borgerliga verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard. Därför vänder vi oss mot att barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks. Rekreativresor för barnfamiljer har tidigare kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen till minst tre år. Ytterligare krav införs, det räcker inte med att vara en barnfamilj, utan familjen måste ha "särskilda behov".

Vid lägervistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Vi anser att det är upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelarna om att inte inkludera SL-kort i normen, trots att de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd ännu inte har beslutats av kommunfullmäktige.

Exportera bidragstagare till andra kommuner

Vuxna ska nu söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket kan vara omöjligt för ensamstående föräldrar. Stadsledningskontoret förslår att gå längre i de nya riktlinjerna och anser att människor ska avkrävas flytt från kommunen för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd. Detta är en tankekurpa eller så är det ett cyniskt försök att exportera bidragstagare till andra kommuner. Ekonomiskt bistånd kan bara utges av den kommun där den sökande vistas.

Reservation anfördes av Ingegerd Akselsson Le Douaron (mp) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden avslår förvaltningens förslag till yttrande över förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd.

2. Stadsdelsnämnden framför i stället följande:

Det behövs tydliga riktlinjer för ekonomiskt bistånd. Det riktlinjer möjliggör en mera likvärdig handläggning som utgår från allas lika rättigheter

I ett anständigt samhälle har alla ger rätt till skälig levnadsnivå även den som inte klarar sin försörjning på annat sätt. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende och innebär på flera punkter försämringar för de mest utsatta. Många människor kan trots ihärdiga försök inte ordna sin och sin familjs försörjning genom arbete eller genom socialförsäkringssystemet. Det ekonomiska biståndet kan för många av dessa bli mycket långvarigt.

Stadsdelsnämnden tar avstånd från att kravet på motprestation alltid skall vara huvudregel samt från skärpning av kraven vid andrahandsboende. De som i dag har försörjningsstöd har ofta en mycket komplicerad problematik och det viktiga är att i samråd med klienten hjälpa denna till en försörjning på sikt. Om kraven på bistånd till andrahandshyror skulle skärpas enligt stadsledningskontorets förslag utan någon skyldighet för staden att hjälpa till med ett varaktigt boende skulle antalet hemlösa öka och allt fler skulle vara hänvisade till ”tak över huvudet”-garantin. Det viktigaste är att fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo i otrygga andrahandslägenheter.

Nämnden motsätter sig förslaget att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. När SL-kortet ingår i normen finns det inga skäl heller att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd. En skälig levnadsnivå skall innebära en möjlighet att röra sig fritt i sin egen stad, vilket naturligtvis är extra viktigt för de som tvingas leva i flera år på försörjningsstöd.

Förslaget till nya riktlinjer banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb som också skapas genom att ersättningen från a-kassan sänkts. Denna politik leder till en allt större låglönesektor i Sverige. Det större avståndet som genom en allt striktare biståndsbedömning skapas mellan de som uppbär försörjningsstöd och har låga inkomster av arbete kommer att sänka den rimliga levnadsnivån för människor som redan har svårt att klara sig.

Att barnperspektivet får en egen rubrik i förslaget till de nya riktlinjerna är positivt men när man granskar detaljerna kan man hitta försämringar för barnen. Barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom den godkända bostadsstorleken sänks.

Vuxna ska enligt stadsledningskontorets förslag söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket kan i vissa fall bli omöjligt för åtminstone ensamstående föräldrar. Barnen drabbas av föräldrarnas långa arbetsresor. Enligt förslaget skall en bidragstagare hellre ta ett enkelt arbete än läsa in grundskolan med försörjningsstöd vilket vi tycker är felaktigt.

Rekreatiionsresor för barnfamiljer har kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjer förslaget gränsen till minst tre år och familjen måste ha ”särskilda behov”. Vid läservistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar, vilket inte gjorts förut. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Nämnden anser att alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas individuellt anpassade insatser av hög kvalitet. Vi tar avstånd

från att den enskilde alltid måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning. Att en varaktig försörjning skapas genom en t.ex. en utbildning kan vara att föredra.

Det är positivt att förslaget lyfter fram jämställdhetsperspektivet och betonar att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men riktlinjerna har inte anpassats till Stockholms stads program för kvinnofrid. Nämnden saknar förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer efter särskild prövning kunnat få ekonomiskt bistånd till att söka svenskt medborgarskap om deras behov av ekonomiskt bistånd är långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort vilket vi motsätter oss.

Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vränts från sina bostäder.

Även möjligheten till tandvård begränsas kraftigt i förslaget. När personer med försörjningsstöd tidigare kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling kan man enligt förslaget bara få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov. När man tidigare jämfört omfattningen av nödvändig tandvård med vad människor med ordinära inkomster kan kosta på sig ska man nu jämföra omfattningen av nödvändig uppehållande tandvård med vad en låginkomsttagare kan kosta på sig.

Nämnden tar avstånd från stadsledningskontorets förslag att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Den här möjligheten finns redan enligt socialtjänstlagen och bör användas mycket restriktivt.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas. Vi motsätter oss dock förslaget att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, eftersom det kan finnas förklaringar som är förmildrande och godtagbara. Det finns ingen mirakelmedel mot fusk, det handlar om att ha bra rutiner, att göra regelbundna kontroller samt att ge tydlig information till de sökande.

Förslaget till riktlinjer bör arbetas om enligt vad nämnden framfört i detta yttrande.

Reservation anfördes av Reijo Kittilä (v) enligt följande

1. Stadsdelsnämnden avslår förvaltningens förslag till yttrande över förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd
2. Stadsdelsnämnden framför i stället följande

Det är viktigt att staden har tydliga riktlinjer för ekonomiskt bistånd. För medborgarna är det angeläget att veta vad som anses vara en skälig levnadsnivå även om varje ansökan alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan och möjliggör en mera likvärdig handläggning.

Det är viktigt med en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för den som inte klarar sin försörjning på annat sätt. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende och innebär på flera punkter försämringar för de mest utsatta.

Stadsdelsnämnden tar avstånd från att motprestation alltid skall vara huvudregel samt från skärpning av kraven vid andrahandsboende. De som i dag har försörjningsstöd har ofta en mycket komplicerad problematik och det viktiga är att i samråd med klienten hjälpa denna till en försörjning på sikt. Om kraven på bistånd till andrahandshyror skulle skärpas enligt stadsledningskontorets förslag utan någon skyldighet för staden att hjälpa till med ett varaktigt boende skulle antalet hemlösa öka och allt fler skulle vara hänvisade till ”tak över huvudet”-garantin. Det viktigaste är att fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo i otrygga andrahandslägenheter.

Många människor kan trots försök inte ordna sin och sin familjs försörjning genom arbete eller genom socialförsäkringssystemet. Det ekonomiska biståndet kan för många av dessa bli mycket långvarigt.

Nämnden motsätter sig förslaget att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. När SL-kortet ingår i normen finns det inga skäl heller att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd. En skälig levnadsnivå skall innebära en möjlighet att röra sig fritt i sin egen stad, vilket naturligtvis är extra viktigt för de som tvingas leva i flera år på försörjningsstöd.

Förslaget till nya riktlinjer banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb som skapas genom nedpressning av ersättningen från a-kassan och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster. Denna politik syftar till att skapa en allt större låglönesektor i Sverige. För att skapa ett avstånd mellan de som uppbär försörjningsstöd och har låga inkomster av arbete vill förslaget genom allt striktare biståndsbedömning sänka ”den skäliga levnadsnivån”.

Bistånd över norm ska utges restriktivt enligt förslaget. Men om biståndet är motiverat i det enskilda fallet ska det beviljas enligt lagens intentioner utan ytterligare restriktioner.

Att barnperspektivet får en egen rubrik i förslaget till de nya riktlinjerna är positivt men när man granskar detaljerna kan man hitta försämringar för barnen. Barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom den godkända bostadsstorleken sänks.

Stadsledningskontorets förslag att kräva att människor ska behöva flytta för att vara berättigade till ekonomiskt bistånd är som en tillbakagång till 60-talets flyttlasspolitik fast omvänt. Vuxna ska söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket kan bli omöjligt för åtminstone ensamstående föräldrar. Barnen drabbas av föräldrarnas långa arbetsresor. Enligt förslaget skall en bidragstagare hellre ta ett enkelt arbete än läsa in grundskolan med försörjningsstöd vilket vi tycker är felaktigt.

Rekreativresor för barnfamiljer har kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjer förslaget gränsen till minst tre år och familjen måste ha ”särskilda behov”. Vid läservistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för

matpengar, vilket inte gjorts förut. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Enligt förslaget ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning kunna tillämpas på alla vuxna bidragstagare oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd avser bestämmelsen yngre personer och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder.

Det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Nämnden anser att alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas individuellt anpassade insatser av hög kvalitet. Vi tar avstånd från att den enskilde alltid måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning. Det är mer i linje med socialtjänstlagens intentioner att arbeta för en varaktig självförsörjning, exempelvis genom att öka människors skolutredning.

Det är positivt att förslaget lyfter fram jämställdhetsperspektivet och betonar att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men riktlinjerna har inte anpassats till Stockholms stads program för kvinnofrid. Nämnden saknar förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer efter särskild prövning kunnat få ekonomiskt bistånd till att söka svenskt medborgarskap om deras behov av ekonomiskt bistånd är långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort vilket vi sätter oss emot.

Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vräkts från sina bostäder.

Även möjligheten till tandvård begränsas kraftigt i förslaget. När personer med försörjningsstöd tidigare kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling kan man enligt förslaget bara få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov. När man tidigare jämfört omfattningen av nödvändig tandvård med vad människor med ordinära inkomster kan kosta på sig ska man nu jämföra omfattningen av nödvändig uppehållande tandvård med vad en låginkomsttagare kan kosta på sig.

Nämnden tar avstånd från stadsledningskontorets förslag att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Den här möjligheten finns enligt socialtjänstlagen och ska enligt vår uppfattning användas mycket restriktivt.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas. Vi motsätter oss dock förslaget att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, eftersom det kan finnas förklaringar som är förmildrande och godtagbara. Det finns ingen mirakelmetod mot fusk, det handlar om att ha bra rutiner, att göra regelbundna kontroller samt att ge tydlig information till de sökande. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället.

Stadsdelsnämnden anser att förslaget till riktlinjer bör arbetas om enligt vad nämnden framfört i detta yttrande.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Jan Valeskog (s) enligt följande

1. Godkänna förvaltningens utlåtande.
2. Därutöver anföras följande:

Det är glädjande att förvaltningen så tydligt i sitt yttrande tar avstånd från de stora bristerna i detta förslag från den borgerliga majoriteten i stadshuset.

Alla människor har en inneboende vilja att leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Utgångspunkten måste vara att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

Att uteslutande prata om kontroll och ökade krav som lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla de som är arbetslösa och sjuka. Att endast ställa krav utan att ge möjligheter är ingen lösning på de arbetslösas problem. Kort sagt har arbetslinjen två sidor; å ena sidan handlar det om skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att göra sin insats, och å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till ett arbete. Den politik som nu förs av den borgerliga regeringen och av de borgerliga i Stockholms stad, som innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är att frånga arbetslinjen.

Vi anser att det är en självklarhet att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade till försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och det är relevanta insatser som ska erbjudas. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi

att det ska fungera under denna mandatperiod. Vi anser dock att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga och att de verkligen leder individen framåt, till ett arbete. Vi tror inte att piskan löser allt utan att moroten är att föredra.

Det är viktigt att komma ihåg att de borgerliga innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar nu ha förvandlats till en "plan" eller en "insats" inom fem dagar- något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

I ungefär en tredjedel av alla hushåll som får ekonomiskt bistånd i Stockholms stad ingår barn. Det är bara att konstatera att de borgerliga nu när SL-kortet tas bort ur normen drar undan cirka tio procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna för att spara 40 miljoner som kan hjälpa till att finansiera skattesänkningen. Vilka hänsyn tas till barnen i dessa fall? De borgerliga verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard.

Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta etcetera. Därför anser vi att det är viktigt att även SL-kort inkluderas i levnadsomkostnaderna och att de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning inte sätts i stadsdelsarrest.

Dessutom anser vi att det är upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelarna om att inte inkludera SL-kort i normen, trots att de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd ännu inte har beslutats av kommunfullmäktige.

Reservation anfördes av Yildiz Kafkas (mp) enligt följande

1. Huvudsakligen bifalla förvaltningens förslag som svar på remissen.
2. Förorda kommunstyrelsen att vid beviljandet av ekonomiskt bistånd ska inget godkännande från fastighetsägaren krävas.
3. Förorda kommunstyrelsen att kontant ekonomiskt bistånd inte ersätts med matkuponger och rekvisitioner.
4. Förorda kommunstyrelsen att låta SL-kortet ingå i normen för ekonomiskt bistånd.
5. Förorda kommunstyrelsen att inte införa tvångsarbete som motprestation för de som söker försörjningsstöd.
6. Stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

Vi anser att det sociala välfärds- och trygghetssystemet bör vara utformat som ett stöd för människor som av olika anledningar hamnat i ekonomiskt trångmål. Att söka sig till sociala myndigheter är för det stora flertalet inte ett lätt steg utan den sista möjliga lösningen på stora ekonomiska problem. I detta läge då en människa behöver samhällets stöd skall den inte behöva bemötas med kränkande behandling. Desto mer självklart är detta då biståndsmedlen är våra gemensamma tillgångar som finansieras via skatter.

En svår ekonomisk situation i sig är betungande nog och detta ska inte förvärras genom en inhuman behandling av myndigheter. Vi anser därför, liksom stadsdelsförvaltningen, att det är olämpligt att begära fastighetsägarens godkännande för hyresbidrag. Det är också fel att fastighetsägarna överhuvudtaget kan neka

människor boende i sin fastighet på grund av att hyran betalas genom ekonomiskt bistånd. Det borde inte vara avgörande om man betalar sin hyra genom bidrag eller genom egna inkomster för att betraktas som lämplig hyresgäst eller inneboende.

Lika ovärdigt är förslaget att ersätta det kontanta ekonomiska biståndet med matkuponer eller rekvisitioner. Detta förfarande är en omyndigförklaring av individen. I det fall där missbruk finns med i bilden bör den enskilda ges stöd i form av vård.

SL-kortet behövs inte bara när man söker jobb. Många biståndstagare hamnar i en social isolering som bör brytas. Det kan man inte om man inte får resa fritt och ta del av samhällets olika aktiviteter. Därför bör SL-kortet ingå i normen för ekonomiskt bistånd – utan skälighetsutredning.

Försörjningsstödet ska inte heller kopplas till krav på tvångsarbete. Personer som av psykiska eller fysiska orsaker inte förmår arbeta eller studera ska få rehabilitering och inte nekas försörjningsstöd.

Det är naturligtvis önskvärt att behovet av ekonomiskt bistånd är kortvarigt – inte minst för den biståndstagandes välbefinnande. Man måste dock se försörjningsstöd som en följd av hur det ser ut i samhället i stort. Hur länge man behöver försörjningsstöd beror på vad samhället annars kan erbjuda som alternativ. Om samhällets andra stödåtgärder fallerar, om arbetslösheten är hög och den arbetssökande inte får tillräcklig vägledning samtidigt som arbets- och löshetsstödet dras in finns det inte många alternativ, särskilt inte för dem som redan tidigare har en svag ställning och svårt att ta sig in på arbetsmarknaden.

Att göra det ännu svårare för dessa människor skapar i sin tur större problem i samhället i form av psykosociala problem och/eller kriminalitet. Särskilt allvarligt blir situationen om det drabbar även barn och ungdomar i den biståndssökandes närhet.

Att skärpa kraven på biståndsbehövande löser inga problem. Däremot kan förstärkt stöd i form av hjälp att söka arbete eller relevant rehabilitering utgöra en lösning för en del individer. Här har både arbetsförmedlingarna och vårdpersonalen mycket att göra och det är dit insatserna borde riktas.

Reservation anfördes av Hans Enroth (v) enligt följande

1. Avslå förvaltningens förslag till yttrande över förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd.
2. Därutöver framföra följande:

Stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd är viktiga ur flera perspektiv. För medborgarna är det angeläget att veta vad som anses vara en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan är unik och alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan medborgarna, eftersom deras ansökningar kan behandlas på ett mer likvärdigt sätt i staden. Ur demokratisk synvinkel är det viktigt att upprätthålla likställighetsprincipen. För handläggarna kan riktlinjerna underlätta arbetet genom att vara ett stöd i handläggningen.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende. På en rad områden föreslås försämringar för de mest utsatta.

Vi vill ha tydliga regler för ekonomiskt bistånd men inte omänskliga regler. Vi tar därför avstånd från att införa krav på motprestation som huvudregel samt att skärpa kraven vid andrahandsboende, eftersom hårda krav ställs på utsatta människor utan hänsyn till konsekvenserna. För var ska bostadslösa bo när allmännyttan säljs ut och då privata värdar och allmännyttan i vissa områden inte hyr ut till dem som har ekonomiskt bistånd?

I stället för att slå mot fattiga människor vill vi fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo i otrygga andrahandslägenheter.

I de nya riktlinjernas beskrivning av det tvådelade uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd tiger man om att många människor trots försök inte kan få arbete eller sin försörjning genom socialförsäkringen. Det bistånd som är tänkt som tillfälligt stöd kan bli mycket långvarigt.

Enligt färsk statistik från USK hade mer än en tredjedel av hushållen haft bistånd i 10-12 månader under år 2006 och så har det varit de senaste tio åren! Sett i ett längre perspektiv hade 5 900 hushåll eller 26 procent av bidrags-hushållen år 2006 haft bistånd fem år i följd! 3 700 hushåll hade permanent behov bistånd.

För oss är det självklart att uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd även omfattar kommunens skyldighet att tillförsäkra sökande en skälig levnadsnivå och möjligheten att röra sig fritt i sin egen stad, vilket naturligtvis är viktigast för de som tvingas leva i flera år på försörjningsstöd.

Vi motsätter oss förslaget att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. Sedan årsskiftet har människor som nekats SL-kort blivit fångar i sina stadsdelar utan ekonomisk möjlighet att ta sig därifrån. Med SL-kort tillbaka i normen ser vi inga skäl att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd.

Kraven för andrahandsboende skärps utan insatser för att hjälpa till att hitta en bostad om ett boende inte godkänns. Stadsledningskontorets förslag om ytterligare skärpningar utöver det som föreslagits i de nya riktlinjerna tar vi helt avstånd från. Om bara godkända andrahandskontrakt accepteras som underlag för ekonomiskt bistånd kommer människor att ställas på gatan. Det är hjärtlöst av de borgerliga partierna att ta bort anvisningarna i nuvarande riktlinjer när villkoren inte uppfylls om att göra en individuell bedömning utifrån den sociala situationen och möjligheterna att skaffa ett annat boende.

Biståndet ska vara i nivå med vad låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig var ett av fem viktiga perspektiv i nuvarande riktlinjer, men det avsnittet är borttaget i de nya riktlinjerna. Vi tolkar det som en ökning av det så kallade respektavståndet mellan bidrag och lön, sänkning av skälig levnadsnivå och bristande respekt för värdigheten hos människor som tvingas leva på ekonomiskt bistånd. Det

banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb som skapas genom nedpressning av ersättningen från a-kassan och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster. Denna politik missgynnar även låginkomsttagare.

Det särskilda avsnittet om individuell behovsprövning har tagits bort i de nya riktlinjerna, vilket tillsammans med kravretoriken kan tolkas som en nedtoning av individprövningen. Visserligen berörs den individuella behovsprövningen i inledningen, men med svagare skrivningar än förut och med luddiga anvisningar om prövning utifrån ”vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag”.

Bistånd över norm ska utges restriktivt enligt förslaget, men vi menar att om biståndet är motiverat i enskilda fall ska det beviljas enligt lagens intentioner utan ytterligare restriktioner.

Det är bra att de nya riktlinjerna beskriver förutsättningar för ekonomiskt bistånd och insatser för sökande i olika situationer, men vi motsätter oss det som kallas ”krav på motprestation som huvudregel”. Riktlinjerna ska ange principer för handläggning av likartade situationer, vilket inte får förväxlas med generella ”krav” på alla sökande i en viss grupp. Begreppet krav leder tanken till orubbliga villkor, vilket är oförenligt med skyldigheten att göra en individuell behovsprövning med en helhetssyn på den enskildes eller hushållets situation. Begreppet motprestation leder tanken till en köp- och säljrelation som inte hör hemma i socialtjänsten.

Att barnperspektivet får en egen rubrik i de nya riktlinjerna kan på ytan verka positivt men när man granskar detaljerna blandas retoriken med många och stora försämringsringar. Barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks.

Vuxna ska nu söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket är omöjligt för ensamstående föräldrar. Självklart drabbas barnen och det kan vi inte gå med på. Arbetslösa ska hellre ta ett enkelt arbete än att läsa in grundskolan med försörjningsstöd, vilket drabbar även föräldrar. Det rimmar illa med tjusiga hänvisningar till forskningen om att barn i bidragstagande familjer får sämre förutsättningar. Vi och även de borgerliga partierna vet nämligen att föräldrarnas utbildningsnivå i hög grad styr skolval och barnens framtida möjligheter.

Rekreationsresor för barnfamiljer har kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen till minst tre år. Ytterligare krav införs, nu räcker det exempelvis inte med att vara en barnfamilj, utan familjen måste ha ”särskilda behov”. Vid lägrvistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar, vilket inte gjorts förut. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Enligt de nya riktlinjerna ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 § SoL kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Vi ifrågasätter om detta är förenligt med

lagens intentioner. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder. Är mannen den borttagna åldersgränsen ett område där alliansen vill pröva gränserna för lagstiftningen och tvinga människor att överklaga för att söka sin rätt?

Kraven på arbetssökande lägger i hög grad skulden för arbetslösheten på individerna och inte på samhället, där det hör hemma. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkel är matematiken. Men med de borgerligas förslag ska krav ställas för att krav ska ställas, inte för att människor ska få jobb, i alla fall inte anständigt betalt. Samma sak gäller indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i vuxenutbildningen, vilket skapar flaskhalsar i ekonomin och minskar möjligheterna för människor att få ett riktigt arbete.

Vi anser att alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas insatser av hög kvalitet som är anpassade efter deras individuella förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden. Det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod.

Vi tar avstånd från kraven om att den enskilde alltid måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning. Det är mer i linje med socialtjänstens intentioner att arbeta för en varaktig självförsörjning, exempelvis genom att öka människors skolunderbyggnad.

Stadsledningskontorets förslag att gå längre än förslaget i de nya riktlinjerna och kräva att människor ska flytta för att vara berättigad till ekonomiskt bistånd är en tillbakagång till 60-talets förödande flyttlasspolitik fast tvärtom som vi självfallet inte kan acceptera.

En av få ljuspunkter i förslaget är att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och att det betonas att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men vi beklagar att riktlinjerna inte anpassats till Stockholms stads program för kvinnofrid. Vi saknar fortfarande förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få ekonomiskt bistånd för att söka svenskt medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort. Det skäms vi för.

Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vräkts från sina bostäder.

Även möjligheten till tandvård begränsas kraftigt. När personer med försörjningsstöd tidigare kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling kan man i alliansens friare Stockholm bara få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov. När

man tidigare jämfört omfattningen av nödvändig tandvård med vad människor med ordinära inkomster kan kosta på sig ska man nu jämföra omfattningen av nödvändig uppehållande tandvård med vad en låginkomsttagare kan kosta på sig. Fler exempel på skärpningar finns föreslagna.

Vi tar även avstånd från stadsledningskontorets förslag att matkuponger och rekvisitioner alltid ska användas när det bedöms att pengarna annars går till missbruk. Den här möjligheten finns enligt socialtjänstlagen och ska användas restriktivt, vilket vi anser att staden ska stå fast vid. En ändring enligt stadsledningskontorets förslag vore att gå emot lagens intentioner.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas menar majoriteten och det håller vi med om. Vi motsätter oss dock förslaget att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, eftersom det kan finnas förklaringar som är godtagbara. Anvisningarna är dessutom oklara när det gäller utredningen. Å ena sidan ska alla misstankar om bedrägeri polisanmälas, å andra sidan ska en ingående utredning göras som bland annat omfattar omständigheter som kan vara förmildrande.

Vi kan konstatera att det inte finns någon mirakelmetod mot fusk, utan det handlar om att ha bra rutiner, regelbundna kontroller samt att ge tydlig information till de sökande. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt är skattefusk som undandrar miljarder i skattekronor, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp) enligt följande

Vi yrkar att Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutar att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut samt att anföra följande:

Riktlinjerna för ekonomiskt bistånd är viktiga. För medborgarna är det viktigt att veta vad som är en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan medborgarna, eftersom deras ansökningar kan behandlas på ett likvärdigt sätt i staden. Rent demokratiskt är det viktigt att upprätthålla likställighetsprincipen. För handläggarna utgör riktlinjerna ett stöd i handläggningen.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende. På en rad områden föreslås försämringar för de mest utsatta.

Alla människor vill leva sitt liv på egna premisser, klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes

väg till självständighet och egen försörjning. Utgångspunkten måste vara att människor vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Det är en självklarhet att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade till försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och relevanta insatser ska erbjudas. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera. Vi anser att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga för individen och att de verkligen leder fram till ett arbete.

För oss är det självklart att arbetet med ekonomiskt bistånd även innefattar kommunens skyldighet att tillförsäkra sökande en skälig levnadsnivå. Bistånd ska vara i nivå med låginkomsttagare i allmänhet. Det var ett av fem viktiga perspektiv i nuvarande riktlinjer. Det avsnittet är nu borttaget. Vi tolkar det som en ökning av det så kallade respektavståndet mellan bidrag och lön, sänkning av skälig levnadsnivå och bristande respekt för de människor som tvingas leva på ekonomiskt bistånd.

Det särskilda avsnittet om individuell behovsprövning har tagits bort i de nya riktlinjerna, vilket tillsammans med kravretoriken kan tolkas som en nedtoning av individprövningen. Visserligen berörs den individuella behovsprövningen i inledningen, men med svagare skrivningar och med luddiga anvisningar om prövning utifrån ”vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag”.

Det kan tolkas som en påbörjad väg bort från riksnorm och en bakväg till det förslag som tidigare framförts av moderaterna om att Stockholm ska ha en egen norm för Stockholm, vilket är i strid med lagstiftningen.

De nya riktlinjerna beskriver förutsättningar för ekonomiskt bistånd och insatser för sökande i olika situationer, men vi motsätter oss det som kallas ”krav på motprestation som huvudregel” på individnivå. Riktlinjerna ska ange principer för handläggning av likartade situationer. Det får inte förväxlas med generella ”krav” på alla sökande i en viss grupp. Sådana orubbliga villkor kan bli oförenligt med skyldigheten att göra en individuell behovsprövning med en helhetssyn på den enskildes eller hushållets situation.

Vi motsätter oss att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen. Även personer som har ekonomiskt bistånd måste kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta etcetera. Därför anser vi att det är viktigt att även SL-kort inkluderas i levnadsomkostnaderna och att de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning inte sätts i stadsdelsarrest. Med SL-kort tillbaka i normen ser vi inga skäl att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd.

Kraven för andrahandsboende skärps - utan att det görs klart att insatser ska göras för att hjälpa till att hitta en bostad om ett boende inte godkänns. Stadsledningskontorets förslag om ytterligare skärpningar utöver det som föreslagits i de nya riktlinjerna tar vi helt avstånd från. Om bara godkända andrahandskontrakt accepteras som underlag för ekonomiskt bistånd kommer människor att ställas på gatan. Det är hjärtlöst av de borgerliga partierna att ta bort anvisningarna i nuvarande riktlinjer när villkoren inte upp-

fylls om att göra en individuell bedömning utifrån den sociala situationen och möjligheterna att skaffa ett annat boende.

I det sammanhanget föreslås också skärpningar när det gäller kostnader för magasinering, vilket ytterligare försämrar för dem som har vräkts från sina bostäder.

Barnperspektivet får visserligen en egen rubrik i de nya riktlinjerna kan verka positivt, men när man granskar förslaget blandas retoriken med många och stora försämringar. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i beslut och att staden ska leva upp till Barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard. Förslaget till riktlinjer innebär stora försämringar:

- Barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks.
- Vuxna ska söka arbete inom pendlingsavstånd (t.ex. Farsta Strand till Gnesta), vilket i de allra flesta fall är en omöjlighet att klara för ensamstående föräldrar.
- Arbetslösa ska, istället för att kunna läsa in grundskola och därmed kvalificera sig för egen försörjning under tiden man har ekonomiskt bistånd, delta i insatspraktik som motprestation. Det, tillsammans med indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i vuxenutbildningen minskar kraftigt möjligheterna för människor att gå från försörjningsstöd till egen försörjning. Det rimmar illa med barnperspektivet, då vi vet att föräldrars utbildningsnivå i hög grad styr barnens framtida möjligheter i utbildning och arbetsmarknad.
- Bidrag till rekreation för barnfamiljer har tidigare kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år. Nu höjs gränsen till minst tre år och skärpta regler införs. Det ska inte räcka med att det finns barn i familjen som har behov, utan familjen måste ha "särskilda behov".
- Vid läservistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar, vilket inte gjorts förut.
- Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Vi anser att man inte kan ställa generella krav om långa arbetsmarknadspendlingar. Stadsledningskontoret går betydligt längre och föreslår att man ska kräva att människor ska flytta "dit jobben finns", om man uppbär ekonomiskt bistånd. Det är inte förenligt med lagstiftningen som ju ger människor rätt att få ansökan om ekonomiskt bistånd prövad där man är vistas och lever utifrån de behov man har där och då. Möjligheten till krav om flytt finns inte i socialtjänstlagen.

Enligt de nya riktlinjerna ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 § Socialtjänstlagen (SoL) kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Vi ifrågasätter om det är förenligt med lagens intentioner. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder. Är den borttagna ålders-

gränsen ett område där alliansen vill pröva gränserna för lagstiftningen och tvinga fram överklaganden för att skapa ny praxis?

I förslaget sägs att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och det betonas att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men tyvärr är inte riktlinjerna

anpassade till Stockholms stads program för kvinnofrid. Vi saknar förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Rebwar Hassan (mp) enligt följande

Förslag till beslut

Nämnden beslutar att

Huvudsakligen bifalla förvaltningens förslag som svar på remissen

Förorda kommunstyrelsen att vid beviljandet av ekonomiskt bistånd ska inget godkännande från fastighetsägaren krävas

Förorda kommunstyrelsen att kontant ekonomiskt bistånd inte ersätts med matkuponger och rekvisitioner

Förorda kommunstyrelsen att låta SL-kortet ingå i normen för ekonomiskt bistånd

Förorda kommunstyrelsen att inte införa tvångsarbete som motprestation för de som söker försörjningsstöd

Därutöver anföras följande:

Vi anser att det sociala välfärds- och trygghetssystemet är tänkt för att vara behjälplig för människor som har av olika anledningar hamnat i ekonomiskt trångmål. De flesta biståndsbehövande vänder sig inte i första hand till sociala myndigheter utan de försöker lösa sitt problem på annat sätt. När de till slut hamnar dit ska de inte behöva bemötas med kränkande behandling.

Biståndsmedlen är våra gemensamma tillgångar som finansieras via skatter. Det borde vara självklart att man inte utsetts kränkande behandling när man verkligen behöver samhällets stöd.

En svår ekonomisk situation i sig är betungande nog och detta ska inte förvärras genom en inhuman behandling av myndigheter. Vi anser därför, liksom stadsdelsförvaltningen att begära fastighetsägarens godkännande för hyresbidrag är olämpligt. Det är också fel att fastighetsägarna överhuvudtaget kan neka människor boende i sin fastighet, bara för att hyran betalas genom ekonomiskt bistånd. Det borde inte vara avgörande om man betalar sin hyra genom bidrag eller genom egna inkomster för att betraktas som lämplig hyresgäst eller inneboende, så länge man sköter sig.

Lika ovärdigt är förslaget att ersätta det kontanta ekonomiska biståndet med matkuponger eller rekvisitioner. Detta förfarande är en omyndigförklaring av individen. Om det är ett allvarligt problem med enskildas missbruk är det frågan om den berörda personen behöver en annan typ av stöd, nämligen vård och inte dra alla biståndstagare över en kam och omyndigförklara.

SL-kortet behövs inte bara när man söker jobb. Många biståndstagare brukar även hamna i en social isolering som bör brytas. Det kan man inte om man inte ens får resa fritt och ta del av samhällets olika aktiviteter. Därför bör SL-kortet ingå i normen för ekonomiskt bistånd, utan skälighetsutredning.

Försörjningsstödet ska inte heller kopplas till krav på tvångsarbete. Personer som av psykiska eller fysiska orsaker inte förmår arbeta eller studera ska få rehabilitering och inte nekas försörjningsstöd.

Det är högst önskvärt att behovet av ekonomiskt bistånd är kortvarigt, men allt hänger ihop i samhället. Hur länge man behöver försörjningsstöd beror på vad samhället annars kan erbjuda som alternativ. Om samhällets andra stödåtgärder fallerar, om arbetslösheten är hög och den arbetssökande inte får tillräcklig vägledning samtidigt som arbetslöshetsstödet dras in finns det inte många alternativ för människor, särskilt för de som redan tidigare har svag ställning och svårt att ta sig in i arbetsmarknaden.

Att göra det ännu svårare för dessa människor skapar ännu större problem i samhället i form av psykosociala problem eller kriminalitet. Särskilt allvarligt blir situationen om det drabbar även barn och ungdomar i den biståndsökandes närhet.

Att skärpa kraven på biståndsbehövande löser inga problem, däremot kanske förstärkt stöd i form av hjälp att på rätt sätt söka arbete eller rehabilitering som värt namnet. Här har både arbetsförmedlingarna och vårdpersonalen mycket att göra och det är dit insatserna borde riktas.

Reservation anfördes av Margareta Johansson (v) enligt följande

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar att avslå förvaltningens förslag till yttrande över förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd
Därutöver vill vi framföra följande

Stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd är viktiga ur flera perspektiv. För medborgarna är det angeläget att veta vad som anses vara en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan är unik och alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan medborgarna, eftersom deras ansökningar kan behandlas på ett mer likvärdigt sätt i staden. Ur demokratisk synvinkel är det viktigt att upprätthålla likställighetsprincipen. För handläggarna kan riktlinjerna underlätta arbetet genom att vara ett stöd i handläggningen.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende. På en rad områden föreslås försämringar för de mest utsatta.

Vi vill ha tydliga regler för ekonomiskt bistånd men inte omänskliga regler. Vi tar därför avstånd från att införa krav på motprestation som huvudregel samt att skärpa kraven vid andrahandsboende, eftersom hårda krav ställs på utsatta människor utan hänsyn till konsekvenserna. För var ska bostadslösa bo när allmännyttan säljs ut och då privata värdar och allmännyttan i vissa områden inte hyr ut till dem som har ekonomiskt bistånd?

Istället för att slå mot fattiga människor vill vi fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo i otrygga andrahandslägenheter. Under sista året på vår mandatperiod hade staden hör och häpna med nuvarande riktlinjer den lägsta nivån på biståndsmottagandet som observerats sedan 1982, när socialtjänstlagen trädde ikraft (USK, utrednings- och statistikkontoret).

I de nya riktlinjernas beskrivning av det tvådelade uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd tiger man om att många människor trots försök inte kan få arbete eller sin försörjning genom socialförsäkringen. Det bistånd som är tänkt som tillfälligt stöd kan bli mycket långvarigt.

Enligt färsk statistik från USK hade mer än en tredjedel av hushållen haft bistånd i 10-12 månader under år 2006 och så har det varit de senaste tio åren! Sett i ett längre perspektiv hade 5 900 hushåll eller 26 procent av bidragshushållen år 2006 haft bistånd fem år i följd! 3 700 hushåll hade permanent behov bistånd.

För oss är det självklart att uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd även omfattar kommunens skyldighet att tillförsäkra sökande en skälig levnadsnivå och möjligheten att röra sig fritt i sin egen stad, vilket naturligtvis är viktigast för de som tvingas leva i flera år på försörjningsstöd.

Vi motsätter oss förslaget att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. Sedan årsskiftet har människor som nekats SL-kort blivit fångar i sina stadsdelar utan ekonomisk möjlighet att ta sig därifrån. Med SL-kort tillbaka i normen ser vi inga skäl att fastställa en kilometergräns för rimligt gångavstånd.

Kraven för andrahandsboende skärps utan insatser för att hjälpa till att hitta en bostad om ett boende inte godkänns. Det är hjärtlöst av de borgerliga partierna att ta bort nuvarande riktlinjer när villkoren inte uppfylls: att göra en individuell bedömning utifrån den sociala situationen och möjligheterna att skaffa ett annat boende.

Biståndet ska vara i nivå med vad låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig var ett av fem viktiga perspektiv i nuvarande riktlinjer, men det avsnittet är borttaget i de nya riktlinjerna. Vi tolkar det som en ökning av det så kallade respektavståndet

mellan bidrag och lön, sänkning av skälig levnadsnivå och bristande respekt för värdigheten hos människor som tvingas leva på ekonomiskt bistånd. Det banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb som skapas genom nedpressning av ersättningen från a-kassan och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster. Denna politik missgynnar även låginkomsttagare.

Det särskilda avsnittet om individuell behovsprövning har tagits bort i de nya riktlinjerna, vilket tillsammans med kravretoriken kan tolkas som en nedtoning av individprövningen. Visserligen berörs den individuella behovsprövningen i inledningen, men med svagare skrivningar än förut och med luddiga anvisningar om prövning utifrån ”vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag”.

Bistånd över norm ska utges restriktivt enligt förslaget, men vi menar att om biståndet är motiverat i enskilda fall ska det beviljas enligt lagens intentioner utan ytterligare restriktioner.

Det är bra att de nya riktlinjerna beskriver förutsättningar för ekonomiskt bistånd och insatser för sökande i olika situationer, men vi motsätter oss det som kallas ”krav på motprestation som huvudregel”. Riktlinjerna ska ange principer för handläggning av likartade situationer, vilket inte får förväxlas med generella ”krav” på alla sökande i en viss grupp. Begreppet krav leder tanken till orubbliga villkor, vilket är oförenligt med skyldigheten att göra en individuell behovsprövning med en helhetssyn på den enskildes eller hushållets situation. Begreppet motprestation leder tanken till en köp- och säljrelation som inte hör hemma i socialtjänsten.

Att barnperspektivet får en egen rubrik i de nya riktlinjerna kan på ytan verka positivt men när man granskar detaljerna blandas retoriken med många och stora försämringer. Barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks.

Vuxna ska nu söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket är omöjligt för ensamstående föräldrar. Självklart drabbas barnen och det kan vi inte gå med på. Arbetslösa ska hellre ta ett enkelt arbete än att läsa in grundskolan med försörjningsstöd, vilket drabbas även föräldrar. Det rimmar illa med tjusiga hänvisningar till forskningen om att barn i bidragstagande familjer får sämre förutsättningar. Vi och även de borgerliga partierna vet nämligen att föräldrarnas utbildningsnivå i hög grad styr skolval och barnens framtida möjligheter.

Rekreationsresor för barnfamiljer har kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen till minst tre år. Ytterligare krav införs, nu räcker det exempelvis inte med att vara en barnfamilj, utan familjen måste ha ”särskilda behov”. Vid lägervistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar, vilket inte gjorts förut. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Enligt de nya riktlinjerna ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 § SoL kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Vi ifrågasätter om detta är förenligt med lagens intentioner. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder. Är månne den borttagna åldersgränsen ett område där alliansen vill pröva gränserna för lagstiftningen och tvinga människor att överklaga för att söka sin rätt?

Kraven på arbetssökande lägger i hög grad skulden för arbetslösheten på individerna och inte på samhället, där det hör hemma. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkel är matematiken. Men med de borgerligas förslag ska krav ställas för att krav ska ställas, inte för att människor ska få jobb, i alla fall inte anständigt betalt. Samma sak gäller indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i vuxenutbildningen, vilket skapar flaskhalsar i ekonomin och minskar möjligheterna för människor att få ett riktigt arbete.

Vi anser att alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas insatser av hög kvalitet som är anpassade efter deras individuella förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden. Det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod.

Vi tar avstånd från kraven om att den enskilde alltid måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning. Det är mer i linje med socialtjänstens intentioner att arbeta för en varaktig självförsörjning, exempelvis genom att öka människors skolunderbyggnad.

En av få ljuspunkter i förslaget är att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och att det betonas att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men vi beklagar att riktlinjerna inte anpassats till Stockholms stads program för kvinnofrid. Vi saknar fortfarande förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få ekonomiskt bistånd för att söka svenskt medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort. Det skäms vi för.

Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vräkts från sina bostäder.

Även möjligheten till tandvård begränsas kraftigt. När personer med försörjningsstöd tidigare kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling kan man i alliansens friare Stockholm bara få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov. När man tidigare jämfört omfattningen av nödvändig tandvård med vad människor med ordinära inkomster kan kosta på sig ska man nu jämföra omfattningen av nödvändig

uppehållande tandvård med vad en låginkomsttagare kan kosta på sig. Fler exempel på skärpningar finns föreslagna.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas menar majoriteten och det håller vi med om. Vi motsätter oss dock förslaget att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, eftersom det kan finnas förklaringar som är godtagbara. Anvisningarna är dessutom oklara när det gäller utredningen. Å ena sidan ska alla misstankar om bedrägeri polisanmälas, å andra sidan ska en ingående utredning göras som bland annat omfattar omständigheter som kan vara förmildrande.

Vi kan konstatera att det inte finns någon mirakelmetod mot fusk, utan det handlar om att ha bra rutiner, regelbundna kontroller samt att ge tydlig information till de sökande. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt är skattefusk som undandrar miljarder i skattekronor, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

Reservation anfördes av Liliane Svensson (s) enligt följande

Förslag till beslut

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutar
att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
samt
att därutöver anför följande

Alla människor har en inneboende vilja att leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Utgångspunkten måste vara att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

Det verkar råda en allmän missuppfattning om vad begreppet ”arbetslinjen” innebär, såväl inom de borgerliga partierna som inom Stockholms stad. Enligt nationalencyklopedin definieras arbetslinjen som ”En huvudprincip i svensk arbetsmarknadspolitik (alltsedan 1930-talets krisuppgörelse) vilken innebär att arbetssökande i första hand ska erbjudas arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först när sådana åtgärder inte räcker till skall kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas.”

Att uteslutande prata om kontroll och ökade krav som lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla de som är arbetslösa och sjuka. Att endast ställa krav utan att ge möjligheter är ingen lösning på de arbetslösas problem. Kort sagt har arbetslinjen två sidor; å ena sidan handlar det om skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att göra sin insats, och å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till ett arbete. Den politik som nu förs av den borgerliga regeringen och av de borgerliga i Stockholms stad, som innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är att frångå arbetslinjen.

Vi anser att det är en självklarhet att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade till försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och det är relevanta insatser som ska erbjudas. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod. Vi anser dock att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga och att de verkligen leder individen framåt, till ett arbete.

Det är viktigt att komma ihåg att de borgerliga innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar nu ha förvandlats till en "plan" eller en "insats" inom fem dagar något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Vi anser att det är tveksamt att ställa generella krav om långa arbetsmarknadspendlingar och krav på att flytta för att få jobb. Det är i sådana lägen oerhört viktigt att ta individuella hänsyn, framför allt till barns situation men även till den övriga familjesituationen.

I ungefär en tredjedel av alla hushåll som får ekonomiskt bistånd i Stockholms stad ingår barn. Det är bara att konstatera att de borgerliga nu när SL-kortet tas bort ur normen drar undan cirka tio procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna för att spara 40 miljoner som kan hjälpa till att finansiera skattesänkningen. Vilka hänsyn tas till barnen i dessa fall? De borgerliga verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard.

Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, ta del av kulturupplevelser, kunna utöva sportaktiviteter utanför stadsdelen eller hälsa på bekanta etcetera. Därför anser vi att det är viktigt att även SL-kort inkluderas i levnadsomkostnaderna.

Rekreationsresor för barnfamiljer har tidigare kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen till minst tre år.

Rätten till bidrag till skolkort skärps och möjligheten att få tilläggskort för ungdomarna tas bort.

Ytterligare försämringar som drabbar barnfamiljerna blir följden av förslaget.

Det är upprörande att de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning sätts i stadsdelsarrest.

Dessutom anser vi att det är upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelarna om att inte inkludera SL-kort i normen, trots att de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd ännu inte har beslutats av kommunfullmäktige.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Abdo Goriya (s), Jonas Ljungstedt (v), Awad Hersi (mp), Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Ornina Younan (s) enligt följande

Vi reserverar oss mot beslutet då vi yrkat

Vi godkänner förvaltningen svar men därutöver anför följande:

- Vi delar förvaltningens oro över de förändringar som alliansen föreslår. Kraven på andrahandsboende skärps utan insatser för att hjälpa till att hitta en bostad om ett boende inte godkänns.
- Vi beklagar majoritetens beslut att lägga ner Lunda Nova Kompetensprojektet som var riktat mot långtidsarbetslösa som ligger långt ifrån arbetsmarknadsåtgärder, något som drabbar de svaga i samhället ännu hårdare.
- Vi motsätter oss förslaget att SL-kort inte beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. Sedan årskiftet har människor som nekats SL-kort blivit fångar i sina stadsdelar.
- Alliansens riktlinjer beträffande SL-resor är otydliga och där delar vi förvaltningens synpunkter.”

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Maj-Len Eklund (v) och Kenneth Rönquist (mp) enligt följande

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden beslutar att avslå förvaltningens förslag till yttrande över förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd
2. Därutöver anför följande

Stadens riktlinjer för ekonomiskt bistånd är viktiga ur flera perspektiv. För medborgarna är det angeläget att veta vad som anses vara en skälig levnadsnivå i staden, även om varje ansökan är unik och alltid ska bedömas individuellt. Tydliga riktlinjer ökar rättvisan mellan medborgarna, eftersom deras ansökningar kan behandlas på ett mer likvärdigt sätt i staden. Ur demokratisk synvinkel är det viktigt att upprätthålla likställighetsprincipen. För handläggarna kan riktlinjerna underlätta arbetet genom att vara ett stöd i handläggningen.

Vi står för en solidarisk socialpolitik som ger rätt till skälig levnadsnivå även för människor som inte har andra möjligheter än att söka ekonomiskt bistånd. Förslaget till nya riktlinjer är ett steg tillbaka i detta avseende. På en rad områden föreslås försämringar för de mest utsatta.

Vi vill ha tydliga regler för ekonomiskt bistånd men inte omänskliga regler. Vi tar därför avstånd från att införa krav på motprestation som huvudregel samt att skärpa kraven vid andrahandsboende, eftersom hårda krav ställs på utsatta människor utan hänsyn till konsekvenserna. För var ska bostadslösa bo när allmännyttan säljs ut och

då privata värdar och allmännyttan i vissa områden inte hyr ut till dem som har ekonomiskt bistånd?

Istället för att slå mot fatiga människor vill vi fortsätta arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och bo i otrygga andrahandslägenheter. Under sista året på vår mandatperiod hade staden hör och häpna med nuvarande riktlinjer den lägsta nivån på biståndsmottagare som observerats sedan 1982, när socialtjänstlagen trädde ikraft (USK, utrednings- och statistikkontoret).

I de nya riktlinjernas beskrivning av det tvådelade uppdraget för arbetet med ekonomiskt bistånd tiger man om att många människor trots försök inte kan få arbete eller sin egen försörjning genom socialförsäkringen. Det bistånd som är tänkt som tillfälligt stöd kan bli mycket långvarigt..

Enligt färsk statistik från USK hade mer än en tredjedel av hushållen haft bistånd 10-12 månader under 2006 och så har det varit de senaste 10 åren! Sett i ett längre perspektiv hade 5900 hushåll eller 26 procent av bidragshushållen år 2006 haft bistånd 5 år i följd! 3700 hushåll hade permanent behov bistånd.

För os är det självklart att uppdraget för arbete med ekonomiskt bistånd även omfattar kommunens skyldighet till att tillförsäkra sökande en skälig levnadsnivå och möjligheten att röra sig fritt i sin egen stad, vilket naturligtvis är viktigast för de som tvingas leva i flera år på försörjningsstöd.

Vi motsätter oss förslaget att SL-kortet inte ska beviljas som en självklar del av normen för försörjningsstöd. Sedan årsskiftet har människor som nekats SL-kortet blivit fångar i sina stadsdelar utan ekonomisk möjlighet att ta sig därifrån. Med SL-kort tillbaka i normen ser vi inga skäl att fastställa en kilometergräns för rimligt avstånd.

SL-kortet håller den som uppbär försörjningsstöd på högre aktivitetsnivå, det oavsett om man är arbetssökande eller av annat skäl uppbär försörjningsstöd. Möjligheten att behålla sitt sociala nätverk gör att de som är arbetssökande behåller sin kompetens och lättare har möjlighet att få ett arbete. Det är väl känt att vara isolerad skadar individen och ökar risken för sjukdomar.

Kraven för andrahandsboende skärps utan insatser för att hjälpa till att hitta en bostad om ett boende inte godkänns. Stadsledningskontorets förslag om ytterligare skärpningar utöver det som föreslagits i de nya riktlinjerna tar vi helt avstånd från. Om bara godkända andrahandskontrakt accepteras som underlag för ekonomiskt bistånd kommer människor att ställas på gatan. Det är hjärtlöst av de borgerliga partierna att ta bort anvisningarna i nuvarande riktlinjer när villkoren inte uppfylls om att göra en individuell bedömning utifrån den sociala situationen och möjligheterna att skaffa ett annat boende.

Biståndet ska vara i nivå med vad låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig var och ett av fem viktiga perspektiv i nuvarande riktlinjer, men det avsnittet är borttaget i de nya riktlinjerna. Vi tolkar det som en ökning av det så kallade respektavståndet mellan bidrag och lön, sänkning av skälig levnadsnivå och bristande respekt för värdigheten hos människor som tvingas leva på ekonomiskt bistånd. Det banar väg för att tvinga in människor i låglönejobb som skapas genom nedpressning av ersättningen från a-kassan och införande av skattesubventionerade hushållsnära tjänster. Denna politik missgynnar även låginkomsttagare.

Det särskilda avsnittet om individuell behovsprövning har tagits bort i de nya riktlinjerna, vilket tillsammans med kravretoriken kan tolkas som en nedtoning av individ-

prövningen. Visserligen berörs den individuella behovsprövningen i inledningen, men med svagare skrivningar än förut och med luddiga anvisningar om prövning utifrån ”vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag”.

Bistånd över norm ska utges restriktivt enligt förslaget, men vi menar att om biståndet är motiverat i enskilda fall ska det beviljas enligt lagens intentioner utan ytterligare restriktioner

Det är bra att de nya riktlinjerna beskriver förutsättningarna för ekonomiskt bistånd och insatser för sökande i olika situationer, men vi motsätter oss det som kallas ”krav på motprestation som huvudregel”. Riktlinjerna ska ange principer för handläggning av likartade situationer, vilket inte får förväxlas med generella ”krav” på alla sökande i en viss grupp. Begreppet krav leder tanken till orubbliga villkor, vilket är oförenligt med skyldigheten att göra en individuell behovsprövning med en helhetssyn på den enskildes eller hushållets situation. Begreppet motprestation leder tanken till en köp- och säljrelation som inte hör hemma i socialtjänsten

Att barnperspektivet får en egen rubrik i de nya riktlinjerna kan på ytan verka positivt men när man granskar detaljerna blandas retoriken med många och stora försämringer. Barn i två- och trebarnsfamiljer får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks.

Vuxna ska nu söka arbete inom pendlingsavstånd, vilket är omöjligt för ensamstående föräldrar. Självklart drabbas barnen och det kan vi inte gå med på. Arbetslösa ska hellre ta ett enkelt arbete än att läsa in grundskolan med försörjningsstöd, vilket drabbar även föräldrar. Vi uppskattar däremot stadsledningskontorets synpunkter på att ungdomars inkomst av sommararbete inte skall få påverka familjens bistånd.

Det rimmar illa med tjusiga hänvisningar till forskningen om att barn i biståndstagande familjer får sämre förutsättningar. Vi och även de borgerliga partierna vet nämligen att föräldrarnas utbildningsnivå i hög grad styr skolval och barnens framtida möjligheter. Rekreativresor för barnfamiljer har kunnat beviljas för familjer som haft bistånd i minst ett år men nu höjs gränsen till minst tre år. Ytterligare krav införs, nu räcker det exempelvis inte med att vara en barnfamilj, utan familjen måste ha ”särskilda behov”. Vid lägvistelse för barn ska kostnaden reduceras med biståndet för matpengar, vilket inte gjorts förut. Rätten till bidrag till skolkort på SL skärps och möjligheten för att få tilläggskort för ungdomar tas bort.

Enligt de nya riktlinjerna ska krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt bestämmelserna i 4 kap 4 § SoL kunna tillämpas på personer oavsett ålder med lindrigare missbruksproblem eller psykisk ohälsa. Vi ifrågasätter om detta är förenligt med lagens intentioner. Enligt socialstyrelsens handbok för ekonomiskt bistånd gäller bestämmelsen yngre personer som får försörjningsstöd och enligt nuvarande riktlinjer går åldersgränsen ungefär vid 28 års ålder. Är mannen den borttagna åldersgränsen ett område där alliansen vill pröva gränserna för lagstiftningen och tvinga människor att överklaga för att söka sin rätt?

Kraven på arbetssökande lägger i hög grad skulden för arbetslösheten på individerna och inte på samhället, där det hör hemma. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkel är matematiken. Men med de borgerligas förslag ska krav ställas för att krav ska ställas, inte för att människor ska få jobb, i alla fall inte anständigt betalt. Samma sak gäller indragningen av rekryteringsbidraget och minskningen av platser i

vuxenutbildningen, vilket skapar flaskhalsar i ekonomin och minskar möjligheterna för människor att få ett riktigt arbete.

Vi anser att alla människor med ekonomiskt bistånd ska erbjudas insatser av hög kvalitet som är anpassade efter deras individuella förutsättningar och möjligheter på arbetsmarknaden. Det är självklart att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod.

Vi tar avstånd från kraven om att den enskilde alltid måste ta den snabbaste vägen till egen försörjning. Det är mer i linje med socialtjänstens intentioner att arbeta för en varaktig självförsörjning, exempelvis genom att öka människors skolunderbyggnad.

Stadsledningskontorets förslag att gå längre än förslaget i de nya riktlinjerna och kräva att människor ska flytta för att vara berättigade till ekonomiskt bistånd är en tillbakagång till 60-talets förödande flyttlasspolitik fast tvärtom som vi självfallet inte kan acceptera.

Vi delar inte bedömningen att biståndsbehovet ska ses som långvarigt när det rör sig om tre månader och att det ska ligga till grund för att krav för att sälja sin bostad. Att ställa sig, från att ha tidigare haft ett arbete till arbetssökande, är en mental process som tar mycket energi och att i det skede ställas inför kravet att sälja sin bostadsrätt/villa och skaffa en hyresrätt är sällan realistiskt och motverkar arbetssökandet.

En av få ljuspunkter i förslaget är att jämställdhetsperspektivet lyfts fram och att det betonas att kvinnor ska erbjudas stöd och insatser i samma utsträckning som män. Men vi beklagar att riktlinjerna inte anpassats till Stockholms stads program för kvinnofrid. Vi saknar fortfarande förtydligande av handläggningen av ekonomiskt bistånd när kvinnor söker hjälp i samband med mäns våld eller när unga söker hjälp när de hotas av hedersrelaterat våld.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få ekonomiskt bistånd för att söka svenskt medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort. Det skäms vi för.

Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vräkts från sina bostäder.

Även möjligheten till tandvård begränsas kraftigt. När personer med försörjningsstöd tidigare kunnat få bistånd till akut tandvård för lindrande behandling kan man i alliansens friare Stockholm bara få bistånd till akut tandvård vid ofrånkomligt behov. När man tidigare jämfört omfattningen av nödvändig tandvård med vad människor med ordinära inkomster kan kosta på sig ska man nu jämföra omfattningen av nödvändig uppehållande tandvård med vad en låginkomsttagare kan kosta på sig. Fler exempel på skärpningar finns föreslagna.

Fusk med försörjningsstöd och skattefusk ska aktivt motverkas menar majoriteten och det håller vi med om. Vi motsätter oss dock förslaget att alla misstankar om bedrägeri ska polis-anmälas, eftersom det kan finnas förklaringar som är godtagbara. Anvisningarna är dessutom oklara när det gäller utredningen. Å ena sidan ska alla misstankar om bedrägeri polisanmälas, å andra sidan ska en ingående utredning göras som bland annat omfattar omständigheter som kan vara förmildrande.

Vi kan konstatera att det inte finns någon mirakelmetod mot fusk, utan det handlar om att ha bra rutiner, regelbundna kontroller samt att ge tydlig information till de sökande. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt är skatte-

fusk som undandrar miljarder i skattekonor, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för alla låginkomsttagare.

Särskilt uttalande gjordes av Majvi Andersson m fl (s) enligt följande

Alla människor har en inneboende vilja att vilja leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till självständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Utgångspunkten måste vara att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

Det verkar råda en allmän missuppfattning om vad begreppet "arbetslinjen" innebär, såväl inom de borgerliga partierna som inom Stockholms stad. Enligt Nationalencyklopedin definieras arbetslinjen som "En huvudprincip i svensk arbetsmarknadspolitik (alltsedan 1930-talets krisuppgörelse) vilket innebär att arbetssökande i första hand ska erbjudas arbete eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Först när sådana åtgärder inte räcker till skall kontant arbetslöshetsunderstöd lämnas".

Att uteslutande prata om protokoll och ökade krav so lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla dem som är arbetslösa och sjuka. Att endast ställa krav utan att ge möjligheter, är ingen lösning på de arbetslösas problem. Kort sagt har arbetslinjen två sidor; å ena sidan handlar det om att vara beredd att göra sin insats, och å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknads politik som syftar till ett arbete. Den politik som nu förs av den borgerliga regeringen och av de borgerliga i Stockholms stad, som innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är att frånga arbetslinjen.

Vi anser att det är en självklarhet at arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och det är relevanta insatser som ska erbjudas. Så arbetade vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod. Vi anser dock att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga och att de verkligen leder individen framåt, till ett arbete. Vi tror inte att piskan löser utan att moroten är att föredra.

Det är viktigt att komma ihåg att den borgerliga alliansen innan valet lovade en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar nu ha förvandlats till en "plan" eller en "insats" inom fem dagar, vilket är något helt annat än ett arbete. Detta tycker vi är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Vi anser att det är tveksamt att ställa generella krav om långa arbetsmarknadspendlingar och krav på att flytta för att få jobb. Det är i sådana lägen oerhört viktigt att ta individuella hänsyn, framför allt till barns situation men även till den övriga familjesituationen.

I mer än hälften av de hushåll som får ekonomiskt bistånd i Stockholms stad ingår barn. Det är bara att konstatera att de borgerliga nu när SL-kortet tas bort ur normen drar undan cirka tio procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna för att

spara 40 miljoner som kommer att användas till att finansiera skattesänkningen. Vilken hänsyn tas till barnen i dessa fall? De borgerliga verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard.

Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta etcetera. Därför anser vi att det är viktigt att även SL-kort inkluderas i levnadsomkostnaderna och att de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin egen försörjning inte sätts i stadsdelsarrest.

Dessutom anser vi att det är upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelarna om att inte inkludera SL-kort i normen, trots att de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd ännu inte har beslutats av kommunfullmäktige.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v) enligt följande

Stadsdelsnämnden föreslås besluta

att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut samt

att därutöver anföra följande

Alla människor har en inneboende vilja att leva sitt liv på egna premisser; att klara sig själv och inte vara beroende av andra. Från samhällets sida är det viktigt att stödja och förstärka den enskildes förmåga att finna vägar till själv-ständighet och egen försörjning. Det yttersta skyddsnätet, när ingen annan försörjning är möjlig, är ekonomiskt bistånd från socialtjänsten. Syftet är att människor alltid ska vara garanterade en viss miniminivå av levnadsstandard. Utgångspunkten måste vara att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning.

Att uteslutande prata om kontroll och ökade krav som lösningen på alla problem, visar att man inte har förstått hur verkligheten ser ut för alla de som är arbetslösa och sjuka. Att endast ställa krav utan att ge möjligheter är ingen lösning på de arbetslösas problem. Kort sagt har arbetslinjen två sidor; å ena sidan handlar det om skyldigheten att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att göra sin insats, och å andra sidan handlar det om den enskildes rätt till ett fullgott arbete eller en aktiv arbetsmarknadspolitik som syftar till ett arbete. Den politik som nu förs av den borgerliga regeringen och av de borgerliga i Stockholms stad, som innebär kraftiga nedskärningar på arbetsmarknadspolitiska åtgärder, är att frånga arbetslinjen.

Vi anser att det är en självklarhet att arbetsföra personer ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att vara berättigade till försörjningsstöd. Den enskilde ska delta i av staden anordnad verksamhet och det är relevanta insatser som ska erbjudas. Så arbета-

de vi under den förra mandatperioden och så anser vi att det ska fungera under denna mandatperiod. Vi anser dock att det är viktigt att de krav som ställs är rimliga och att de verkligen leder individen framåt, till ett arbete. Vi tror inte att piskan löser allt utan att moroten är att föredra.

De borgerliga partierna lovade innan valet en jobbgaranti för alla som ansöker om ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Löftet innebar att alla skulle garanteras jobb inom fem dagar till avtalsenlig lön. Detta verkar nu ha förvandlats till en ”plan” eller en ”insats” eller något som man enligt socialborgarrådet ska ”hitta på” inom fem dagar- alltså något helt annat än ett arbete. Detta är ett stort svek mot dem som röstade på alliansen och faktiskt trodde på löftet om jobbgaranti.

Vi anser att det är tveksamt att ställa absoluta krav om långa arbetsmarknads- pendlingar och krav på att flytta för att få jobb. Det är i sådana lägen oerhört viktigt att ta individuella hänsyn, framför allt till barns situation men även till den övriga familjesituationen.

I ca en tredjedel av de hushåll som får ekonomiskt bistånd i Stockholms stad ingår barn. De borgerliga tar nu bort SL-kortet ur normen vilket innebär att man drar undan cirka tio procent av inkomsten för de allra fattigaste stockholmarna. På detta sätt kan man spara 40 miljoner som kan hjälpa till att finansiera skattesänkningen. Vilka hänsyn tas till barnen i dessa fall? De borgerliga verkar blunda för att även arbetslösa och personer som av andra skäl uppbär ekonomiskt bistånd kan ha barn, och att barnen drabbas hårt när familjens inkomster sänks. Det är viktigt att se förslagen på hårdare tag och stramare bidragsgivning också ur ett barnperspektiv. Vi anser att det är en självklarhet att barn ska beaktas i kommunala beslut och att vi som politiker har ett stort ansvar för att se till att staden lever upp till barnkonventionens krav om att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard.

Även personer som har ekonomiskt bistånd som sin försörjning är i behov av att kunna röra sig utanför sitt bostadsområde, för att handla, söka jobb eller hälsa på bekanta etcetera. Därför anser vi att det är viktigt att även SL-kort inkluderas i levnadsomkostnaderna och att de som får ekonomiskt bistånd för att klara sin försörjning inte sätts i stadsdelsarrest. Vikten av att inkludera SL-kortet i normen understryks av att berörda personer nu har ett mycket större område att färdas inom genom den omorganisation som gjorts och som gäller hela norra innerstan från Fredhäll till Blockhusudden. Vi anser vidare att det är fel och upprörande att direktiv har gått ut till stadsdelsförvaltningen om att inte inkludera SL-kort i normen, innan de nya riktlinjerna för ekonomiskt bistånd har beslutats av kommunfullmäktige.

Särskilt uttalande gjordes av Berit Bornecrantz Dias (v) enligt följande

Man ställer i de nya riktlinjerna hårda krav på utsatta människor och det förefaller vara utan konsekvensanalys. Man föreslår att bara av fastighetsägare godkända andrahandskontrakt accepteras som underlag för ekonomiskt bistånd. Det leder till att människor ställs på gatan. Redan det att bo i andra hand är principiellt sett att vara hemlös och nu kommer dessa personer på ett mycket konkret sett bli medvetna om att de just

är hemlösa. När nu allmännyttan säljs ut och kommunen inte kan tillgodose behovet av förstahandskontrakt orsakar man hemlöshet. Det ställs inte krav på privata hyresvärdar att ta socialt ansvar. De har sin fulla frihet att avvisa hushåll som uppbär ekonomiskt bistånd, vilket de också generellt gör.

Att barnperspektivet får en egen rubrik i de nya riktlinjerna kan på ytan verka positivt men när man granskar detaljerna blandas retoriken med försämringar. Barn får sämre chans till eget rum eftersom nivån för bostadens storlek sänks. Man vill också belasta ekonomiskt trängda föräldrar som redan har det svårt med misstankar om "omsorgs-svikt" att man utsätter sina barn genom att underlåta att betala hyran. Men att begära ekonomiskt bistånd är ingen lätt sak, utan blir aktuellt när man inte har pengar till hyran och inga utvägar står till buds.

Kraven i de nya riktlinjerna lägger i hög grad skulden för arbetslösheten på de arbets-sökande, vilket är orealistiskt. Arbetslösa kan inte få jobb om det inte finns jobb, så enkel är matematiken. I de nya riktlinjerna tiger man om att många människor trots försök inte kan få arbete eller sin försörjning genom socialförsäkringen. Det bistånd som är tänkt som tillfälligt stöd kan bli mycket långvarigt. Istället för att slå mot fattiga människor vill vänsterpartiet fortsätta att arbeta mot de brister i samhället som tvingar människor att söka ekonomiskt bistånd och att bo i otrygga andrahandslägenheter. Under sista året på vår mandatperiod hade staden hör och häpna med nuvarande riktlinjer den lägsta nivån på biståndsmottagandet som observerats sedan 1982, när socialtjänstlagen trädde ikraft (USK, utrednings- och statistikkontoret).

Vi och även de borgerliga partierna vet att föräldrarnas utbildningsnivå i hög grad styr skolval och barns framtida möjligheter. Därför är den föreslagna nedskärningen av platser i vuxenutbildningen och indragningen av rekryteringsbidraget förvånande. Varaktig självförsörjning uppnås genom att öka skolunderbyggnaden.

En annan nedskärning som drabbar redan utsatta är att man ändrat förutsättningarna för att få hjälp med tandvård. Tidigare jämförde man omfattningen av nödvändig tandvård med vad människor med ordinära inkomster kan kosta på sig men nu ska man jämföra med vad en låginkomsttagare har råd med och det är ett väl bekant faktum att en låginkomsttagare inte kan kosta på sig vare sig tandläkar- eller tandhygienistbesök med dagens tandvårdsförsäkring. Och man kan nog inte heller förvänta sig en human tandvårdsreform inom mandatperioden.

Enligt socialtjänstlagen ska matkuponger och rekvisitioner istället för pengar till missbrukare tillämpas restriktivt. I motsats till lagens intentioner föreslås det nu att man alltid ska tillämpa detta. Skärpningar föreslås också för magasineringskostnader, vilket ytterligare förstärker utanförskapet för de människor som har vränts från sina bostäder.

Människor som invandrat till Sverige och som vill bli svenska medborgare har enligt nuvarande riktlinjer i undantagsfall kunnat få ekonomiskt bistånd för att söka svenskt medborgarskap, om deras behov av ekonomiskt bistånd kan bli långvarigt. I det nya förslaget tas denna möjlighet helt bort. Det skäms vi för.

Man kan konstatera att det inte finns någon mirakelmetod mot fusk. Det kan motverkas med tydlig information, att återinföra informationsplikten som togs bort av den förra borgerliga regeringen. Fusk undergräver tilltron till välfärdssamhället. Särskilt osolidariskt är skattefusk som undandrar miljarder i skattekrönor, som skulle kunna användas till att bygga ut välfärden och sänka skatten för låginkomsttagare. Vi motsätter oss förslaget att alla misstankar om bedrägeri ska polisanmälas, istället ska en ingående utredning göras som bland annat omfattar omständigheter som kan vara förmildrande.

RIKTLINJER FÖR HANDLÄGGNING AV EKONOMISKT BISTÅND

1. INLEDNING

Riktlinjernas syfte och tillämpning	
Utgångspunkter för arbetet	
Barnperspektiv	
Kvinnofridsperspektiv	
Principer för handläggningen	
Lagstiftning mm.	

2. ALLMÄNT OM UPPDRAGET

Hjälp till självförsörjning	
Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd	
Avslag på ansökan om försörjningsstöd	
Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd	
Noggrannhet vid handläggningen	
Förebygga felaktiga utbetalningar	
Korrekta registreringar i paraplysystemet	

3. FÖRSÖRJNINGSSTÖD

Riksnorm	
Förhöjning av normen	
Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar	
Merkostnader för umgänge med barn	
Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skälig kostnad	
Boende	
Hushållsel	
Hemförsäkring	
Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa	
Arbetsresor	
Boendekostnader	
Hyresrätt	
Bostadsrätt eller villa	
Andrahandsboende	
Inneboenderum	
Delad lägenhet	
Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn	
Ungdom som avslutat skolgång men inte tidigare betalat hyresdel till föräldrarna	
Hushåll endast med barn över 18 år	
Hushåll med barn både under och över 18 år	
Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna	
Förälder boende hos barn	
Övriga boendeformer	
Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal	
Försörjningsstöd vid vistelse på institution	
Fickpengar	

Kläder och skor	
Kostnader i samband med egen bostad.....	
Egenavgift vid vård och behandling.....	
Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende	
Avgift vid sjukhusvård	
Nödprövning och akut bistånd	
Vid avslag på försörjningsstöd	
Sökanden har haft tillräckliga inkomster.....	
Övrigt reducerat försörjningsstöd	
Personer som tillfälligt vistas i kommunen	
Löpande beslut.....	
Beslut som löper över flera månader	
Utlandsvistelse.....	
4. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT	
Begravningskostnad	
Avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA).....	
Diskmaskin.....	
Flyttkostnader	
Färdtjänstavgift.....	
Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg	
Glasögon eller kontaktlinser	
Hemtjänstavgift	
Hemutrustning	
Komplettering.....	
Grundutrustning.....	
Begränsad grundutrustning.....	
Hel grundutrustning.....	
Juridiska kostnader och stämpelavgifter	
Advokatkostnader.....	
Stämpelavgifter	
Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet	
Klädutrustning inför institutionsvistelse.....	
Behov av särskilda kläder eller skor.....	
Läkarvård och medicinkostnad	
Magasineringskostnad	
Psykoteraipikostnader mm	
Behandling av spelberoende, etc.	
Resor	
Rekreationsresor	
Lägerverksamhet mm. för barn	
Resa till begravning.....	
Återföreningsresor	
Återvandningsresor	
Resor i samband med umgänge med barn	
Reparationskostnader	
Skolkort – SL	
Skulder.....	

Spädbarnsutrustning	
Tandvård	
Akut tandvård	
Nödvändig uppehållande tandvård	
Tekniska hjälpmedel	
Telefonabonnemang	
Depositionsavgift	
Tvättmaskin	
5. OLIKA GRUPPERS RÄTT TILL FÖRSÖRJNINGSSTÖD	
Sammanfattat om socialtjänstens möjligheter att ställa krav.	
4 kap 1 § SoL	
4 kap 4 § SoL	
Handläggning av bistånd till arbetslösa	
Vid aktualisering	
Att stå till arbetsmarknadens förfogande	
Unga Arbetslösa	
Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning	
Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa	
Arbetslösa med sociala och medicinska problem	
Sjukskrivna	
Personer med missbruksproblem	
Personer med psykisk ohälsa	
Studerande	
Kurslitteratur	
Studerande som har familj	
Studerande under studieuppehåll	
Ungdomar under 21 år som går i skolan	
Personer 65 år och äldre	
Företagare eller personer med fria yrken	
Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård	
Hyreskostnad	
Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja	
Kontraktsvård	
Samhällstjänst	
Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten	
Reskostnader	
Utländska medborgare	
Med uppehållstillstånd	
Utan uppehållstillstånd	
Asylsökande	
EU-medborgare	
Allmän orientering	
Registrering och ansökan om uppehållskort	
Yrkesverksamma personer	
Arbetssökande	
Icke yrkesverksamma personer	
Tillfällig vistelse	

Akut nödsituation	
Värnpliktiga.....	
6. ANVISNINGAR FÖR HANDLÄGGNINGEN	
Allmänt	
Registrering i paraplysystemet.....	
Samhörighet	
Aktualitet.....	
Avskrivning av ärende.....	
Avslutsorsak	
Försörjningshinder och ändamål	
Ansökan	
Dokumentation	
Grundutredning och arbetsplan	
Kontroller.....	
Identitet och vistelse.....	
Inkomster	
Tillgångar.....	
Arbetslösa	
Inkomstberäkning	
Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:	
Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet:	
Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:	
Överskjutande inkomst från tidigare månader	
Arbetsinkomst för skolorbarn	
Ekonomisk ersättning till hushåll som har uppdrag som familjehem	
Tillgångar.....	
Bil	
Fritidshus	
Bankmedel, aktier, obligationer.....	
Bosparande	
Pensionssparande.....	
Barns inkomster och tillgångar	
Utgifter	
Hushållstyper.....	
Sammanboende med hushållsgemenskap.....	
Giftna men ej sammanboende	
Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma.....	
Gymnasiestuderande ungdom	
Inneboende	
Underårig som bildat familj.....	
Hushåll med underåriga barn.....	
Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna.....	
Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp	
Avslagsbeslut och överklagande	
Avslag.....	
Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd.....	
Återsökning hos försäkringskassan enligt AFL.....	

Formella krav vid återsökning enligt AFL	
Handläggning av återsökning	
Återkrav enligt SoL	
Återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL	
Handläggning - förskott på förmån eller ersättning.....	
Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL	
Handläggning – bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning	
Återkrav enligt 9 kap. 1 §	
Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd	
Ersättningstalan	
Kraveftergift	
Anmälan vid misstänkt bidragsbrott.....	
Utredning före anmälan.....	
Vad en brottsanmälan bör innehålla	
Ref. litteratur	
Bilagor	

1. INLEDNING

Kommunstyrelsen i Stockholms stad har befogenhet att utfärda riktlinjer som är styrande för nämndernas verksamhet. Detta dokument innehåller anvisningar för arbetet med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Det är kommunernas socialnämnder som har ansvar för handläggningen av ekonomiskt bistånd och i Stockholm utförs uppgifter inom socialtjänsten av stadsdelsnämnderna och socialtjänstnämnden. I dokumentet används begreppet socialtjänsten som sammanfattning för dessa nämnder.

Riktlinjernas syfte och tillämpning

Syftet med riktlinjerna är likabehandling i staden när det gäller såväl bidragsnivå och förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd som insatser som ska erbjudas från socialtjänstens sida. Riktlinjerna ska samtidigt ge stöd och vägledning för arbetet.

Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå i normalfallet men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt socialtjänstlagen ska en individuell behovsprövning alltid göras och om sakliga skäl föreligger motiverar detta avsteg från riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsprövningen är vad som skiljer den enskilde från andra i samma situation med hela kommunen som jämförelseunderlag. Även de krav som ställs på den biståndssökande ska anpassas efter dennes individuella förmåga och förutsättningar.

Rättsliga utslag i domstol finns inte kontinuerligt inarbetade i riktlinjerna men måste fortlöpande beaktas.

Utgångspunkter för arbetet

Reglerna i socialtjänstlagen innebär att var och en i första hand är skyldig att själv försöka tillgodose sitt behov och att det ekonomiska biståndet ska vara en tillfällig hjälp. Grunden är därför att den enskilde ska klara sin försörjning på egen hand genom lönearbete, inte genom ekonomiskt bistånd. Arbete gör den enskilde delaktig i samhället och gör att individen bidrar till samhället vilket stärker självkänslan. Därför ska den som är arbetslös och söker bidrag erbjudas ett strukturerat stöd i att söka arbete för att på så sätt uppnå egen försörjning. Det är detta som menas med att biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes resurser att leva ett självständigt liv.

Genom det ekonomiska biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. I förarbeten till lagen sägs att nivån inte ska överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Vad som är skäliga kostnader när det gäller de dagliga levnads-omkostnaderna inom ramen för riksnormen finns angivet i lagen. Vad som kan anses vara skälig levnadsnivå utöver riksnormen anges i lagen och dessa riktlinjer. Det gäller såväl kostnader inom försörjningsstödet ram som övrigt ekonomiskt bistånd till livsföringen i övrigt. Bidrag utöver norm ska utges restriktivt.

Barnperspektiv

I bidragshushåll där det finns barn och ungdomar ska deras situation alltid uppmärksammas. När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnens bästa kräver. I ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnen alltid övervägas innan beslut fattas. Vid avslagsbeslut ska det dokumenteras att detta övervägande har skett.

Kvinnofridsperspektiv

Enligt stadens program för kvinnofrid ska våldsutsatta kvinnor och deras barn erbjudas stöd och hjälp från socialtjänsten. I arbetet med ekonomiskt bistånd är det viktigt att uppmärksamma det behov av hjälp som kan finnas i bidragshushållen i samband med mäns våld mot kvinnor i nära relationer och i samband med hedersrelaterat våld.

Vid bedömning av rätten till bistånd i form av exempelvis skyddat boende får kvinnans ekonomi inte avgöra om behövliga biståndsinsatser ska beviljas eller ej. Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ska däremot alltid behovsbedömningen kompletteras med en ekonomisk prövning, dvs. om kvinnan själv har inkomster eller tillgångar som kan tillgodose hennes ekonomiska behov. Att hänvisa till mannens försörjningsskyldighet är olämpligt i det akuta skedet.

Vid handläggning av ekonomiskt bistånd utgörs samhörigheten i paraplysystemet av hushållet, dvs. både kvinnan och mannen, och i samband med familjevåld är det lämpligt att i stället lägga upp separata akter på kvinnan och mannen.

Principer för handläggningen

Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Det ska finnas personal tillgänglig för att svara på frågor eller göra en akut bedömning. Avgörande för väntetiden vid nybesök är hur angeläget behovet är, väntetiden bör dock inte överstiga två veckor. Lättillgänglig information om villkor och förutsättningar ska tillhandahållas.

En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras. En person eller familj är aktuell hos förvaltningen. Hur förvaltningen internt organiserar sitt arbete ska inte ha någon betydelse för den enskilde. Finns det behov av flera typer av bistånd är det förvaltningens sak att samordna allt bistånd som ges.

Lagstiftning mm.

De lagar som främst reglerar verksamheten är socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), sekretesslagen (SkrL) och kommunallagen (KL). Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som äktenskapsbalken (ÄktB), sambolagen, lag om registrerat partnerskap, föräldrabalken (FB), lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), hälso- och sjukvårdslagen (HSL), lag om allmän försäkring (AFL) m.fl. Verksamheten regleras även genom stadens övriga riktlinjer och styrdokument.

Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. I övrigt får en individuell prövning göras. Undantag kan alltid göras i akuta situationer eller för situationer när någon riskerar att hamna i nöd.

Vägledning kan även inhämtas från Socialstyrelsens Allmänna Råd och Socialstyrelsens Handbok för ekonomiskt bistånd - Stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten. Vägledning kan också erhållas från prejudicerande domar som exempelvis kan sökas i någon rättsdatabas på internet.

2. ALLMÄNT OM UPPDRAGET

Arbetet med ekonomiskt bistånd är ett tvådelat uppdrag

- Hjälpa människor att finna vägar till självförsörjning.
- Pröva rätten till ekonomiskt bistånd under tiden

Hjälp till självförsörjning

Arbetslinjen ska gälla. Enskilda ska kunna försörja sig genom arbete och vid behov stöttas för att klara detta. Arbetslinjen innebär att individens förmågor sätts i fokus, snarare än oförmågor. Utgångspunkten är att människor både vill och kan ta ansvar för sin egen försörjning. Därför blir verksamhetens främsta uppgift att genom aktiva insatser och genom motivations- och förändringsarbete skapa förutsättningar för den enskilde att ta detta ansvar. Enskilda kan inte välja att leva på bidrag framför att ta ett arbete. Den som inte kan arbeta ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om tidsbegränsad sjukersättning.

Den enskilde ska erbjudas relevanta insatser och ställas inför krav på motprestationer utifrån sina förutsättningar. Verksamma insatser ska tillhandahållas både för att rehabilitera icke arbetsföra personer och för att stärka arbetsföra personers anställningsbarhet och återinträde på arbetsmarknaden. Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga. Vid arbetsträning inom exempelvis barn- och äldreomsorg ska det alltid göras en bedömning av om arbetsträningen är lämplig också utifrån kvalitetskraven i verksamheten.

De insatser som ska erbjudas är beroende av vilket hinder för självförsörjning den enskilde har. Förutsättningar ska skapas för den enskildes inflytande och delaktighet i planeringen där fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret och på den snabbaste vägen till egen försörjning. Detta innebär att individen kan få välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Det är viktigt att familjer som är nyanlända till Sverige och Stockholm snabbt skaffar sig egen försörjning då forskning har visat att barn i familjer med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragstagande familjer. Ur ett jäm-

ställdhetsperspektiv är det särskilt viktigt att kvinnor erbjuds stöd och insatser i lika stor utsträckning som män.

Arbets sättet ska vara strukturerat och en arbetsplan ska alltid upprättas där det framgår vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Arbetsplanen ska regelbundet följas upp och insatsens resultat ska utvärderas. Planen ska justeras utifrån resultat och framgång. Nya insatser kan då beslutas.

Förutsättningar för rätt till försörjningsstöd

De allra flesta som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. Den största andelen av dessa personer är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt. Den som sökt arbete på ett strukturerat sätt under en tid utan att få ett arbete ska erbjudas insatser för att öka den enskildes möjligheter att få arbete.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den sökande stå till arbetsmarknadens förfogande. Sammanfattat innebär detta att den enskilde är inskriven på arbetsförmedlingen, aktivt söker arbete samt vid behov deltar i arbetssökarverksamhet, praktik, av kommunen anordnad arbetsverksamhet, svenskundervisning eller annan lämplig insats i enlighet med upprättad arbetsplan. Människor har i regel betydande resurser även då det många gånger finns problem i livet av olika slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är ett allvarligt missbruk och svår psykisk ohälsa. Personer som av socialtjänsten bedöms som att de av sociala eller medicinska skäl är förhindrade att arbeta har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska dessa personer medverka till planering i syfte att bli arbetsföra eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Sjuka personer som behöver försörjningsstöd ska kunna få samma insatser som sjuka med sjukpenning. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. För att arbetsoförmåga ska godkännas vid sjukdom ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i aktiviteter. Insatser ska erbjudas i samverkan med konsultläkare, vårdcentraler, försäkringskassa, och psykiatrimottagningar. Det är viktigt att personer med försörjningsstöd får samma rehabiliteringsmöjligheter som personer med sjukpenning. För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Vid långvarig eller kronisk sjukdom krävs medverkan till att erhålla ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Avslag på ansökan om försörjningsstöd

Om den sökanden inte bedöms uppfylla förutsättningarna för rätt till försörjningsstöd ska ansökan avslås. Efter bedömning i det enskilda fallet kan reducerat försörjnings-

stöd beviljas för att tillgodose basala behov såsom exempelvis mat och hyra för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

Ett avslagsbeslut innebär oftast att den sökandes livsvillkor påverkas, och även när försörjningsstödet avslås helt eller delvis bör alla lämpliga insatser och stöd till egenförsörjning sättas in.

Prövning av rätten till ekonomiskt bistånd

Arbetet med ekonomiskt bistånd innebär i hög utsträckning myndighetsutövning med krav på rättsakerhet, gemensamt förhållningssätt och likvärdiga bedömningar. Prövningen av rätten till bistånd görs i flera steg och en individuell behovsprövning ska alltid göras.

Följande frågeställningar ska utredas:

- *Är förutsättningarna för bistånd uppfyllda?*
En bedömning ska göras av om den sökande kan anses uppfylla de krav som kan ställas på henne eller honom i syfte att uppnå självförsörjning.
- *Kan behovet av bistånd tillgodoses på annat sätt?*
Annat sätt kan exempelvis vara genom försörjningsskyldiga, genom inkomster eller tillgångar, genom socialförsäkringsförmåner, studiestödsformer eller andra ersättningar. I vissa fall ska behovet tillgodoses genom andra huvudmän såsom Försäkringskassan, Landstinget, Migrationsverket eller Kriminalvården.
- *Vilket bistånd ska beviljas?*
Utöver riksnormen som fastställs av regeringen ska med utgångspunkt från lagen och stadens riktlinjer en bedömning göras av vilket behov som föreligger, och vad som är en skälig levnadsnivå för den enskilde.

Noggrannhet vid handläggningen

Handläggningen ska präglas av tydlig information, noggranna kontroller och korrekt registrering i paraplssystemet.

Förebygga felaktiga utbetalningar

Genom noggrann handläggning ska felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd motverkas. Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av att den sökande medvetet lämnar oriktiga uppgifter, genom att den sökande saknar kunskap om regelsystemet eller genom brister i ärendehantering. Felaktiga utbetalningar ska förebyggas genom tydlig information och vägledning till de sökande om vad som gäller och genom noggranna kontroller.

Uppgifter som alltid ska kontrolleras är identitet och medborgarskap, boende, folkbokföring, vårdnadshavare för barn i hushållet, samt om personen är anmäld som arbets-

sökande hos arbetsförmedlingen. Kontroll av inkomster och tillgångar, exempelvis bilinnehav, ska också alltid göras.

Rapporter har visat på några omständigheter som kan leda till felaktiga utbetalningar och som särskilt bör uppmärksammas. Det gäller att sökanden egentligen är sammanboende, att barn som uppges ingå i hushållet inte vistas i landet, att den sökande samtidigt uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun, har inkomster av svartarbete eller undanhåller tillgångar.

Det mest kostnadseffektiva är att göra nödvändiga kontroller redan innan beslut om utbetalning fattas. I de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp ska biståndet alltid återkrävas när det är möjligt enligt lag.

Vid misstanke om försök till bidragsbrott i samband med ansökan ska polisanmälan om försök till bidragsbrott göras. Vid misstänkt bidragsbrott, då bidrag felaktigt har utbetalats på grund av att den sökande medvetet har lämnat felaktiga uppgifter, ska polisanmälan alltid göras.

Korrekta registreringar i paraplysystemet

För att möjliggöra resultatuppföljning och planering ska anvisningarna för registrering av alla uppgifter i paraplysystemet följas noggrant. Det gäller bland annat försörjningshinder, ändamål och avskrivningsorsaker.

3. FÖRSÖRJNINGSSTÖD

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Försörjningsstöd består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd till skäliga kostnader för ett antal regelbundet återkommande behovsposter.

Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör den s.k. riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju budgetposter för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika normposterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive normpost är menad att täcka. Beloppen till behovsposterna i Stockholms norm är valda så att inget hushåll vid något tillfälle beviljas lägre belopp än vad som skulle utgå enligt riksnormen i socialtjänstförordningen. I Stockholm tillämpas inte heller en sänkning av beloppen för att barn äter lunch i förskola eller skola.

Följande poster ingår i normen:

- *Livsmedel*

Utgångspunkten är en näringsmässigt fullvärdig och varierad kost. Det förutsätts att all mat tillreds hemma. Vissa halvfabrikat ingår samt inköp av allt matbröd. Hänsyn har tagits till att ensamhushåll beräknas ha en något högre kostnad eftersom det kan bli dyrare med mindre förpackningar.

- *Kläder och skor*

Avser att täcka det vardagliga behovet av kläder och skor under hela året. Även kostnader för skoreparationer och viss kemtvätt ingår samt vissa tillbehör som paraply, armbandsur och väskor. Ryggsäckar för barn och skolungdomar ingår.

- *Lek och fritid*

Avser sådana aktiviteter som det är rimligt att alla får möjlighet till. Aktiviteterna gäller både inomhus och utomhus, viss motion och kultur. För äldre barn och vuxna ingår kostnader för att t.ex. gå på bio, lyssna på musik, läsa böcker, dansa eller gå på diskotek och besöka simhall. För yngre barn ingår leksaker, spel, pussel, böcker, bio-besök m.m. I posten ingår också cykel, skidutrustning för längdåkning och skridskor. För yngre barn beräknas att cykel och skridskor köps begagnade.

- *Barn och ungdomsförsäkring*

Denna normpost ingår endast i normerna för barn och ungdom.

- *Hälsa och hygien*

Avser kostnader för den personliga hygien, t.ex. tvål, tandkräm, blöjor och mensskydd. Även produkter som t.ex. plåster och solskyddsmedel ingår. Kostnaderna omfattar även hårklippning. Kostnad för preventivmedel ingår inte.

- *Förbrukningsvaror*

Avser varor som behövs för rengöring av bostaden och vård och skötsel av kläder och skor, t.ex. disk- och tvättmedel, dammsugarpåsar, glödlampor och skokräm.

- *Dagstidning, telefon, TV-avgift mm.*

I denna post ingår kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning, avgift för TV-licens och kvartals- och samtalsavgift för telefon eller kostnad för mobiltelefon och mobiltelefonsamtal. Posten omfattar också vissa kostnader för att skicka kort och brev. Kostnader för internetabonnemang och dator ingår inte.

Förhöjning av normen

Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl kan försörjningsstödet enligt norm beräknas till en högre nivå. Det gäller när någon har förhöjda kostnader för en eller flera av de budgetposter som ingår i riksnormen och om dessa kostnader inte täcks av annan ersättning som handikappersättning, vårdbidrag eller underhåll. Bland annat motiverar följande skäl en förhöjning av normen:

Merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar

Skälet till behov av särskild kost ska alltid styrkas med läkarintyg. Det ska framgå av intyget hur länge läkarens bedömning gäller. Tillägg görs enligt Konsumentverkets beräkningar av merkostnader för särskild kost vid vissa sjukdomar. Om den sökande har väsentligt ökade matkostnader, ska möjligheten till handikappersättning undersökas.

Vid vissa sjukdomar kan den sökande vara i behov av särskilt näringstillskott. I de fall näringstillskott är ordinerat av läkare kan normen höjas med merkostnaden om det inte står helt klart att näringstillskottet ersätter vanlig mat och inte innebär någon merkostnad.

Merkostnader för umgänge med barn

Avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beviljas maximalt för *6 dagar per månad* och omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror.

Kostnader för umgängesperioder som överstiger 5 sammanhängande dygn eller totalt 6 dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna eller via att försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än 6 dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut.

Vid gemensam vårdnad när barnet bor växelvis hos båda föräldrarna ska normalt inkomster och utgifter som rör barnet delas lika mellan föräldrarna och halvt barnbidrag och halv månadsnorm för barnet räknas in i den biståndssökande förälderns normberäkning.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, se avsnittet om Resor under del 4. Bistånd till livsföring i övrigt.

Övrigt försörjningsstöd - i förekommande fall och till skälig kostnad

Vid behov ska skälig kostnad för följande budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vid tillfälligt behov av försörjningsstöd ska den sökandes tidigare och väntade inkomster beaktas vid behovsprövning av dessa budgetposter med undantag av boendekostnad.

Boende

Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både kostnad och bostadsstorlek.

För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående månads hyra är betald.

Beträffande boendekostnader och boendeformer, se vidare speciellt avsnitt nedan.

Hushållsel

Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad. Vid bedömning av skälig kostnad utöver den fasta kostnaden för hushållsel, ska utgångspunkten vara Konsumentverkets beräkningar. Då elpriserna varierar är det den beräknade medelförbrukningen av hushållsel för olika hushållsstorlekar enligt nedan som är vägledande, men får inte ses som ett tak. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas.

Hushållsstorlek	1 person	2 personer	3 personer	4 personer	För varje ytterligare person i hushållet
Förbrukning per månad	150 kWh	220 kWh	260 kWh	300 kWh	+ 20 kWh

Vissa elbolag erbjuder även telefoni och internetuppkoppling men kostnader för detta beviljas inte.

Vid behov ska vägledning för billigare elkostnad erbjudas den sökande.

När vuxna som inte är gifta eller sambos delar lägenhet och sammanboendenorm utifrån hushållsstorlek används får en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras. Den fasta avgiften för abonnemanget ska dock alltid lägenhetsinnehavaren stå för. Övriga i hushållet kan beviljas bidrag till sin del av förbrukningen om de begär det. Kostnaden för förbrukningen delas då på antal personer, inkl. barn, i hushållet.

Försörjningsstöd till elkostnad ska prövas av den förvaltning där den sökande är aktuell vid räkningens förfallodatum.

Hemförsäkring

Bistånd beviljas med faktisk kostnad till grundförsäkring som omfattar rättsskydd, ansvar, överfall och egendomsskydd. Egendomsskydd beviljas maximalt för ett lösesbelopp på 300 000 kr. I de fall den sökande har års- eller halvårsinbetalningar ska denne uppmanas begära månadsinbetalningar. Möjlighet till nedsatt premie via fackförening ska beaktas.

Extra försäkringar såsom allrisk-, oturs- och hemplusförsäkring etc. ingår inte i vad som betecknas som grundförsäkring.

Alla som är folkbokförda på en adress täcks av lägenhetsinnehavarens hemförsäkring. Det gäller personer som har någon form av hushållsgemenskap med lägenhetsinnehavaren, t.ex. unga vuxna som bor kvar hemma hos föräldrarna eller syskon eller kamrater som delar lägenhet. Inneboende utgör undantag och ska uppmanas skaffa en egen hemförsäkring.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Bistånd till avgift till fackförening eller arbetslöshetskassa ska beviljas med det belopp som gäller för den organisation den sökande tillhör. Den sökande ska dock innan beslut fattas uppmanas att undersöka och återkomma med besked om möjlighet till reducerad avgift.

Arbetsresor

Bistånd till SL-resor beviljas inom ramen för försörjningsstödet om behov av resa föreligger för att kunna arbeta eller för att kunna delta i regelbundna aktiviteter för att komma i arbete. Personer som arbetar eller deltar i arbetssökarverksamhet inom gångavstånd från bostaden har ej rätt till bistånd för arbetsresor. Beträffande rimligt gångavstånd kan ca 3 km tjäna som en utgångspunkt.

Om behov av regelbundna resor föreligger av andra skäl än arbetsrelaterade, såsom exempelvis behandling eller rehabilitering, ska det ändamålsregistreras som övrigt ekonomiskt bistånd, *SL-resor- ej arbetsrelaterade resor*.

Beroende på hur frekvent behovet av resor är kan bidrag beviljas antingen till förköpsremisor eller till månadskort. Kostnaden för nödvändigt antal förköpsremisor ska jämföras med kostnaden för månadskort och det billigaste alternativet ska väljas.

Boendekostnader

Hysesrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig.

I Stockholm ska Försäkringskassans norm för genomsnittshyra vara vägledande men får inte ses som ett tak. Möjlighet till individuella bedömningar ska finnas. Den högsta godtagbara hyresnivån enligt Försäkringskassans norm får dock inte överskridas annat än om synnerliga skäl bedöms föreligga.

Avgift för parkeringsplats eller garage som ingår i hyran godtas inte. Inte heller avgift för medlemskap i hyresgästförening godtas. Kostnad för kabel-TV och andra tillval ska inte godtas utom i de fall då den sökande inte har kunnat styra tillvalet. Hyrestilllägg för lägenhetsunderhåll som beställs under period då den sökande har bistånd ska inte godtas.

Tillsammans med boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska en individuell bedömning ske, varvid det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet.

Om boendekostnaden bedöms vara oskälig och behovet av försörjningsstöd inte bedöms vara tillfälligt (mindre än tre månader) ska den sökande uppmanas sänka bo-

stadskostnaden. Innan ett hushåll ställs inför kravet att förändra sin boendesituation ska följande förhållanden beaktas:

- Bostadens storlek i förhållande till familjemedlemmarnas antal.
- Sociala konsekvenser av en flyttning. Det gäller både barnfamiljer och ensamstående vuxna med sociala problem. För barnfamiljer måste beaktas konsekvenser för t.ex. skolgång, barnomsorg, socialt nätverk.
- Sökandens ålder och hälsotillstånd samt möjlighet att klara av en flyttning.
- Sökandens möjlighet att bli godkänd som hyresgäst vid byte p.g.a. exempelvis arbetslöshet, betalningsanmärkningar.
- Bostadens bytesvärde.
- Sökandens möjlighet att i framtiden med egna inkomster själv klara den höga hyran.

Om socialtjänsten efter ovanstående överväganden kommer fram till att sökanden ska uppmanas ändra sin bostadssituation ska skäligt rådrum ges för att genomföra flyttning eller på annat sätt förbilliga boendekostnaden. Skäligt rådrum är 4 månader som kan förlängas om sökanden under denna tid påbörjat byte av bostaden. Om sökanden har oskäligt hög boendekostnad och bedöms kunna flytta men avstår från försök att sänka sin boendekostnad ska bistånd till hyran nedsättas i nivå med vad som ovan sägs om vägledande hyreskostnad.

Om någon som har försörjningsstöd anser sig behöva byta bostad under pågående biståndsperiod och detta medför ökad boendekostnad ska detta ske i samråd med socialtjänsten. Om den biståndssökande flyttar till dyrare boende utan att samråda med socialtjänsten ska den tidigare lägre hyran beviljas.

Bostadsrätt eller villa

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Om biståndsbehovet bedöms bli långvarigt, mer än tre månader, utgör detta skäl för försäljning av bostaden. Krav ska då ställas på att bostaden lämnas till mäklare för försäljning

I övrigt gäller vad som ovan sägs om hyreslägenheter beträffande skälig kostnad, krav på flyttning och överväganden i samband med det. Som boendekostnad för bostadsrätt räknas månadsavgiften till bostadsrättsföreningen plus räntan på lån för lägenheten. I boendekostnad för villa ingår tillsammans med räntan eventuella kostnader för vatten, uppvärmning, sophämtning, försäkring och tomträttsavgäld. Under förutsättning att den sökande har möjlighet att göra skatteavdrag räknas 70 % av räntan som kostnad.

Sökande med lån på bostad alltid ska uppmanas söka skattejämkning för räntekostnaden. Inte i något fall ska amortering på lån räknas in i boendekostnaden då den utgör kapitalbildning.

Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på flyttning som vid förstahandskontrakt.

Ett av hyresvärden godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd.

Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägnings- tid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå. Första- handskontrakt eller hyresspecifikation ska begäras in, men kan inte uppställas som krav för rätt till försörjningsstöd.

Om andrahandskontraktet inte är godkänt av hyresvärden ska som huvudregel hembesök göras för att kontrollera kontraktets riktighet, att lägenheten existerar, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Inneboenderum

Vad som anges i detta avsnitt gäller inte inneboende hos nära släkting eller delad bostad med någon typ av hushållsgemenskap.

Hyran för inneboenderum ska bedömas utifrån vad den sökande disponerar enligt uppvisat avtal med hyresvärden. Den faktiska hyran ska beviljas om den inte är oskälig. Vid bedömning av skälig kostnad ska kostnaden för studentrum eller rum på hotellhem som huvudregel vara vägledande.

Hembesök ska som huvudregel göras för att kontrollera avtalets riktighet, antalet boende i bostaden och att personen kan anses vistas i kommunen. Den sökande bör vara folkbokförd på adressen.

Delad lägenhet

När syskon eller kamrater delar lägenhet ska hushållsgemenskap förutsättas om inget talar emot det. Med hushållsgemenskap menas att man mer eller mindre delar på kostnaderna i hushållet. Om hushållsgemenskap inte finns gäller reglerna vid inneboende.

Vid prövning av försörjningsstöd när sökanden delar lägenhet ska nettohyran delas på antal boende i lägenheten, inklusive barn.

Vuxet hemmaboende barn eller förälder boende hos barn

Ungdom som avslutat skolgång men inte tidigare betalat hyresdel till föräldrarna

Huvudregeln är att bistånd till hyresdel inte ska beviljas. Undantag görs när den unge är medlem i en familj som har försörjningsstöd eller som annars skulle bli i behov av det, vilket kan bli aktuellt på grund av att förälders bostadsbidrag minskar eller dras in.

Hushåll endast med barn över 18 år

Inkomst av bostadsbidrag bortfaller när den unge fyller 18 år eller avslutar gymnasiet. Hyresdel för den unge kan beviljas med samma summa som det tidigare bostadsbidraget.

Hushåll med barn både under och över 18 år

Föräldrarna söker bostadsbidrag som barnfamilj. Försäkringskassan räknar ut en hyresdel som det vuxna barnet ska betala vilket minskar föräldrarnas hyra och bostadsbidrag. Bistånd till hyra kan beviljas med den summa som försäkringskassan fastställt som hyresdel.

Ungdom/vuxet barn som tidigare betalt hyresdel till föräldrarna

Hyresdel beviljas om den sökande tidigare en period själv betalt hyresdel. Perioden ska inte ligga mer än tre månader bakåt i tiden och vara av minst tre månaders varaktighet. Hyresdel räknas ut enligt det beräkningssätt som försäkringskassan använder:

- Köket läggs till antalet övriga rum multiplicerat med två. Hyresdelen fås när dubbla hyreskostnaden delas med denna summa. Exempel: Lägenheten är på 4 r.o.k. med 4 200 i hyra. Kök plus 2 x 4 rum = 9. Dubbel hyreskostnad = 8 400. Hyresdel: $8\,400/9 = 934$ kronor.

Förälder boende hos barn

Endast om bostaden införskaffas för att föräldern ska få plats och boendekostnaden då ökat ska bistånd till hyresdel beviljas. Hyresdelen beräknas då som för hemmaboende vuxet barn enligt ovan.

Övriga boendeformer

Med övriga boendeformer menas tredjehandskontrakt, campingboende, hyra av stuga, husvagn eller båt, inneboende hos kamrat som bor i 2:a hand, hotell, etc.

Bistånd till boendekostnader ska i dessa fall prövas mycket restriktivt och beviljas endast om den sökande har mycket stora svårigheter att få annat boende och socialtjänsten inte kan erbjuda något alternativ.

Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas om hyresavtalet tecknas under period då den sökande saknar inkomst och möjlighet att själv betala hyran. Undantag från huvudregeln kan göras om det föreligger starka sociala skäl till flyttningen.

Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Försörjningsstöd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Institutionsnormen inkluderar fickpengar, klädnorm, eventuell avgift till fackförening eller A-kassa samt eventuella arbetsresor.

I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet och beroende på vilken typ av placering som är beslutad kan egenavgift för kost och logi ingå.

Fickpengar

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar är försörjningsstöd där normposterna lek och fritid, hälsa och hygien och dagstidning, telefon och TV-avgift ingår. Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter.

Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag.

Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Kläder och skor

Bistånd till inköp av kläder och skor prövas separat och beviljas med beloppet för motsvarande post i riksnormen. Det kan vara lämpligt att göra en överenskommelse med den sökande om att biståndet till kläder och skor utbetalas klumpvis för 2-4 månader åt gången, beroende på årstid och sökandens behov.

Kostnader i samband med egen bostad

För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet. Dessa kostnader är hyra, abonnemangskostnad hushållsel, abonnemangskostnad telefon, hemförsäkring och TV-avgift. Bistånd till dessa kostnader beviljas efter sedvanlig prövning. Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger 2 månader. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsbefrielse.

Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare i HVB och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet.

Försörjningsstöd ska ej beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska den enskilde betala egenavgift för mat och logi. Till dessa boenden räknas inackorderingshem, skyddat boende för misshandlade kvinnor, arbetskooperativ, familjehem samt härbärgen eller andra korttidsboenden. Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd.

Kostnader utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad och betalas via konto för vårdkostnader.

När det gäller egenavgiften för nattlogi på härbärke ska så långt det är möjligt sedvanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärke även om egen inkomst funnits. Vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och ryms delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjt försörjningsstöd och registreras som övrigt ekonomiskt bistånd, ändamål *Utgift som ingår i försörjningsstödet*.

Nödprövning och akut bistånd

Med hänvisning till kommunens yttersta ansvar ska en så kallad nödprövning göras om den sökande hävdar att nödsituation föreligger. Ekonomiskt bistånd till akuta behov för livsuppehållet kan beviljas efter individuell prövning.

Vid bedömningen ska hänsyn tas till om det finns barn i hushållet, och deras situation ska särskilt uppmärksammas.

Vid avslag på försörjningsstöd

Om den sökande inte bedöms uppfylla förutsättningarna för att vara berättigad till försörjningsstöd ska ett avslagsbeslut fattas.

Efter bedömning i det enskilda fallet kan reducerat försörjningsstöd beviljas för att tillgodose basala behovsposter för livsuppehållet inom försörjningsstödet såsom exempelvis mat och hyra för att ge sökanden möjlighet att reda upp den omedelbara situationen.

Bidrag registreras i dessa fall som ändamål *Reducerat försörjningsstöd – (Har ej EGT)*

Sökanden har haft tillräckliga inkomster

Situationer kan uppstå där den sökande har haft tillräckliga inkomster till sin försörjning, antingen egna inkomster eller tidigare beviljat försörjningsstöd, men har använt dem på annat sätt, tappat dem eller blivit bestulen och därför saknar medel till sitt uppehälle. Efter bedömning i det enskilda fallet kan extra bidrag tillfälligt beviljas för att tillgodose de mest nödvändiga behoven såsom exempelvis mat och bostad för att ge sökanden möjlighet att reda upp den akuta situationen.

Bidrag registreras i detta fall som övrigt ekonomiskt bistånd - *Bidrag till utgift som ingår i försörjningsstödet (Extra bidrag - har EGT)*

Beslut om akut bistånd ska i möjligaste mån föregås av sedvanlig utredning. Kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste månadens transaktioner ska uppvisas.

Är tiden mycket knapp bör i vart fall följande överväganden göras:

- Är det en akut nödsituation?
- Finns barn i familjen?
- Finns sjukdom hos sökanden som skulle kunna förvärras om han eller hon inte får ekonomisk hjälp?
- Har sökanden medicinska eller sociala problem som medför svårigheter att ta eget ansvar för sin situation?
- Känner sökanden till socialtjänstens normer och beräkningsgrunder och har han eller hon tidigare fått information om dem?
- Kan sökanden få hjälp från underhållsskyldig?
- Är behovet av ekonomisk hjälp återkommande trots egen försörjning?

Akut bistånd till hushåll som regelmässigt har inkomster över försörjningsstödsnivå ska prövas restriktivt och endast beviljas för att avvärja en akut nödsituation eller om den sökande bedöms vara förhindrad att själv ta ansvar för sin ekonomi och sin livssituation.

Om behovet av akut bistånd är upprepat och det finns barn i hushållet ska särskilt uppmärksammas om behovet kan vara ett uttryck för att det kan finnas anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Tappad plånbok är i första hand en försäkringsfråga. Kopia på polisanmälan begärs in tillsammans med kontoöversikt och aktuella kontoutdrag. Endast nödprövning görs. Sökande som upprepat tappar pengar eller blir bestulen ska informeras om hur han eller hon i fortsättningen kan förvara sina pengar så att inte samma situation uppstår igen. Om någon trots denna information tappar eller blir bestulen på sina pengar kan ansökan om bistånd avslås om det är uppenbart att fakta kring den beskrivna situationen

nen inte är trovärdiga. Detta gäller även i andra fall då det är uppenbart att beskrivningen av en situation inte stämmer.

Till personer som är förvirrade eller har ett pågående missbruk, och där socialtjänsten är förvissad om att beviljat bistånd inte går till rätt ändamål, kan matlådor, matrekvisition eller hänvisning till speciell restaurang vara lämpligt bistånd. Denna möjlighet ska tillämpas restriktivt och det är viktigt att det inte leder till att socialtjänstsekretessen till skydd för den enskilde bryts. I dessa situationer kan det också behövas hjälp till kontakt med hälso- och sjukvården

Övrigt reducerat försörjningsstöd

Om det är uppenbart att den enskilde inte har vissa kostnader som ingår i försörjningsstödet eller att denne inte använder biståndet till avsett ändamål, exempelvis vid aktivt missbruk, kan försörjningsstödet reduceras med kostnaderna för detta.

Bidrag registreras i detta fall som ändamål *Reducerat försörjningsstöd – (Har ej EGT)*

Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En medellös person som tillfälligt vistas i kommunen kan i en akut situation beviljas bistånd till enkel biljett till hemkommun inom Norden. Efter ansökan kan matpengar för en dag beviljas om ankomsten till bostadsorten infaller på kvällstid. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan nattlogi beviljas efter särskild prövning. (Dessa ärenden handläggs av Socialjouren)

Gällande utländska personer som tillfälligt vistas i kommunen, se avsnittet om Utländska medborgare under del 5.

Löpande beslut

Ett beslut om löpande ekonomiskt bistånd innebär flera på varandra följande utbetalningar med samma innehåll, betalningsmottagare och belopp. Löpande beslut ska användas mycket restriktivt.

Beslut som löper över flera månader

Ibland är det nödvändigt att fatta beslut som sträcker sig över flera månader, exempelvis gällande en omfattande tandvårdsbehandling. Rätten till ekonomiskt bistånd prövas månad för månad och när beslut fattas som gäller flera månader måste en omprövningsklausul ingå. Beslutet kan annars inte omprövas under perioden, t.ex. om omständigheterna som beslutet grundar sig på ändras. En sådan ändring skulle innebära att myndigheten ändrar ett för den enskilde gynnande beslut till hans eller hennes nackdel, vilket inte är tillåtet enligt förvaltningslagen (FL 27 §). Följande omprövningsklausul ska läggas till alla beslut som sträcker sig över mer än en månad: "Vid väsentligt ändrade förhållanden av biståndsbehovet kan beslutet komma att omprövas"

Utlandsvistelse

Huvudprincipen är att försörjningsstöd inte beviljas vid utlandsvistelse. Undantagsfall är bland annat en kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige. Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under vistelse utomlands, om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom.

4. BISTÅND TILL LIVSFÖRING I ÖVRIGT

I detta avsnitt ges riktlinjer för ändamål utöver försörjningsstödet som det enligt erfarenheten är vanligt att ansökan om ekonomiskt bistånd gäller. Ändamålen står i bokstavsordning.

Vissa av ändamålen ingår vanligtvis i en skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. Det gäller löpande kostnader för läkarvård, medicin, barnomsorg och färdtjänst.

När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska alltid beaktas vid prövningen.

Begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Begravningskostnader går före alla andra kostnader som kan belasta dödsboet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar. Begravningskostnader ska som huvudregel endast beviljas vid ansökan från dödsbodelägaren eller från den som är försörjningsskyldig för den avlidne.

Alla kända tillgångar som finns på dagen för dödsfallet avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuell kommande skatteåterbäring. Som huvudregel ska kända inestående inkomster ej förskottas utan sökanden får begära avbetalning hos begravningsbyrån. Återkrav ska upprättas mot tillgångar som kan visa sig senare.

För begravning beviljas maximalt 50 % av gällande prisbasbelopp för skäliga faktiska kostnader som ska styrkas. Kostnadsposter som godkänns är:

- Grundtjänster från begravningsbyrå (riktvärde ca 25 % av basbeloppet), dvs. kista med enkel dekoration, bisättning (i bisättningen ingår normalt svepning och kistläggning, utkörning av kista till bårhus, bärare vid bisättning och transport av kistan till kyrkogårdsförvaltningens kapell) urna samt representant vid begravningen.
- Gravsten/ inskription på befintlig gravsten (riktvärde ca 15 % av basbeloppet)

- Dödsannons 70 mm
- Officiant vid borgerlig begravning

Bistånd beviljas ej för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgrävning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne på bostadsorten. Merkostnader för att begrava den avlidne utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd.

Kostnader för hemtransport vid dödsfall utomlands beviljas inte. Om en svensk rese- när avlider på utlandsresan är det antingen personens hem- eller reseförsäkring, eller de anhöriga, som får betala kostnaden för transport av den avlidna till Sverige. Om försäkring saknas och anhöriga inte har ekonomisk möjlighet att betala för hemtransport, hjälper ambassaden till med att ordna en enkel och värdig begravning utomlands.

Avliden som omfattas av lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)

Personer som omfattas av LMA har ej rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL för samma post. Begravningskostnader för asylsökande är Migrationsverkets ansvar. I de fall en avliden utlännings ärende handläggs av socialtjänsten enligt 1 § punkt 3 LMA kan särskilt bidrag enligt 18 § LMA beviljas för begravningskostnaden. Utbetalt bidrag enligt LMA ska återsökas från staten.

Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning eller annan boende i hushållet.

Flyttkostnader

Bistånd kan beviljas till sökande som har försörjningsstöd eller inkomster i motsvarande nivå om behovet av att flytta är motiverat av hälsoskäl eller sociala omständigheter som att sökandens möjligheter att bli självförsörjande genom flytten skulle öka eller att flytten skulle medföra att sökandens boendekostnader skulle minska.

Vid flytt till annan ort av arbetsmarknadsskäl ska även utredas om behovet kan tillgodoses genom bidrag från Arbetsförmedlingen.

Kostnad beviljas för hyra av släpkärra eller mindre lastbil inklusive kostnader för bensin och försäkring mot uppvisande av kvitto. Endast om särskilda skäl finns godtas anlåtande av flyttfirma. Bistånd till kostnad för flyttning utanför Norden beviljas inte.

Bistånd kan även vid behov beviljas till kostnader för flyttning av abonnemang för telefon.

I samband med att bistånd till flyttkostnad beviljas ska den sökande styrka att den gamla bostaden har sagts upp.

Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas som huvudregel grundavgiften. SL-kort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

Avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg (årskurs 1-3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) beviljas sökande som uppbär försörjningsstöd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens.

Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad för glasögon är lägsta paketpris som erbjuds av optiker.

Bistånd till vanliga läsglasögon som är avsedda för personer över 35-40 år med avtagande synskärpa s.k. ålderssynthet beviljas ej. Behovet kan tillgodoses inom ramen för riksnormens post för hälsa och hygien.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas ej, om behovet inte är styrkt av läkarordination. Den extra kostnaden godtas om speciell slipning eller behandling är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Kostnad för ögonlinser godtas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt med läkarintyg.

Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnaden för hemtjänstavgift. Den enskilde ska alltid ha ett skäligt belopp kvar till sina utgifter efter det att hyra och hemtjänstavgift betalats, s.k. förbehållsbelopp.

Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. Görs beräkning för bedömning av bistånd till annan utgift som ingår i begreppet skälig

levnadsnivå utgör hemtjänstavgiften en godkänd kostnad i den ekonomiska beräkningen.

Hemutrustning

Komplettering

Bistånd till löpande komplettering och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov till sökande med mer än 6 månaders behov av försörjningsstöd. Prövning av behovet ska göras i förhållande till vad som kan anses vara skälig levnadsnivå och vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig. Som normal utrustning i hem räknas radio och i barnfamiljer även TV.

En utredning ska göras av när behovet har uppstått och om behovet hade kunnat tillgodoses vid tidpunkten när det uppkom och om behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Grundutrustning

Bistånd till grundutrustning ska bedömas mer restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet kan det ibland bli nödvändigt att göra hembesök. Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.
- När det gäller barnfamiljer ska beaktas om särskilt behov finns hos barnen
- Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket?

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning.

Flyktingar eller utländska medborgare som fått uppehållstillstånd p.g.a. anknytning till flykting, ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN.

Prisnivån hos ett möbelvaruhus i Stockholm har använts som riktmärke vid fastställande av procentsatserna nedan. Utbudet av andrahandsaffärer kan rekommenderas som ett alternativ.

För barnfamiljer kan det även bli aktuellt med bistånd till möbler i vardagsrum. Biståndet avser i så fall sittplatser, bord, gardiner och matta och kan beviljas med 14 % av basbeloppet.

I samband med grundutrustning beviljas normalt bistånd till *radio*. Barnfamiljer beviljas också bistånd till *TV*. Även ensamstående med långvarigt biståndsbehov (minst 1 år) kan av sociala skäl beviljas bistånd till *TV*. För barnfamiljer med längre behov av försörjningsstöd (minst 6 månader) beviljas bistånd till *dammsugare*.

Begränsad grundutrustning

Begränsad hemutrustning beviljas vid behov personer som har tillfälligt behov av försörjningsstöd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet i besittning och innefatta möbler i kök och sovrum samt husgeråd.

Begränsad hemutrustning består av säng, lampor, köksbord och köksstolar. Beviljas för 1 vuxen med 8 % av basbeloppet, för 2 vuxna med 12 % av basbeloppet och med 3 % av basbeloppet per barn.

Husgeråd består av köksredskap, städartiklar, sängutrustning, handdukar etc. Beviljas för 1 vuxen med 10 % av basbeloppet och för varje ytterligare person i hushållet med 4 % av basbeloppet.

Hel grundutrustning

Avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning t.ex. personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension.

Hel grundutrustning består av möbler till kök, sovrum och vardagsrum. Dessutom av lampor, husgeråd, sängutrustning, handdukar och mattor samt städartiklar och dammsugare, TV och radio.

Beviljas för 1 vuxen med 58 % av basbeloppet, för 2 vuxna med 68 % av basbeloppet och för varje ytterligare person i hushållet med 10 % av basbeloppet.

Juridiska kostnader och stämpelavgifter

Advokatkostnader

I första hand ska den sökande utnyttja det rättskydd som ingår i hemförsäkringen. Detta rättskydd gäller t.ex. för tvister angående vårdnad och underhåll men inte för tvister som rör äktenskapsskillnad, upplösning av samboförhållanden eller bodelning.

I vissa fall kan rättshjälp från staten beviljas om det finns behov av mer omfattande insatser av juridiskt ombud. Hjälpen prövas utifrån den enskildes ekonomi och är numera avsevärt begränsad.

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till självrisken vid rättskydd och till den kostnad som tillkommer sökanden vid statlig rättshjälp om målet gäller familjerättsliga ären-

den. Bistånd i övrigt till advokatkostnader beviljas endast om det av sociala skäl är mycket viktigt att en person får behålla sin bostad.

Stämpelavgifter

Huvudregeln är att bistånd till stämpelavgifter inte beviljas. Undantag kan göras för kostnader för identitetskort och i enskilda fall om det är viktigt att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs.

Kostnader i samband med ansökan om svenskt medborgarskap beviljas inte. Kostnader för pass beviljas som huvudregel inte.

Migrationsverkets avgifter för ansökan om uppehålls- och/ eller arbetstillstånd beviljas inte eftersom skyddsbehövande och sökande av humanitära skäl inte behöver betala för det. För asylsökande i Sverige och för make, make eller sambo samt barn under 18 år som vill återförenas med en utlänning som har fått uppehållstillstånd som skyddsbehövande eller av humanitära skäl tas ingen avgift ut. Flera stora medborgargrupper och vissa studerande är också undantagna från avgift.

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Klädutrustning inför institutionsvistelse

Extra bidrag till kläder och skor beviljas som huvudregel inte. Sökande som placeras för vård eller behandling kan vid akut behov av klädustrustning få bistånd till kläder och skor inom försörjningsstödet ram utbetalt i en klumpsumma för 2-4 månader framåt, vilket därefter justeras med normposten för motsvarande tid. Löpande komplettering av kläd- och skoutrustning beviljas därefter som en del av försörjningsstödet.

Behov av särskilda kläder eller skor

Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader.

Läkarvård och medicinkostnad

Omfattar avgift vid läkarbesök och läkarföreskriven medicin och behandling som ingår i högkostnadsskyddet. Biståndet kan omfatta t.ex. besök hos distriktssköterska, sjukgymnast, psykolog eller annan öppenvårdsbehandling. Endast kostnader för av staten rabatterade läkemedel ska godkännas. Kostnad för faktureringsavgift godkänns ej.

Kostnader för naprapatbehandling kan beviljas om behovet av naprapat är ordinerat av läkare om behovet inte kan tillgodoses genom någon behandling som omfattas av

högkostnadsskyddet. Kostnader för naprapatbehandlingen kan beviljas för upp till 7 behandlingar per år.

Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohag kan beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom 3 månader kommer att få en ny bostad. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman.

Bedömningen ska även grunda sig på bohagets skick och storlek samt om kostnaderna för magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohag.

Psykoterapikostnader mm

Psykoterapi är sjukvårdshuvudmannens ansvar. Huvudprincipen är därför att bistånd till kostnad för psykoterapi inte ska beviljas. Den som söker sådant bistånd ska hänvisas till vårdcentral eller närmaste öppna psykiatriska mottagning.

Undantag kan göras för den som i en *krissituation* har behov av terapeutiska samtal och inte omedelbart kan erbjudas detta genom landstinget. Det ska stå klart att behovet är akut och att det kan få svåra konsekvenser för den enskilde om det inte tillgodoses. Dessa förhållanden ska vara styrkta med läkarintyg.

Bistånd kan i dessa fall beviljas i form av ett begränsat antal behandlingar hos legitimerad psykoterapeut tills dess landstinget kan överta ansvaret för behandlingen. Besked ska inhämtas från landstinget om när övertagande kan ske, varvid även kostnadsfrågan tas upp.

Behandling av spelberoende, etc.

Kommunen har skyldigheter när det gäller åtgärder mot missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel, dvs. missbruk av kemiska preparat. Det är landstingets ansvar att vårda sådana yttringar av psykisk ohälsa som kan ge upphov till olika former av beroenden och missbruk som inte avser alkohol eller drogmissbruk såsom exempelvis spelmissbruk, matmissbruk, köpmisbruk och sexmissbruk.

En ansökan om bistånd för behandling av spelmissbruk utreds och prövas inom ramen för rätten till ekonomiskt bistånd. Huvudregeln är att ekonomiskt bistånd till denna kostnad inte beviljas, eftersom behovet kan tillgodoses genom flera mottagningar i Stockholm som erbjuder behandling, även för icke svensktalande spelberoende personer.

Resor

Rekreationsresor

Huvudprincipen är att bistånd till rekreationsresor inte beviljas. För ensamstående vuxna ska biståndet prövas mycket restriktivt och endast ges när det finns mycket starka sociala eller medicinska skäl för en resa till anhörig i rehabiliterande syfte.

Rekreationsresa kan beviljas för barnfamiljer med särskilda behov som har haft försörjningsstöd minst 3 år och som inte beräknas få egna inkomster inom överskådlig tid. Behovet ska prövas utifrån barnets behov av miljöombyte och extra stödinsats. Bedömning ska även göras huruvida behovet av rekreation kan tillgodoses genom lek och fritidsposten i riksnormen. Nivån på det beviljade biståndet ska prövas utifrån vad barnfamiljer med låga inkomster i allmänhet har råd med.

Lägerverksamhet mm. för barn

Med utgångspunkt från barns behov kan bistånd beviljas till kostnad för exempelvis lägerverksamhet, idrottsresor eller kolonivistelse utanför skolans ram, utan att det finns särskilda sociala skäl om kostnaden är rimlig. Biståndet ska reduceras med beloppet för matpengar för motsvarande antal dagar.

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära. Kostnaden ska vara i nivå med vad en låginkomsttagare har råd till.

Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas inte utan synnerliga skäl och då endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn utan vårdnadshavare. När Röda Korset beviljat hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige kan bistånd beviljas till egenavgiften.

Återvandningsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvandningsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person.

Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen gå in med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till reskostnad.

Resor i samband med umgänge med barn

Behovsprövningen ska innefatta:

- *Barnets* behov av umgänge.
- Båda föräldrarnas ekonomiska förutsättningar.
- Skäligheten av kostnaden för resan.

Båda föräldrarna har gemensamt ansvar för att barns behov av umgänge tillgodoses. Den förälder som barnet bor hos ska vara med och bekosta umgänget utifrån ekonomisk förmåga och vad som är skäligt i förhållande till båda föräldrarnas ekonomi. Den förälder som ska utöva umgänge har dock huvudansvaret för kostnaderna. Även barn med förälder som vistas i fängelse har rätt till umgänge med denne.

Om föräldrarna tillsammans inte har råd eller inte kunnat komma överens om hur reskostnaderna ska betalas, kan bistånd till kostnad för umgängesresa beviljas.

Reskostnaderna ska jämföras med vad en inkomsttagare i allmänhet har råd att bekosta, dock minst en resa per månad som huvudregel inom Norden.

Reparationskostnader

Avser kostnader för reparation p.g.a. onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet. Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

Skolkort – SL

Skolkort hos SL för barn i grundskolan prövas och beviljas av skolan. Ekonomiskt bistånd till skolkort kan beviljas om skolan avslagit ansökan och om skolan ligger på sådant avstånd från hemmet att resor är nödvändiga. Vid flytt kan skolkort övergångsvis beviljas innan barnet hinner byta skola.

Bidrag till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever i ungdomsgymnasiet erbjuds SL-kort från skolan. Gymnasieungdomar i familjer med låga inkomster ska uppmanas att ansöka om extra tillägg till studiebidraget.

Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortskulder, privata skulder, etc. samt böter och underhållstöd beviljas inte. Undantag ska endast göras om lån tagits för att undanröja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden p.g.a. skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuldrådgivare.

Undantag kan göras för hyresskuld i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl ej haft egna inkomster som räckt till hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- Då de sociala konsekvenserna för barnen i en familj skulle bli för stora vid eventuell avhysning.
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrad möjlighet till egen försörjning.

Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras.

För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld i en barnfamilj ska en arbetsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande.

Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulderna kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för *hushållsel* i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

Skuld för avgift för förskoleverksamhet behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med förvaltningen. Hotas ändå barnet av uppsägning från plats i förskoleverksamheten och det är viktigt att så inte sker ska ansvarig för förskoleverksamheten kontaktas. Har barnet av sociala skäl behov av platsen får den enligt skollagen och stadens regelverk inte sägas upp. Det är viktigt att varje förvaltning skaffar sig rutiner för hur dessa situationer praktiskt ska hanteras.

Spädbarnsutrustning

Den som en längre tid, minst 6 månader, haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet exempelvis genom arv från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga.

Bistånd till hel spädbarnsutrustning beviljas med maximalt 11 % av basbeloppet och innefattar en grunduppsättning kläder, säng med sängutrusning och begagnad barnvagn. Kostnaden för barnvagn beräknas utgöra ungefär halva beloppet och kostnad för säng med utrustning ca en fjärdedel.

Bistånd till begagnad sittvagn kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses genom försäljning av befintlig liggvagn.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård.

Akut tandvård

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut.

Det bör uppmärksammas att det faktum att det står ”akut besök” på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

Nödvändig uppehållande tandvård

Vid längre tids beroende av försörjningsstöd kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbar tuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta.

Bistånd till nödvändig tandvård kan beviljas personer som under minst 1 år har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen och som inte inom rimlig tid förväntas öka sina inkomster. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök.

Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen av tandvården och kostnaden ska jämföras med vad en låginkomsttagare har råd att kosta på sig.
- Folktandvårdens prislista för de åtgärder som debiteras ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på försäkringskassans förteckning.
- Kostnadsförslag ska infordras och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av försäkringskassan.
- Oberoende tandläkare ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård. Om förvaltningen inte har avtal med egen konsulttandläkare kan den sökande t.ex. uppmanas att på förvaltningens bekostnad skaffa kostnadsförslag från folktandvården för jämförelse.
- En individuell bedömning ska även göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla. Det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå men ändå söker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om kostnad och omfattning är skäligt beviljas bistånd till den del av kostnaden som överstiger vad han eller hon själv kan betala med sitt normöverskott under 6 månader. I första hand ska den sökande dock hänvisas till avbetalning hos tandläkaren.

Ett beslut om bistånd till tandvård sträcker sig ofta över flera månader men ska alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. Se avsnittet Beslut som löper över flera månader.

Tandvård som utförts före framställan ska inte beviljas utan betraktas som en skuld.

Tekniska hjälpmedel

Bistånd beviljas efter sedvanlig ekonomisk prövning till egenavgiften för läkarföreskrivna hjälpmedel som t.ex. hörapparat, batterier, etc., om behovet inte kan tillgodoses via landstinget eller försäkringskassan.

Telefonabonnemang

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med telefonkort kan jämföras med och utgöra ett billigare alternativ till fast installation. I följande fall kan behov av stationär telefon motiveras:

- Personer som på grund av ålder, sjukdom eller skada inte har förmåga att använda en mobiltelefon.
- Fast telefoni är en förutsättning för att läkarföreskrivna tekniska hjälpmedel, som exempelvis trygghetslarm, ska kunna installeras.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

Depositionsavgift

För de hushåll enligt ovan som kan beviljas ekonomiskt bistånd till fast telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till

depositionsavgift om den sökande har akut behov av fast telefoni och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift.

Depositionsavgiften betalas direkt av förvaltningen teleleverantören. Det ska anges på beställningen av abonnemanget vem som betalt depositionsavgiften och vart den ska återbetalas. Om ny skuld uppkommer under tid som depositionen gäller kan teleleverantören ta ur depositionsavgiften för reglering av skulden. Det är därför viktigt att löpande följa dessa hushålls betalningar av telefonräkningarna.

Tvättmaskin

Bistånd till inköp av tvättmaskin beviljas endast om det finns ett fysiskt eller psykiskt funktionshinder som är styrkt med läkarintyg, som gör det omöjligt att använda fastighetens tvättstuga. Bistånd kan även beviljas till personer som av medicinska skäl är tvingade att tvätta mycket mer än normalt. Behovet ska styrkas med läkarintyg. En förutsättning för biståndet är att behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning, annan boende i hushållet eller genom hjälp i hemmet.

Om behov av tvättmaskin uppstått p.g.a. att fastigheten saknar tvättstuga ska sökanden i första hand hänvisas till värden, hyresgästföreningen eller hyresnämnden.

5. OLIKA GRUPPERS RÄTT TILL FÖRSÖRJNINGSSTÖD

Sammanfattat om socialtjänstens möjligheter att ställa krav.

Vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd ingår prövning av om behoven kan tillgodoses på annat sätt. Av förarbetena till lagen framgår att den enskilde är skyldig att efter förmåga bidra till sin försörjning. Detta innebär bland annat att socialtjänsten kan kräva att arbetslösa som söker ekonomiskt bistånd aktivt söker arbete och deltar i insatser som bedöms främja möjligheterna att få arbete.

Socialtjänsten kan även som en del i utredningen kräva att den enskilde deltar i praktik eller arbetsträning.

Kraven på en arbetslös biståndssökande person kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap 1 § SoL eller jämlikt 4 kap 4 och 5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut klargörs vilka lagrum som tillämpas.

4 kap 1 § SoL

Socialtjänsten kan som huvudregel kräva att en arbetslös person står till arbetsmarknadens förfogande på heltid och att denne tar anvisat arbete. Den biståndssökande måste söka och ta varje lämpligt arbete. Ett arbete är enligt 11 § lagen om arbetslöshetsförsäkring lämpligt om

- skäligen hänsyn tagits till den sökandes förutsättningar för arbetet och andra personliga förhållanden.

- anställningsförmåner är enligt kollektivavtal eller om sådant inte finns, i vart fall är skälig i förhållande till de förmåner arbetstagare med likvärdiga uppgifter får vid jämförbara företag och föreskrifter om förebyggande av ohälsa och olycksfall följs.
- arbetet inte hänför sig till arbetsplats där det råder arbetskonflikt till följd av stridsåtgärder.

På den som arbetar deltid kan krav ställas på heltidsarbete, om det är möjligt att få.

I kravet på den enskilde ingår också att denne deltar i insatser, exempelvis arbetsmarknadsutbildning, praktik eller arbetsrehabiliterande åtgärder för att höja sin kompetens och förbättra sina möjligheter att få ett arbete. Även grundutbildning i svenska och arbetssökarverksamheter räknas hit.

Socialtjänsten kan som huvudregel inte kräva motprestation i form av oavlönad heltidssysselsättning som inte är att betrakta som arbete, arbetsmarknadspolitisk åtgärd, praktik eller kompetenshöjande åtgärd.

Socialtjänsten kan dock ställa krav på deltagande i praktiskt arbete när det ingår som en tidsbegränsad del i en utredning och är motiverat utifrån den enskildes situation.

Krav på deltagande i en viss aktivitet ska alltid föregås av en individuell bedömning av den biståndssökandes behov och förmåga.

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem eller svår psykisk ohälsa. När det gäller personer som helt eller i stor utsträckning vägrar medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet.

Den enskild ska ges en noggrann information om kravens innebörd och vad som blir konsekvensen om kraven inte följs. Det kan vara lämpligt med någon form av skriftlig bekräftelse på att sökanden fått informationen. Detta bör dock inte göras i form av en överenskommelse.

För all arbetsträning och praktik som sker med stöd av 4 kap 1 och 4 §§ SoL ska samverkan ske med arbetsförmedlingen, så att denna kompetens tas tillvara i bedömning om vad som är lämplig utformning.

4 kap 4 § SoL

I 4 kap 4 § socialtjänstlagen finns utvidgade möjligheter att ställa vissa krav på i första hand yngre personer, under 25 år, som får försörjningsstöd och som inte fått fäste på arbetsmarknaden. Den utvidgade möjligheten gäller även personer som fyllt 25 år men som är i de närmaste åren därefter och av särskilda skäl är i behov av kompetenshöjande insatser. Särskilda skäl är exempelvis sociala och medicinska svårigheter. Bestämmelsen gäller endast de som är mer långvarigt arbetslösa och som inte kan få lämplig arbetsmarknadsåtgärd och som inte heller bedöms kunna få någon lämplig

arbetsmarknadspolitisk åtgärd inom rimlig tid. Långvarig arbetslöshet kan leda till sådana problem att det utifrån individuella omständigheter bedöms innebära särskilda skäl för insatser.

Syftet med praktik eller andra kompetenshöjande åtgärder ska vara att förhindra passivisering i ett långvarigt biståndsberoende. Deltagandet ska vara ett led i en medveten strategi att närma sig arbetsmarknaden och krav på en viss aktivitet ska föregås av en individuell bedömning av den enskildes behov och förmåga. Insatsen ska vara tidsbegränsad och ska dokumenteras i en arbetsplan.

Handläggning av bistånd till arbetslösa

De allra flesta som har behov av försörjningsstöd saknar ett arbete. Den största andelen är arbetsföra och oförhindrade att börja arbeta direkt, men några har någon form av hinder som måste övervinnas för att de ska bli helt eller delvis arbetsföra.

Vid aktualisering

Fokus ska ligga på att undanröja försörjningshindret. Detta innebär att när en person kontaktar socialtjänsten och ansöker om försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ska denne omgående hänvisas till socialtjänstens arbetssökarverksamhet för att få stöd i att ordna ett arbete i avvaktan på en besöksstid hos socialsekreterare för att göra en bidragsansökan. För rätt till försörjningsstöd ska den som uppmanats att delta i arbetssökarverksamhet ha gjort detta.

Vid den första kontakten ska sökanden informeras om att personer vars försörjning kommer att upphöra aktivt ska söka arbete från tidpunkten då de får vetskap om att deras försörjning ska upphöra. Efter att sådan information givits ska även i dessa fall den arbetssökande på ett trovärdigt sätt redogöra för de arbeten som han eller hon har sökt. På begäran ska sökanden visa platsannonser, personliga brev, eventuella svar från arbetsgivare etc. Sökanden ska vara inskriven på arbetsförmedlingen.

Om den arbetslöse har blivit arbetslös på grund av att denne har sagt upp sig själv är huvudprincipen att försörjningsstöd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som det medför att säga upp sig på egen begäran. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till försörjningsstöd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande återoppar att denne har haft synnerliga skäl för att säga upp sig ska denne alltid uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande

Den som är arbetslös och bedöms som arbetsför ska stå till arbetsmarknadens förfogande och söka arbete aktivt. Detta innebär att vara anmäld på arbetsförmedlingen och söka arbete inom pendlingsavstånd. Beträffande rimligt pendlingsavstånd kan Mälardalsområdet tjäna som en utgångspunkt.

Krav ska ställas på att den arbetslöse som saknar försörjning ska söka vilket arbete som helst som han eller hon anses kunna klara av. Det kan även gälla tillfälliga och mindre kvalificerade arbeten som den sökande omgående ska kunna ta.

I vissa fall är det även motiverat att socialtjänsten uppmanar och underlättar för flytt för att få arbete. Arbetets varaktighet och omfattning måste då övervägas, liksom konsekvenserna av en flytt för eventuella övriga familjemedlemmar. Med utgångspunkt i barnets bästa och utifrån kunskapen om att barn med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i bidragstagande familjer kan det även vara motiverat att barnfamiljer flyttar för att föräldrarna ska kunna försörja sig genom arbete.

Den som är arbetslös och söker försörjningsstöd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande genom strukturerade insatser från socialtjänsten för att öka anställningsbarheten. En utredning för att klargöra förutsättningarna för självförsörjning ska göras. Utifrån denna utredning görs en planering tillsammans med den enskilde och en tidsbegränsad arbetsplan ska upprättas.

Av arbetsplanen ska framgå vilka krav på motprestationer socialtjänsten ställer för att försörjningsstöd ska kunna utgå. Socialtjänsten ska verka för att den arbetslöse aktiverar egna resurser. För att nå ett gott resultat för den enskilde är det viktigt att krav kombineras med aktiva och stödjande insatser. I arbetet ska stöd- och motivationssamtal ingå men även en skyldighet för den arbetslöse att redovisa sitt arbetssökande.

Krav ska ställas på att den arbetslöse ska delta i arbetssökarverksamhet i enlighet med upprättad arbetsplan. Det är viktigt att den som deltar i arbetssökarverksamhet genom aktivt deltagande utnyttjar insatsens möjligheter. Erbjudandet innebär exempelvis att den arbetssökande får tillgång till datorer, handledare, coachning, svenskundervisning eller kompetenshöjande praktik.

Arbetsplanen ska regelbundet följas upp och eventuella korrigeringar ska göras i samband med utvärderingen. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven för rätt till försörjningsstöd kan denne många gånger behöva mer stöd eller andra insatser.

Den som uppmanas att delta i arbetssökarverksamhet, praktikplats, arbetsträning eller sysselsättning ska delta i detta. Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller genom att vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkar detta rätten till försörjningsstöd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl.

Vid frånvaro pga. sjukdom mer än fem dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. Efter 6 tillfällen med korttidsfrånvaro eller efter 4 veckors sjukskrivning ska ett rehabiliteringsarbete påbörjas. På motsvarande sätt ska sjukdom styrkas vid frånvaro för vård av sjukt barn. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas beträffande besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetssökarverksamheten.

Ordinarie förskolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds plats på alternativ barnstuga.

Den som studerar på SFI efter introduktionsperioden, då introduktionsersättning erhålls, betraktas som arbetslös. Svenskstudierna är i dessa fall en av flera möjliga insatser för att öka den enskildes möjligheter till anställning. Samma krav på motprestationer ska ställas som för arbetslösa i övrigt enligt ovan, och den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Unga Arbetslösa

Om kommunen har avtal med staten om övertagande av ansvaret för unga arbetslösa upp t.o.m. 24 år, gäller avtalet eller avtalen tillsammans med särskild lagstiftning. Finns inte avtal med staten gäller reglerna i 4 kap 4 och 5 §§ socialtjänstlagen. För rätt till försörjningsstöd till unga arbetslösa kan enligt 4 § ställas krav på deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet som kommunen tillhandahåller.

Kravet och den kompetenshöjande insatsen ska vara tidsbegränsad och utformas i samråd med den unge och länsarbetsnämnden. Beslut enligt 4 kap. 4 § SoL går inte att överklaga med förvaltningsbesvär.

Om den unge utan godtagbart skäl avböjer kompetenshöjande verksamhet eller uteblir från verksamheten kan försörjningsstöd avslås eller nedsättas enligt 4 kap. 5 § SoL . Beslut enligt 5 § går att överklaga med förvaltningsbesvär.

Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Så snart det är praktiskt möjligt ska den hemmavarande föräldern ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Detta innebär att så snart barnomsorgsplats erbjuds ska den accepteras. För tid efter det att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. Lagen om föräldraledighet reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa

Bidragstagare som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora denna ersättning om de deltar i kommunal aktivering. Det är olika regler som gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet. Konsekvensen av att annars ställa krav på att denna grupp ska delta i aktiviteter är att behovet av försörjningsstöd kan öka.

Arbetslösa med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även då det finns problem av något slag. För att socialtjänsten ska ställa andra krav än de som ställs på arbetslösa enligt ovan, ska problematiken vara allvarlig och omfattande. Sådana skäl är allvarligt missbruk, svår psykisk ohälsa eller dokumenterad arbetsoförmåga pga. sjukdom. Personer med denna problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Sjukskrivna

För att arbetsoförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett relevant läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i arbetssökaraktiviteter, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Arbetslösa som är sjuka ska om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt erbjudas rehabiliterande insatser.

Insatser ska erbjudas i form av samverkan med konsultläkare, vårdcentral, psykiatrimottagning och försäkringskassa. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om tidsbegränsad sjukersättning.

Den som varit sjukskriven mer än ett år ska ansöka om sjukersättning hos försäkringskassan. Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att personen inte kommer att återfå arbetsförmågan inom överskådlig tid kan ansökan om sjukersättning göras tidigare.

För att vara berättigad till försörjningsstöd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är sjukskrivna på deltid ska delta i arbetssökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning.

Personer med missbruksproblem

De allmänna reglerna om möjligheten att ställa krav på biståndssökande kan inte i samma utsträckning användas för människor som har allvarliga missbruksproblem. Vägrar dessa personer helt eller i stor utsträckning att medverka i socialtjänstens arbete för att utarbeta en arbetsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. Däremot kan det ställas krav på att personer som visserligen har pågående missbruk, men som inte visar

att de av medicinska skäl är arbetsoförmögna, deltar i arbetssökarverksamhet som förutsättning för rätt till ekonomiskt bistånd.

Krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling för missbruk. Däremot kan deltagandet vara förebyggande vid begynnande missbruk eller utgöra komplement till andra insatser mot missbruket. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling. Kravet på deltagande i en viss praktik eller arbetsträning ska alltid föregås av ett övervägande av om den enskildes medverkan vid en denna arbetsplats är lämplig.

När det gäller personer med påvisbart pågående missbruk kan försörjningsstödet reduceras om det är uppenbart att biståndet inte används till avsett ändamål.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemen innan socialtjänsten tar ställning till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka den enskildes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra enheter inom förvaltningen och med landstinget.

Liksom vad gäller personer med lindriga missbruksproblem kan socialtjänsten på personer med lindrigare psykiska problem ställa krav på deltagande i praktik eller arbetsträning enligt 4 kap 4 § SoL. Detta ska inte ersätta vård och behandling, men insatserna kan vara ett komplement eller ett led i rehabilitering. De krav som ställs ska vara relevanta och sakligt grundade på behov av kompetensutveckling.

Studerande

Vuxenstuderande

Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till försörjningsstöd.

Vuxenutbildning ska finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via arbetsförmedlingen. Försörjningsstöd ska som huvudregel inte beviljas som studiefinansiering för reguljär utbildning eftersom detta kan medföra en inlåsningseffekt. Detta genom att utbildningen blir ett mål i sig och den enskilde förlorar fokus på det primära målet självförsörjning genom arbete. Det snabbaste sättet till egen försörjning innebär ibland att individen får välja bort en önskad insats till förmån för ett enkelt arbete.

Försörjningsstöd ska inte beviljas vid annat än korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

Om en person i undantagsfall, efter individuell behovsprövning, beviljas ekonomiskt stöd av socialtjänsten för vuxenstudier ska denne ändå alltid söka studiemedlets bidragsdel.

Kurslitteratur

Om ekonomiskt stöd ges av socialtjänsten för studier ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial i biståndet. Möjligheten att inköpa begagnade läromedel ska undersökas och utgångspunkten ska vara vad studerande i allmänhet har möjlighet att bekosta.

Studerande som har familj

Försörjningsstöd beviljas inte under pågående studier. Har den studerande familj och det trots försörjningsproblem är olämpligt att avbryta studierna under pågående termin kan försörjningsstöd beviljas som komplettering till studiemedel. Den studerandes månadsinkomst räknas ut genom att beviljat studiemedelsbelopp fördelas på det antal studiemånader som terminen omfattar enligt studiemedelsbeslutet.

Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att studerande som under studieuppehåll behöver försörjningsstöd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

För att ha rätt till försörjningsstöd ska studerande kunna visa att de i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsebar situation.

Studiemedlen ska täcka levnadsomkostnaderna under terminerna t.o.m. den dag terminen slutar enligt studiemedelsbeslutet. Först därefter inträder rätt till försörjningsstöd. Högskolestuderande har inget uppehåll mellan hösttermin och vårtermin och ska därför inte beviljas försörjningsstöd för studieuppehåll då. För övriga studerande kan reducerat försörjningsstöd till matpengar beviljas för studieuppehållet över jul och nyår.

Vid studieuppehåll över sommaren ska försörjningsstödet vara reducerat för de första 30 dagarna. I det reducerade försörjningsstödet ingår matpengar, arbetsresor och eventuell hyra som förfaller till betalning under perioden. Motivet till reduceringen är att biståndet ska anses tillfälligt i avvaktan på lön från feriearbete samt att en månad normalt är den tid man får vänta på inkomst. Om behov kvarstår efter de första 30 dagarna beviljas fullt försörjningsstöd. Inkomster från extraarbete som utbetalas under månaden innan studierna avslutas ska räknas som inkomst inför uträkning av behovet första biståndsmånaden.

Den som väntar inkomst av arbete eller arbetslöshetsersättning ska beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § socialtjänstlagen.

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar som går i skolan till dess den unge fyller tjuguetta år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

För ungdom som fyllt 18 år är föräldrarna underhållsskyldiga bara om den unge går i skolan. Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan.

I de fall föräldrarna har försörjningsplikt ska ungdomen räknas in som barn i hushållet om det inte finns särskilda skäl för att ungdomen ska ha bistånd som eget hushåll.

Personer 65 år och äldre

Personer som är 65 år och äldre som ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till försäkringskassan för att ansöka om äldreförsörjningsstöd i stället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos försäkringskassan ska det återsökas.

Företagare eller personer med fria yrken

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till den som är egen företagare. Aktiebolag representerar en realiserbar tillgång liksom vissa handelsbolag och enskilda firmor.

En del enskilda firmor representerar ingen tillgång och bedriver i princip ingen verksamhet. I dessa fall ska den sökande avregistrera firman hos patent- och registreringsverket, alternativt skatteverket, skriva in sig på arbetsförmedlingen och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att bli berättigad till ekonomiskt bistånd. Undantag kan göras om

- Behovet av bistånd är högst 3 månader, därefter ger firman åter inkomster.
- Företagaren har uppburit aktivitetsstöd från arbetsförmedlingen under 6 månader och det finns utsikter att företaget ger inkomster inom 3 månader.
- Verksamheten i firman ger en viss inkomst och den sökande bedöms inte vara möjlig att placera på lönearbetsmarknaden inom överskådlig tid.

Sökande med fria yrken såsom exempelvis konstnärer, författare, artister, och frilansarbetare har ofta F-skattsedel eftersom detta är ett krav från deras uppdragsgivare. Deras ansökan om försörjningsstöd eller annat ekonomiskt bistånd ska prövas på samma sätt som för andra hel- eller deltidsarbetslösa och samma krav på motprestationer ska ställas.

Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden med undantag för den enskildes kostnader i form av hyra och uppehälle under frigivningspermission. För hyra och andra kostnader förknippade med eventuell bostad gäller i vissa fall särskilda regler som beskrivs nedan. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska alltid utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Personer som är häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, får häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar.

Personer som dömts till fängelsestraff har i princip rätt att omgående påbörja verkställigheten. Vid ansökan om försörjningsstöd i avvaktan fängelsestraff kan behovet tillgodoses genom att den sökande inställer sig hos kriminalvården.

I samband med avslutning av kriminalvård ligger ansvaret för bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen på folkbokföringskommunen under en övergångsperiod (se 16 kap. 2 § SoL). En rimlig övergångsperiod kan vara ca 1 månad. Därefter har vistelsekommunen ansvaret.

Den som genomgår rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten. Observera att dömda till rättspsykiatrisk vård har kvar rätten till sjukpenning, pension, bostadsbidrag, etc.

Hyreskostnad

Personer som är häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt. En sedvanlig ekonomisk prövning ska alltid göras.

Personer som är dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vägledande vid prövning ska vara den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hyran eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten.

Vid vårdtid på *högst 6 månader* kan ekonomiskt bistånd till hyra beviljas om det är olämpligt eller omöjligt att hyra ut lägenheten i andra hand. I fall den sökande hyr andrahandslägenhet eller inneboenderum kan bistånd beviljas om hyresrätten kvarstår efter frigivning.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna kostnad bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

Vid vårdtid som *överstiger 6 månader* ska den sökande försöka få sin lägenhet uthyrd i andra hand eftersom bostad efter frigivning är betydelsefull för fortsatt rehabilitering.

Den sökande bör även uppmanas att undersöka möjligheten att få ett "tillgodohavande" hos hyresvärden eller bostadsförmedlingen. Under tid då sökande försöker ordna lägenhetsfrågan kan bistånd till hyran beviljas.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. Fotboja

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i frigivningsförberedelserna, s.k. IÖV-utsluss.

Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd från kommunen till sin försörjning under verkställigheten med fotboja. Om verkställigheten med fotboja upphävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, såsom avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Vid IÖV-utsluss är personen fortfarande inskrivna i anstalt och har inte rätt till ekonomiskt bistånd för sin försörjning, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminalvården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning vilket inträffar efter 2/3 av det alternativa fängelsestraffet.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädutrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och kontroll som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten.

Kontraktsvård är en påföljd och om klienten avbryter eller missköter den uppgjorda behandlingsplanen gäller i stället reglerna för inskrivna inom kriminalvården.

Samhällstjänst

Samhällstjänst är en dom till skyddstillsyn med föreskrift att utföra oavlönat arbete hos ideella föreningar, organisationer eller kyrkor och är ett alternativ till fängelse. Sam-

hållstjänsten ska utföras under den dömdes fritid, t ex kvällar eller veckoslut, under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömd kan behålla sitt ordinarie arbete eller studier eller vara aktivt arbetssökande. Det faktum att en bidragssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på den sökande att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och t.ex. delta i praktik.

Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling är berättigade till ekonomiskt bistånd på samma villkor som andra. Biståndet ska reduceras för kostnader den sökande inte har under vårdperioden. Gällande vilket bistånd som beviljas, se vidare under Försörjningsstöd, bistånd vid institutionsvistelse.

Reskostnader

Bistånd till resor i samband med institutionsvård, t.ex. för informationssamtal, in- och utskrivning på institutionen samt möten med socialsekreterare, ska betalas ur förvaltningens konto för vårdkostnader. Observera att vissa resor kan ingå i vårdavgiften, t.ex. resor till läkare eller tandläkare.

Utländska medborgare

En utländsk medborgare, med undantag från vissa EU-medborgare och deras anhöriga, får inte uppehålla sig i Sverige mer än tre månader från inresan utan att ha uppehållstillstånd. I de fall sökande vistats i landet mer än 3 månader utan uppehållstillstånd har kommunen underrättelseskyldighet till polisen enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen.

Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha uppehållstillstånd eller visum redan vid inresa.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt genom t.ex. en anställning i Sverige, se avsnitt nedan.

Med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländsk medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

Utländska medborgare med uppehållstillstånd för besök ska bedömas på samma sätt som utländska medborgare som befinner sig tillfälligt i landet. För utländsk medborga-

re utan viseringsplikt krävs denna typ av uppehållstillstånd efter tre månaders vistelse i Sverige. Utländska medborgare med viseringsplikt ska ha denna typ av uppehållstillstånd redan vid inresan.

Studenter ska inte beviljas ekonomiskt bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättningen att försörjningen är tryggad under vistelsen i landet.

Utan uppehållstillstånd

Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. turister, affärsresande och säsongsarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem.

Efter tre månaders vistelse i Sverige inträder kravet på uppehållstillstånd. Vänder sig personen till socialtjänsten efter mer än tre månader i landet och personen saknar uppehållstillstånd och har inte heller ansökt om uppehållstillstånd, är socialtjänsten enligt utlänningsförordningen skyldig att underrätta polismyndigheten. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst, t.ex. registrerar en ansökan om ekonomiskt bistånd. Socialnämnden bör också uppmana personen att ta kontakt med Migrationsverket för att ansöka om ett uppehållstillstånd.

Ansöker personen inte om uppehållstillstånd kan det möjligen bli aktuellt med bistånd i avvaktan på avvisning eller utvisning.

Asylsökande

Asylsökande ska alltid hänvisas till Migrationsverket som beviljar bistånd i form av dagersättning enligt lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Detta gäller oavsett om den asylsökande vistas på förläggning eller hos släkting i kommunen.

Kommunen ansvarar för gruppen "Övriga som sökt uppehållstillstånd" i Sverige och omfattas av 1 § punkt 3 i lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), d.v.s. "har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas". Det är Migrationsverket som beslutar om detta, och beslutet ska visas upp av den sökande. Dessa personer beviljas dagersättning enligt LMA och det utbetalas av kommunen. Detta gäller även personer som tidigare haft uppehållstillstånd som upphört att gälla och som sökt nytt uppehållstillstånd. I de senare fallen kan det även bli aktuellt att bevilja hyra e.d.

Dagersättningen ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritidsaktiviteter, hygienartiklar och andra förbrukningsvaror. Dagersättningen ska även täcka utgifter för hälso- och sjukvård, tandvård samt läkemedel.

Om särskilt angelägna behov uppstår kan särskilt bidrag lämnas för kostnader för vinterkläder, glasögon, kosttillskott, handikapputrustning, spädbarnsutrustning och begravningskostnad.

Bistånd som kommunen utger enligt LMA ska återsökas från staten.

Undantag från ovanstående ska göras för barn under 18 år som bor hos vårdnadshavare med uppehållstillstånd. Dessa ska ges bistånd enligt socialtjänstlagen.

EU-medborgare

Allmän orientering

För en EU-medborgare gäller särskilda regler som innebär att kravet på uppehållstillstånd enligt utlänningslagen inte gäller för dem under vissa förutsättningar. Bestämmelser om uppehållsrätt, som reglerar EU-medborgares rätt att vistas i landet, finns i utlänningslagen och utlänningsförordningen. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Norge och Liechtenstein. Reglerna om uppehållsrätt omfattar dock inte medborgare från Schweiz, för vilka tidigare regler om uppehållstillstånd fortfarande gäller.

Reglerna om uppehållsrätt är endast tillämpliga på sådana EU-medborgare som reser till eller uppehåller sig i en annan medlemsstat än den de själva är medborgare i och därigenom utnyttjar den fria rörligheten.

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd under vissa förutsättningar.

EU-medborgaren har uppehållsrätt om han eller hon

- är arbetstagare eller egen företagare i Sverige
- har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning
- är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande sjukförsäkring för sig och sina familjemedlemmar som gäller i Sverige
- har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige.

Med familjemedlem avses make/maka eller sambo. Med familjemedlem avses vidare släkting i rakt nedstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är under 21 år eller är beroende av dem för sin försörjning. Slutligen avses även släkting i rakt uppstigande led till EU-medborgare eller till hans eller hennes make eller sambo, om släktingen är beroende av dem för sin försörjning. En registrerad partner jämställs med make. Det skall noteras att familjemedlemmar inte behöver vara EU-medborgare för att ha uppehållsrätt.

Om en svensk medborgare gifter sig med en medborgare från annat EU-land eller annat utomnordiskt land, ska denne dock ha sökt och beviljats uppehållstillstånd i Sverige innan inresa i landet. Detta krävs dock inte om medborgaren från annat EU-land själv uppfyller kriterierna för att ha uppehållsrätt exempelvis genom en anställning i Sverige.

Upphållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. En EU-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år har permanent uppehållsrätt.

Registrering och ansökan om uppehållskort

En EU-medborgare som har uppehållsrätt och som avser att stanna i Sverige under längre tid än tre månader skall enligt utlänningslagen registrera sig hos Migrationsverket. Registreringsskyldigheten gäller dock inte arbetssökande. En EU-medborgares familjemedlem som inte är EU-medborgare skall ansöka om uppehållskort hos Migrationsverket senast 3 månader efter ankomsten till Sverige. Ett bevis om registreringen och ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort utfärdas omedelbart. Upphållskortet, som skall upprättas inom sex månader från ansökan, gäller i fem år från dagen för utfärdandet.

Ett bevis om registrering eller ett intyg om inlämnad ansökan om uppehållskort kan användas av EU-medborgaren vid en biståndsansökan för att visa att han eller hon har uppehållsrätt som t.ex. arbetstagare.

Yrkesverksamma personer

En EU-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon är arbetstagare eller egen företagare i Sverige. Detta förutsätter att en arbetstagare kan visa intyg om anställning eller liknande. Om en EU-medborgare som arbetstagare vistas i Sverige har de samma rätt till ekonomiskt bistånd som svenska medborgare. För rätt till bistånd krävs det självklart att övriga krav enligt 4 kap 1 § SoL är uppfyllda.

Arbetssökande

En EU-medborgare har vidare uppehållsrätt om han eller hon är arbetssökande i Sverige med verklig möjlighet att få anställning. Enligt EG-rättlig praxis har den arbetssökande i regel rätt att vistas 6 månader i medlemsstaten för att söka arbete. Vad gäller socialt bistånd till personer som är arbetssökande har dessa enligt EG-rätten ingen rätt till socialt skydd men däremot har de möjlighet att få stöd enligt socialtjänstlagen. Rätten till bistånd för dessa personer har hittills inte prövats av Regeringsrätten och därför är det osäkert hur långt kommunens yttersta ansvar sträcker sig. Vistelsebegreppet och socialtjänstens regler om kommunens yttersta ansvar samt den enskildes rätt till bistånd innebär att en individuell prövning måste göras om bistånd skall utgå och i vilken omfattning.

En arbetssökande EU-medborgare har i regel inte rätt till försörjningsstöd. En individuell bedömning måste dock alltid göras i det enskilda fallet, där hänsyn bl.a. skall tas till vistelsetidens längd och avsikten med vistelsen. Se även under Akut nödsituation.

För personer med rätt till arbetslöshetsersättning enligt hemlandets regler finns möjlighet att under tre månader ta med sig denna ersättning till det land där man tillfälligt vistas. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd skall utges.

Icke yrkesverksamma personer

Vidare har vissa studerande och personer, t.ex. pensionärer, som har tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och en heltäckande sjukförsäkring uppehållsrätt. En EU-medborgare, som lagligen vistas i Sverige vid biståndsbedömningen, ska i princip behandlas på samma sätt som en svensk medborgare under samma förutsättningar. Kommunen måste från fall till fall bedöma om, och i så fall, i vilken omfattning bistånd skall utges.

Tillfällig vistelse

EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, t.ex. som turister eller affärsresande, och som inte har något arbete i Sverige och inte heller har för avsikt att arbeta i Sverige ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat. I princip föreligger rätt till ekonomiskt bistånd i en nödsituation och kommunen är skyldig att pröva biståndsbehovet i de fall behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det yttersta ansvaret skulle i det enskilda fallet kunna ge den enskilde matpengar samt en biljett hem.

Det skall noteras att en EU-medborgare som uppfyller kriterierna för uppehållsrätt enbart kan bli aktuella för avvisning i särskilda situationer. EU-medborgare som inte är arbetstagare, egenföretagare, arbetssökande och deras familjemedlemmar får dock avvisas t.ex. om de under vistelsen i Sverige utgör en belastning för biståndssystemet enligt socialtjänstlagen.

Den underrättelseskyldighet till polisen som föreligger enligt 7 kap. 1 § utlänningsförordningen omfattar inte EU-medborgare med uppehållsrätt.

Akut nödsituation

Rätt till bistånd finns alltid i akuta nödsituationer. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen. Ett avslag på en ansökan om bistånd får inte leda till att ett barn far illa.

Värnpliktiga

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas till värnpliktig och dennes familj då behovet ska tillgodoses genom de bidrag som utgår enligt familjebidragsförordningen. Detta bidrag söks genom försäkringskassan.

6. ANVISNINGAR FÖR HANDLÄGGNINGEN

Allmänt

I detta avsnitt anges riktlinjer för ärendehandläggningen. Avsnittet innehåller definitioner av begrepp, regler för dokumentation och registrering i paraplysystemet, kontroller som ska utföras, hantering av inkomster och utgifter i olika situationer samt handläggningen av återkrav och misstänkt bidragsbrott.

Mer utförlig vägledning om ramarna för ärendehandläggning och dokumentation kan erhållas från Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2006.

Registrering i paraplysystemet

Dokumentation och utbetalning görs i paraplysystemet som är stadens socialregister. Eftersom de uppgifter som registreras ligger till grund för resultatuppföljning och planering ska anvisningarna för registrering av uppgifter i paraplysystemet följas omsorgsfullt.

Försörjningshinder, ändamål och avslutsorsaker finns som bilagor till riktlinjerna. Anvisningar om registrering återfinns även i vissa fall direkt i riktlinjerna.

Samhörighet

Hushållsbegreppet har i paraplysystemet ersatts av begreppet samhörighet. I samhörigheten ingår enbart de vuxna i hushållet vilket innebär att barn och ungdomar som omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet inte registreras i socialregistret. Barnens personuppgifter ska dock matas in i systemet för normberäkningens och statistikens skull.

Aktualitet

I enlighet med lagstiftningen framgår inte tidigare aktualitet på annan stadsdelsförvaltning eller enheten för hemlösa i paraplysystemet. Det som framgår är:

- om en person tidigare har varit aktuell på den egna förvaltningen eller
- om en person är aktuell på annan förvaltning.

Det som särskilt bör uppmärksammas är att ungdomar som fyllt 18 år och som ingår i sina föräldrars hushåll och får bistånd via dem inte framgår som aktuella i paraplysystemet. Teoretiskt kan dessa ungdomar samtidigt vända sig till annan förvaltning och söka bistånd som en självförsörjande vuxen.

Avskrivning av ärende

Det bör också uppmärksammas att om ett ärende skrivs av direkt efter att en utbetalning är gjord kan den sökande teoretiskt vända sig till annan förvaltning och söka

bistånd för samma period. Ärenden får alltså inte avslutas under pågående avseendeperiod med undantag för om ny förvaltning tar kontakt för att de ska aktualisera ärendet hos sig.

Avslutsorsak

När avslutsorsaken registreras ska alternativet ”Okänt” användas restriktivt. I samband med uppföljningen är avslutsorsaken en viktig kunskap och ska som huvudregel utredas. Förteckning över avslutsorsaker, se bilaga.

Försörjningshinder och ändamål

I samband med att beslut fattas ska den sökandes försörjningshinder och ändamålet med det sökta biståndet registreras i enlighet med de för staden fördefinierade kriterierna.

Försörjningshindret anges för båda sammanboende vuxna i samhörigheten. I de fall samhörigheten består av

- en kvinna och en man så registreras alltid kvinnan som person 1.
- två kvinnor eller två män registreras alltid den äldsta som person 1.

Områdeskoder ska registreras eftersom dessa uppgifter är viktiga för stadsdelarna ur resursfördelningssynpunkt, för planering och kartläggningar.

Ansökan

Ansökan bör vara skriftlig men i princip gäller även en muntlig ansökan. Det är dock viktigt att göra skillnad mellan en ansökan och ett rådgivande samtal. En överdriven formalisering av kontakten kan i vissa fall kännas kränkande för den enskilde. Om förhållandet är oklart ska handläggaren kontrollera med den sökande om det föreligger en ansökan eller inte.

Det är viktigt att informera den sökande om rättigheter och skyldigheter, exempelvis normer, krav, och kontroller, i samband med biståndsprövningen och att uppgifterna kommer att registreras i dataregister. Den sökande har då möjlighet att överväga om han eller hon ska avstå från att göra en ansökan.

Dokumentation

Socialtjänsten har skyldighet att dokumentera sin verksamhet. Särskilt viktigt är det i samband med myndighetsutövning. All dokumentation sker i paraplysystemet. Den enskilde ska hållas underrättad om den dokumentation som förs om honom eller henne och rätten att ta del av all dokumentation. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas. Fördjupad vägledning kan erhållas från Socialstyrelsens handbok ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten”, 2006.

Grundutredning och arbetsplan

I samband med att ett ärende aktualiseras ska en grundutredning alltid göras, och dokumenteras enligt särskild mall. Grundutredningen ska utgöra underlag för den arbetsplan som alltid ska upprättas.

Kontroller

För att motverka felaktiga utbetalningar ska de uppgifter som den sökande lämnar i sin ansökan alltid kontrolleras. Godkännande av olika kontroller sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat biståndsansökan.

I vissa fall kan andra kontroller än de som godkänts på ansökningsblanketten behöva göras. Sådana kontroller ska godkännas av den sökande. Följande ska alltid kontrolleras:

- Identitet
- Medborgarskap och uppehållstillstånd respektive uppehållsrätt
- Uppgifter om boende och vistelse
- Uppgifter om folkbokföring
- Vårdnadshavare för barn boende i hushållet
- Inkomster
- Tillgångar
- Arbetssökande

Särskild noggrannhet är av vikt när ungdomar 18-20 år söker bistånd för egen del men kan omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet.

Identitet och vistelse

Personuppgifter och uppgifter om boende kontrolleras i alla nya ärenden. Som legitimation godtas pass, körkort, eller ID-kort från bank. Boende och vistelsetillhörighet kontrolleras genom folkbokföring, hyreskontrakt och aktuell hyresavi. Om det inte är möjligt att kontrollera en persons boende eller vistelsetillhörighet på annat sätt ska hembesök göras. Huvudregeln är att hembesök alltid ska göras om den sökande har andrahandskontrakt som inte är godkänt av hyresvärden eller är inneboende.

Om den sökande inte är folkbokförd på den adress som anges i ansökan, men uppger sig vara stadigvarande bosatt där, ska han eller hon uppmanas ändra folkbokföringsadress. Vid bedömning av den sökandes kommuntillhörighet ska utgångspunkten vara vistelsebegreppet. Vid bedömning av stadsdelstillhörighet gäller riktlinjerna om ärendansvar för Stockholms stad.

Löpande kontroll av att sökande som inte deltar i arbetssökarverksamhet vistas i kommunen ska göras genom personlig kontakt. Det är även viktigt att kontrollera vistelsen för barn och ungdomar som uppges ingå i hushållet.

Gymnasiestuderande ungdomar ska särskilt uppmärksammas för att avhopp från skolan snarast möjligt ska upptäcka. Dessa ungdomar ska omgående hänvisas till relevant instans.

Inkomster

Vid nybesök ska kontoöversikt och kontoutdrag med aktuell kontoställning samt senaste tre månadernas transaktioner uppvisas liksom specifikationen till senaste preliminära deklarationen.

Inkomster från arbetsgivare eller arbetslöshetsförsäkring ska styrkas genom uppvisande av besked där alla uppgifter om tillägg och avdrag redovisas. Vid alla ansökningar ska kontroll hos försäkringskassan göras om eventuellt utbetalade försäkringsförmåner. I förekommande fall ska även kontroll göras av om ansökan om tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning sjukersättning eller allmän pension gjorts samt om extra försäkringsförmåner utgår, t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).

Tillgångar

Kontroll av eventuellt bilinnehav ska göras hos bilregistret i nya ärenden och därefter när så anses nödvändigt.

När det finns tillgångar framgår det av slutskattsedeln att den enskilde haft inkomst av kapital. Vilken typ av tillgångar och värdet av dem syns dels på den förtryckta deklarationsblanketten, dels på specifikationen till preliminär deklaration. Någon av dessa ska uppvisas vid nybesök. Saknas de finns uppgifterna hos lokala skattemyndigheten. Om det finns eller har funnits kontanta tillgångar, aktier eller dylikt ska den sökande visa aktuella kontoutdrag från bank eller utdrag från värdepapperscentralen.

För att kunna utreda eventuella tillgångar i utlandet tas kontakt med respektive lands ambassad för att inhämta uppgifter om möjligheter till kontroll av exempelvis fastighets- eller bostadsrättsinnehav.

Arbetslösa

Kontroll ska göras av om den sökande är inskriven på arbetsförmedlingen, är aktivt arbetssökande och om rätt till arbetslöshetsersättning föreligger. Se också under Arbetslösa i del 5.

Inkomstberäkning

Behov av försörjningsstöd beräknas i normalfallet så att normen läggs ihop med godkända tilläggsbelopp för hyra, hushållsel, hemförsäkring, arbetsresor och avgift för Akassa eller fackföreningsavgift. På så sätt erhålls hushållets totala norm. Från denna

avräknas hushållets alla inkomster månaden innan ansökningsmånaden. Mellanskillnaden utgör hushållets behov av försörjningsstöd.

Vid nybesök kan det vara nödvändigt att göra en grundligare utredning. Det kan t.ex. vara lämpligt att värdera inkomsterna olika beroende på hur hushållets ekonomi sett ut en tid bakåt och vid vilka tidpunkter olika inkomster erhållits.

Avdrag för förskott på lön eller förmåner, exempelvis lunchkuponger, ska inte täckas med försörjningsstöd. Undantag kan göras i de fall utredningen visar att förskottet tagits på grund av omständigheter som normalt skulle beaktats vid prövning av rätten till ekonomiskt bistånd. Restriktiviteten inskränker inte socialtjänstens skyldighet att ge tillfälligt bistånd till livsuppehållet om annars en akut nödsituation skulle uppstå.

Inkomster som i sin helhet reducerar försörjningsstödet:

- Lön eller sjuklön från arbete
- Hemvårdsbidrag eller hemsjukvårdsbidrag - räknas som inkomst för den person som mottar bidraget för utfört arbete
- Arbetslöshetsersättning
- Aktivitetsstöd
- Studiehjälp: studiebidrag, studiemedel, rekryteringsbidrag
- Sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning
- Sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning och aktivitetsersättning
- Underhållsbidrag, underhållsstöd, efterlevandestöd
- Pension, livränta
- Äldreförsörjningsstöd
- Extra försäkringsförmåner t.ex. AGS (avtalsgruppsjukförsäkring), AMF (arbetsmarknadsförsäkring) eller STP/ITP (särskild tilläggspension/övriga avtalspensioner).
- Barnbidrag inklusive flerbarnstillägg
- Bostadsbidrag, BTP (bostadstillägg för pensionär)
- KBH (kommunalt bostadstillägg för handikappade)
- Familjebidrag (vid värnplikt)
- Vårdbidrag, skattepliktig del (resterande del utgör merkostnader för barnets handikapp)
- Skatteåterbäring
- Räntor och utdelningar
- Utryckningsbidrag (värnplikt, kriminalvård)
- Avgångsvederlag
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ideell del för ”sveda och värk”
- Hyresdel från inneboende

Även andra former av inkomster som ska inräknas vid prövning av ekonomiskt bistånd kan förekomma.

Skatteåterbäring räknas inte som inkomst om den tagits i anspråk av Kronofogdemyndigheten utom för belopp som gäller böter eller skadestånd. Om den enskilde riskerar att hamna i en nödsituation om skatteåterbäring som han eller hon inte haft tillgång till räknas som inkomst ska en nödprövning göras.

Inkomster som delvis reducerar försörjningsstödet:

- Familjehemsersättning: Hela arvodesdelen räknas som inkomst samt 25/12 % av gällande basbelopp, som utgör ersättning för bostad i omkostnadsersättningen per månad och barn.
- Stipendier som är villkorade eller riktade till särskilda ändamål. Bedömning av hur ett stipendium ska reducera försörjningsstödet får göras från fall till fall.

Inkomster som inte reducerar försörjningsstödet:

- Handikappersättning
- Extra tillägg till studiebidrag
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som t.ex. ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan.
- Fondmedel som utbetalats efter en social bedömning, t.ex. från FVO eller kommunen

Överskjutande inkomst från tidigare månader

Huvudprincipen är att inkomster som överstiger hushållets behov enligt norm den ena månaden överförs som inkomst till nästkommande månad. Tillämpning av denna princip förutsätter dock att den sökande känner till kommunens beräkningsgrunder. För sökande som aldrig eller inte under lång tid varit i kontakt med socialtjänsten kan socialtjänsten inte kräva att han eller hon i förväg ska planera och anpassa sin ekonomi efter gällande nivå på försörjningsstöd. En ansökan om ekonomiskt bistånd kan i denna situation inte kategoriskt avslås med hänvisning till ett normöverskott som uppkommit genom summering av sökandens inkomster flera månader bakåt. Om det tidigare överskottet varit stort ska dock en särskild prövning göras.

Det bör påpekas att en person som vid sista inkomsttillfället vet att han inte har sin försörjning tryggad framåt har ett eget ansvar att efter förmåga planera för de nödvändigaste utgifterna. En person som exempelvis fått avgångsvederlag motsvarande sex månadslöner får anses ha ett eget ansvar att sörja för sin försörjning under motsvarande tid eller fram till nytt arbete eller till utbetalning av arbetslöshetsersättning.

Vid nyansökan är det rimligt att titta på inkomster ett par månader tillbaka också av skälet att kunna göra en helhetsbedömning av sökandens ekonomiska situation.

Det är med hänsyn till eventuella överskott viktigt att de sökande kontinuerligt, men särskilt i början av kontakten, får information om regler för beräkning av försörjnings-

stöd och att i princip alla inkomster räknas, som exempelvis retroaktiva utbetalningar och överskjutande skatt. Har den sökande varit medveten om hur förvaltningen räknar i samband med prövning av försörjningsstöd kan ansökan avslås om han eller hon haft inkomst över eller i nivå med normen.

Arbetsinkomst för skolungdomar

Skolungdomar får t.o.m. det år de fyller 18 år ha feriearbete på sommaren utan att lönen påverkar familjens rätt till försörjningsstöd. Inkomst från kvälls- eller helgarbete under terminerna som är av ringa omfattning ska inte heller räknas som inkomst vid behovsprövning för familjen. Regeln gäller t.o.m. det år den unge fyller 18 år. Vad som är ringa omfattning får prövas individuellt men bör inte överstiga nivån på barnbidraget. Om en ungdom har inkomster så att han eller hon kan försörja sig själv ska han inte inräknas i familjens behov enligt norm.

Ekonomisk ersättning till hushåll som har uppdrag som familjehem

Vid beräkning av familjens behov av försörjningsstöd ska det placerade barnet och omkostnadsersättningen, med undantag för 25/12 % av gällande basbelopp som utgör ersättning för bostad per månad, inte tas med. Den del av ersättningen som utgör arvode, ska efter avdrag för skatt betraktas som inkomst och reducera behovet av försörjningsstöd.

För familjehem som blivit särskilt förordnad vårdnadshavare enligt avtal gäller samma beräkningssätt som för familjehem.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Eventuella tillgångar framgår av slutskattsedel eller hemförsäkringsbrev.

Bil

Om bilen är en förutsättning för att den sökande ska kunna ta sig till och från sitt arbete eller om den behövs i arbetet godtas bilinnehav. I övrigt kan bilinnehav godtas högst 1 månad om en avyttring ger överskott.

Om innehav av bil godtagits ska bistånd till kostnader för bilen inte beviljas. Milerättning som utbetalas på lön räknas inte som inkomst då den ska täcka de faktiska driftskostnaderna för bilen.

Fritidshus

Ekonomiskt bistånd till personer som äger fastighet, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten, dock högst 3 månader. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning. Om det finns särskilda skäl, fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc., kan rådrom för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning.

Bankmedel, aktier, obligationer

Huvudprincipen är att ekonomiskt bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper. Undantag ska göras för kompletterande försörjningsstöd till förtidspensionärer med sjukersättning om de är berättigade för lång tid framåt t.ex. på grund av hög hyra och inte bedöms kunna flytta. Dessa kan inte förbättra sin ekonomi och på sikt bygga upp en egen reserv för oförutsedda utgifter på samma sätt som personer utan bestående funktionshinder.

Vid ansökan om försörjningsstöd får förtidspensionärer ha en kapitaltillgång som uppgår till högst halva basbeloppet för ensamstående och hela basbeloppet för makar eller sammanboende.

Om ansökan gäller bistånd till livsföringen i övrigt ska eget sparkapital alltid tas i anspråk innan bistånd beviljas.

Barn får ha sparkapital på upp till 15 % av basbeloppet. Syftet är att detta ska kunna användas för större kostnader för barnets räkning som exempelvis cykel, idrottsutrustning eller lägerverksamhet.

Bosparande

Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst 3 månader, och den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas inestående kapital i SKB:s bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid.

Pensionssparande

Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensions-sparande ska alltid prövas. Om detta är omöjligt, vilket det i många fall är, ska den enskilde ges bistånd.

Barns inkomster och tillgångar

Om barn har *inkomster* i form av exempelvis barnpension eller inkomst av kapital, som ränta och avkastning, ska de avräknas mot hela familjens försörjningsstödsbehov.

Barns *tillgångar* i form av kapital, fastighet eller dylikt ska inte räknas om de står under överförmyndarens kontroll, om inte överförmyndaren ger sitt samtycke till uttag. Uttag ska i så fall göras för barnets försörjning enligt norm. Hyresdel ska inte räknas.

Barn får dock ha sparade medel upp till 15 % av basbeloppet, se också under avsnittet Bankmedel, aktier, obligationer.

Utgifter

De enda utgifter som ska räknas in i månadsbehovet är de som omfattas av försörjningsstödet. Utgift för underhållsstöd till barn, avbetalning på studielån eller andra lån och avbetalningar ska inte inräknas.

Om den av parterna i ett sammanboende som har inkomst är underhållsskyldig för barn sedan tidigare ska fastställt underhållsstöd räknas bort från gemensamt disponibel inkomst innan ekonomisk behovsprövning sker. Eftersom denna person har inkomst kan han inte få underhållsstödet nedsatt eller uppskjutet. Den som saknar inkomst ska däremot ansöka om nedsättning eller uppskov av underhållsstöd.

Hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. Mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ett ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet. En gemensam ansökan och bådas sammanräknade inkomster ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehov. Det innebär t.ex. att om bara den ene har inkomst får han eller hon stå också för sin sammanboendes kostnader så långt inkomsten räcker. Först därefter kan eventuellt kompletterande bistånd beviljas. Om man räknar separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, t.ex. vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet, s.k. sammanboende-var-för-sig-norm. Denna norm inkluderar inte kostnader för hushållsel och hemförsäkring. Hur detta ska hanteras framgår i avsnittet där posterna som ingår i övrigt försörjningsstöd beskrivs.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om samman-

boendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till 6 månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Gifta men ej sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär.

Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra. Försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av försörjningsstöd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Även under betänketid vid skilsmässa är makar försörjningspliktiga gentemot varandra och gemensamma barn oavsett hur de väljer att bo.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makarna har gemensam ekonomi, exempelvis vid en familjevåldssituation, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer.

Försörjningsplikt kan inte hävdas gentemot den som får försörjningsstöd.

Delad bostad och ungdom med egen inkomst som bor hemma

För personer som delar boende och har viss hushållsgemenskap men ej lever under äktenskapsliknande förhållande ska sammanboende-var-för-sig-norm tillämpas. Normtypen är aktuell för t.ex. kamrater som delar lägenhet, föräldrar som bor hos barn eller ungdomar med egen inkomst som bor kvar hemma. Vid sammanboende-var-för-sig-norm beror normbeloppets storlek av antal personer som bor i bostaden. Vid fastställande av hushållsstorlek ska samtliga hushållsmedlemmar inklusive underåriga barn medräknas.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar i åldern 18 till 20 år som går i skolan i grundutbildning, och i de fallen ska den unge räknas in i familjens behov och normen för 15-21-åringar användas. Försörjningsplikten enligt föräldrabalken gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte.

Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll, men ibland kan det finnas skäl att

se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra till den unges kostnader utredas.

Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo. Möjligheten att utse en god man kan beaktas om den unges intressen särskilt behöver bevakas. Om den unge fyllt 16 år kan han eller hon själv ansöka om god man.

Inneboende

För sökande som är inneboende räknas inte med hushållsgemenskap. Dessa personer ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som t.ex. telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Föräldrarna har däremot inget försörjningsansvar för sitt barnbarn.

Vid giftermål övertar make försörjningsplikten för underårig eller gymnasiestuderande upp till 21 år. Om maken inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning till dess barnomsorgsplats erbjuds. Fyra veckor får sparas fram till det år föräldrapenningen senast får tas ut enligt försäkringskassans regler. Sparade dagar kan användas bl.a. till barnets invänjning i förskoleverksamhet eller skola. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna.

Den som har försörjningsstöd i avvaktan plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats, även i annan stadsdel om avståndet är rimligt, för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip kan göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

Beträffande umgängesbarn se under del 2. Merkostnader för umgänge med barn

Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp

När ett barn övergår från en yngre till en äldre åldersgrupp ska det nya normbeloppet räknas från och med den månad barnet fyller år oavsett när i månaden det inträffar. Åldern måste därför observeras vid varje utredningstillfälle och särskild uppmärksamhet ägnas ärenden där löpande bistånd utbetalas.

Avslagsbeslut och överklagande

Beslut om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är myndighetsutövning. Avslagsbeslut enligt 4 kap. 1 § eller 5 § socialtjänstlagen ska alltid vara skriftliga och motiverade och delges den sökande. Av beslutet ska följande framgå:

- Vad ansökan avser, dvs. ändamålet
- Hänvisning till § i SoL.
- Eventuell tidsperiod.
- Motivering till avslaget. I de fall det finns flera skäl till avslag ska samtliga avslagsgrunder skrivas in i beslutet och en närmare motivering i det enskilda fallet ska framgå av texten. Därefter väljs den tyngst vägande registreringskoden nedan.
- Att beslutets konsekvenser för eventuella barn har övervägts.

Besvärshänvisning ska lämnas liksom hjälp med överklagandet om den sökande behöver och begär det.

Avslag

Det finns 8 registreringskoder för avslag varav 7 anger vanligt förekommande avslagsgrunder. Den åttonde ska undantagsvis användas när ingen övrig passar.

Avslag på NN:s ansökan om ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § eller 5 § socialtjänstlagen till...

01	...eftersom sökanden inte står till arbetsmarknadens förfogande
02	...eftersom sökanden inte har medverkat till utredningens slutförande
03	...eftersom sökandens behov tillgodoses genom egna inkomster i form av lön, ersättning eller bidrag från FK eller tidigare beviljat bistånd.
04	...eftersom sökandens behov helt eller delvis kan tillgodoses genom att sökanden söker andra bidrag sökanden kan ha rätt till.
05	...eftersom sökandens behov helt eller delvis kan tillgodoses genom makars försörjningsskyldighet gentemot varandra.
06	...eftersom behovet inte kan anses vara sådant behov som avses i socialtjänstlagen ¹

07 ...eftersom sökanden inte vistas i kommunen²

08 Avslag på grund av andra orsaker.

¹ Avslagsformulering 06 ska alltid kompletteras med en närmare motivering till varför denna bedömning gjorts.

² Avslagsformulering 07 ska inte användas när någon vänt sig till fel stadsdelsförvaltning. Den enskilde ska i det fallet hänvisas till rätt stadsdelsförvaltning, vilket innebär ett muntligt administrativt beslut som inte kan överklagas. Om den enskilde är missnöjd ska han eller hon hänvisas till länsstyrelsens tillsynsfunktion. Eventuell ansökningsblankett kan vidarebefordras till rätt stadsdelsförvaltning.

Återkrav och återsökning av beviljat ekonomiskt bistånd

Rätten till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen är det yttersta skyddsnätet i samhällets trygghetssystem. Huvudprincipen är därför att ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL beviljas utan återbetalningsplikt för den enskilde. Undantag från denna princip regleras i lagen om allmän försäkring (AFL) 17 kap 1 § och 9 kap. 1 och 2 §§ SoL.

Återkrav av ekonomiskt bistånd kan endast ske enligt reglerna i socialtjänstlagen och endast mot förmån eller ersättning som den enskilde redan har eller som är beslutad.

När det gäller förmån under prövning hos försäkringskassan och som kan komma att beviljas med retroaktivt belopp ges denna möjlighet i stället i AFL. Beviljat bistånd kan enligt AFL *återsökas* hos försäkringskassan. För att kommunen ska kunna återsöka utbetalt bistånd ur retroaktiv periodisk ersättning (exempelvis sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning, vårdbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd) får kommunen inte använda fullmakt eller lägga upp återkrav. Biståndet ska enligt AFL ha getts utan villkor om återbetalning för att kommunen ska kunna återsöka beloppet.

Återsökning hos försäkringskassan enligt AFL

Lagstöd finns i lagen om allmän försäkring (AFL, 17 kap 1 § andra stycket). Kommunen kan återsöka bistånd som den enskilde beviljas under den tid försäkringskassan prövar en förmån som kan komma att utbetalas retroaktivt. Villkoret är att den enskilde för motsvarande period som försäkringskassans beslut om ersättning avser i väsentlig mån fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd från kommunen.

Om försäkringskassan felaktigt till den enskilde betalar ut retroaktiv ersättning som kommunen har rätt till kan socialtjänsten kräva försäkringskassan på skadestånd på motsvarande belopp. Juridiska avdelningen bistår förvaltningarna i denna process.

Försäkringskassan kan själv ge förskott på sökt pension (enl. 20 kap 2 a § AFL) om det är troligt att förmånen kommer att beviljas men beslut eller uträkning av ersätt-

ningen dröjer. Denna möjlighet ska undersökas innan ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen beviljas som förskott på sökt förmån.

Formella krav vid återsökning enligt AFL

När det gäller bistånd som kan komma att återsökas hos försäkringskassan enligt 17 kap 1 § AFL vid utbetalning av retroaktiv periodisk ersättning finns inga formella krav utom de som följer av förvaltningslagen. Som ovan nämnts ska det i dessa fall inte finnas fullmakt eller villkor om återbetalning, men den enskilde ska givetvis vara informerad om att utbetalt belopp kommer att återsökas hos försäkringskassan.

Handläggning av återsökning

Återsökning sker via *framställan*. När återsökning läggs upp görs en preliminär framställan till försäkringskassan. När försäkringskassan fattat beslut om förmånen ska kommunen på försäkringskassans begäran göra en slutlig framställan. Blanketter för preliminär och slutlig framställan finns i paraplysystemet.

Återkrav enligt SoL

Det finns två sätt för kommunen att få tillbaka utbetalt bistånd.

1. Överenskommelse med den enskilde om att han eller hon ska betala tillbaka (9 kap. 2 § SoL).
2. Krav till den enskilde om återbetalning av bistånd som han eller hon fått för mycket eller på oriktiga grunder (9 kap. 1 § SoL).

Reglerna kring återkrav och handläggningen kring detta är omfattande och detaljerad och det är viktigt att handläggningsanvisningarna följs noggrant.

Återkrav av ekonomiskt bistånd ska bara göras mot en väntad faktisk inkomst utom i de fall den enskilde obehörigt fått ekonomiskt bistånd eller fått bistånd med för högt belopp. I det senare fallet ska biståndet alltid återkrävas. Den väntade inkomsten måste antas ge ett överskott efter avdrag för den enskildes löpande levnadsomkostnader om ett återkrav ska vara meningsfullt. Kan det inte bli ett sådant överskott eller finns inte återbetalningsförmåga inom överskådlig tid ska återkrav inte läggas upp. Återkrav får inte göras mot framtida försörjningsstöd.

Akut utbetalning av matpengar som gjorts av sociala eller medicinska skäl ska inte återkrävas. Om den akuta hjälpen ges på grund av att någon tillfälligtvis är förhindrad att disponera sina inkomster eller tillgångar kan den dock återkrävas. Även akut hjälp till exempelvis en hyresskuld för att undvika avhysning kan återkrävas om hushållet har inkomster över normen.

De formella kraven är absoluta och får inte åsidosättas. Vid en eventuell prövning i länsrätten innebär åsidosättande av de formella kraven att talan inte kan fullföljas. Mallar som stöd för handläggningen av återkrav finns i paraplysystemet.

Återkrav enligt 9 kap. 2 §, första stycket, SoL

Återkrav av ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan ske på tre grunder:

1. Bistånd som förskott på förmån eller ersättning.
2. Bistånd till enskild som är indragen i arbetskonflikt.
3. Bistånd till enskild som p.g.a. förhållanden som han/hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster eller tillgångar.

Som förmån eller ersättning räknas förmåner från försäkringskassan som exempelvis sjukersättning, tidsbegränsad sjukersättning, aktivitetsersättning, livränta, BTP (bostadstillägg för pensionärer), sjukpenning, föräldrapenning, rehabiliteringsersättning, vårdbidrag och underhållsstöd. Andra ersättningar eller förmåner kan t.ex. vara lön (gäller även statlig lönegaranti vid konkurs), arbetslöshetsersättning, studiestöd.

Återkrav av förmån eller ersättning bygger helt och hållet på överenskommelse mellan kommunen och den enskilde. Om utbetalaren av förmånen eller ersättningen kräver det behövs även fullmakt. Möjligheten att återkräva måste därför undersökas och bedömas från fall till fall. Bistånd av ”rent tillfällig natur”, t.ex. några dagars matpengar, ska inte återkrävas. Det ska preciseras i överenskommelsen mot vilken utbetalning som återkrav enligt 1. och 2. gäller. Däremot finns inget krav att det ska gälla samma tidsperiod.

Situationer som avses under punkten 3. är t.ex. liknande den under bankkonflikten 1990 då enskilda inte kom åt pengar på bankkonton eller om det uppstår felaktigheter i de tekniska system som används vid löneutbetalning eller banktransaktioner.

Handläggning - förskott på förmån eller ersättning

- Överenskommelse görs med den enskilde om att biståndet ska återbetalas och hur återbetalning ska ske.
- Skriftlig fullmakt upprättas vid behov och i de fall utbetalaren av förmånen eller ersättningen begär det. Observera att den enskilde när som helst ensidigt kan säga upp fullmakten.
- Observera också att det är två beslut som ska fattas, och detta gäller vid varje biståndstillfälle/månad:
 1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
 2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § första stycket.
- Sökanden ska informeras om att beslut om återkrav inte kan överklagas. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalning prövas i länsrätten på initiativ av kommunen.
- Varje biståndsbeslut registreras i paraplysystemet.
- Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den enskilde innan biståndet utbetalas.

Återkrav enligt 9 kap. 2 §, andra stycket, SoL

SoL 4 kap. 2 § kan undantagsvis användas när kommunen ger ekonomiskt hjälp fast rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inte föreligger. Bistånd enligt 4 kap. 2 § kan villkoras med återbetalning men får bara återkrävas om den beviljats med sådant villkor. Följande situationer kan bli aktuella för återkrav enligt 4 kap. 2 § och 9 kap. 2 § andra stycket:

- Hushåll med realiserbara tillgångar.
- Hushåll med egen försörjning/inkomst över norm.

För att undvika allvarliga sociala konsekvenser kan exempelvis bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning beviljas till hyresskuld där behovet kunnat tillgodoses genom egen inkomst och där återbetalningsförmåga finns.

Handläggning – bistånd enligt 4 kap. 2 § med villkor om återbetalning

- Skriftlig överenskommelse ska upprättas med den enskilde. Av överenskommelsen ska det framgå hur och när återbetalning ska ske.
- Observera att det är två beslut som ska fattas:
 1. Beslut om bistånd enligt 4 kap. 2 §. Beslutet ska vara skriftligt och innehålla uppgift om den eller de omständigheter som utgör grund för återbetalningsplikten.
 2. Beslut om återkrav enligt 9 kap. 2 § andra stycket.
- Sökanden ska informeras om att besluten inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär. Han eller hon ska också informeras om att ifall återbetalning inte sker kan frågan om återbetalningsplikt prövas i länsrätten på initiativ av kommunen.
- Varje biståndsbeslut registreras i paraplysystemet.
- Varje biståndsbeslut ska skriftligt delges den sökande innan biståndet utbetalas.

Återkrav enligt 9 kap. 1 §

Återkrav av bistånd enligt 4 kap. 1 § ska göras om någon fått ett felaktigt bistånd genom:

- Oriktiga uppgifter.
- Underlåtenhet att lämna uppgift.
- Eller på annat sätt förorsakat att bistånd beviljats obehörigen eller med för högt belopp.

Kommunen får i dessa fall kräva tillbaka vad som betalats ut för mycket. Kommunen får alltså även kräva tillbaka för högt eller obehörigt bistånd som den enskilde fått också då han eller hon inte haft för avsikt att framkalla en felaktig utbetalning. Detta gäller också då det är kommunen som förorsakat den felaktiga utbetalningen, men där den enskilde borde ha förstått att den var fel. Exempel på det senare kan vara rena felräkningar eller när dubbel utbetalning skett av misstag.

Denna bestämmelse ersätter eller inskränker inte rutinen att göra polisanmälan om den enskilde avsiktligt lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Grunden för återkrav enligt 9 kap. 1 § SoL är alltid att biståndet är utbetalt på felaktig grund. Biståndet behöver således inte vara förskott på förmån eller ersättning eller vara beviljat med villkor om återbetalning.

Handläggning - felaktigt utbetalt bistånd

- Beslut om återkrav fattas efter genomförd återkravsutredning.
- Återkravet läggs upp och sökanden krävs på betalning.

Ersättningstalan

I de fall den enskilde inte återbetalar återkrav enligt 9 kap. 1 eller 2 §§ kan kommunen med stöd av 9 kap. 3 § socialtjänstlagen väcka talan om ersättning hos länsrätten. Talan hos länsrätten måste väckas inom 3 år från det biståndet utbetalades och får inte bifallas av länsrätten om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller del av den kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller livsföring i övrigt.

Innan talan väcks ska förvaltningen skicka två betalningspåminnelser och den enskildes aktuella ekonomiska situation utredas så långt det är möjligt. Den enskilde ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden.

Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att den enskilde har betalningsförmåga ska talan väckas hos länsrätten. Visar utredningen att den enskilde för tillfället inte kan betala kan återkravet ligga vilande under en period. Är det troligt att den enskildes betalningsförmåga inte inom rimlig tid förbättras kan återkravet efterges.

Observera att beslut om ersättningstalan enligt 9 kap. 1 § och 3 § måste fattas av nämnden eller nämndens sociala delegation.

Ansökan ska göras vid den länsrätt inom vars domkrets den enskilde är bosatt och innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och till handläggaren
- Beslutsdatum
- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefonnummer
- Vilken typ av återkrav det är (§ i SoL)
- Belopp
- När biståndet som återkrävs utbetalades
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande (stadsdelsnämnden yrkar att länsrätten ålägger XX att till stadsdelsnämnden återbetala...)

Mall som stöd för handläggningen av ersättningstalan finns i paraplysystemet. Kopior på ansökningsblanketter eller utredning som visar den enskildes ekonomiska förhål-

landen när biståndet utbetalades och förvaltningens beslut samt överenskommelse om återbetalning ska bifogas ansökan till länsrätten. Om den enskilde betalt tillbaka del av återkravet ska det redovisas.

Eventuell länsrättsdom i kommunens favör utgör underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogdemyndigheten.

Kraveftergift

Om det är uppenbart att förhållandena ändrats så att den enskilde inte inom rimlig tid kommer att kunna göra återbetalning får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge återkrav. Detta beslut går inte att överklaga.

Anmälan vid misstänkt bidragsbrott

Polisanmälan ska ske när det finns anledning att anta att ett brott har begåtts. Har någon lämnat oriktiga uppgifter eller förtigit inkomster och på så sätt obehörigen eller med för högt belopp fått ekonomiskt bistånd kan detta vara en olaglig handling. Oavsett om polisanmälan görs eller inte ska det belopp den enskilde fått obehörigen eller med för högt belopp återkrävas med tillämpning av bestämmelserna i 9 kap SoL. Avstående från att polisanmäla får inte ”kvittas” mot återbetalning.

Utredning före anmälan

Innan anmälan görs ska en utredning av vad som hänt och hur detta påverkat rätten till bistånd göras. Om felaktig utbetalning skett eller risk för felaktig utbetalning förelegat på grund av vad som förefaller vara en brottslig handling från den sökandes sida finns anledning anta att ett brott har begåtts och en brottsanmälan bör göras. Utredningen ska besvara om den sökande har fått tillfredsställande information om vilka regler som gäller och om den sökande varit medveten om konsekvensen av sitt handlande.

Det är viktigt att dessa utredande åtgärder vidtas så att varje brottsanmälan är välgrundad. Den interna utredningen bör göras så fort som möjligt sedan indikationen uppstått

Vad en brottsanmälan bör innehålla

Det är viktigt att brottsanmälan innehåller den information som är nödvändig för att polis och åklagare ska kunna starta och genomföra en utredning utan att behöva begära kompletteringar av sådan information som var känd vid anmälningstillfället. Det är också viktigt att anmälan innehåller en beskrivning av händelseförloppet i det aktuella ärendet.

En brottsanmälan ska som regel innehålla följande:

- uppgifter om brottsmisstanken (dvs. en klar, tydlig och kortfattad beskrivning av vad den anmälda misstänks ha gjort eller underlåtit att göra samt när i tiden brottet har

begåtts). En brottsanmälan behöver inte innehålla en brottsrubricering • uppgifter om vilken förmån det gäller, ersättningen storlek och vilken tidsperiod som avses,

- uppgift om den misstänkte (dvs. namn, personnummer, adresser och telefonnummer),
- uppgift om ev. vittnen och andra som har upplysningar att lämna (dvs. namn, adresser och telefonnummer),
- uppgifter om vem som handlagt ärendet hos den utbetalande myndigheten (dvs. namn och telefonnummer),
- en dokumentation av samtliga eventuella kontakter med den som anmälts före och under utredningen samt namn på och telefonnummer till dessa personer,
- en redogörelse för vilken information som myndigheten har lämnat till den anmälde om rätten till förmånen och uppgift om när, hur och av vem informationen lämnats,
- om tolk använts: namn, adress och telefonnummer till denne,
- en redogörelse för de regler som har betydelse för ärendet,
- uppgifter om vem som polis och åklagare kan diskutera de aktuella reglerna med,
- uppgift om eventuella återbetalningskrav,
- original eller kopior av relevanta handlingar som bifogas brottsanmälan.

Utredningen ska delges den sökande.

Ref. litteratur

- Socialstyrelsens Allmänna Råd, Ekonomiskt bistånd, SOSFS 2003:5
- Socialstyrelsens handbok "Ekonomiskt bistånd - Stöd för rättstillämpning och handläggning av ärenden inom den kommunala socialtjänsten", 2003.
- Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten", 2006.
- Anmälan vid misstanke om brott mot trygghetssystemen - vägledning från Delegationen mot felaktiga utbetalningar, Rapport 4, 2007